

N:o 10 (i samligen N:o 34), i anledning af Herr Ola Månssons motion N:o 301, angående utfärdande af en författning rörande båtsmanstorpens beskaffenhet inom Blekinge län.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{1}{4}$ 5 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Onsdagen den 11 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Protokollet för det sammanträde som hölls för- och eftermiddagen den 4 innevarande månad äfvensom protokollsutdrag för den 9 och 10 dennes upplästes och godkändes.

§ 2.

Fortsattes den under gårdagens sammanträde började föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 28, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Fjerde Hufvudtitel.

Förekom i ordningen *Punkten 14*, som bifölls.

Punkten 15. Bifölls.

Punkten 16.

Herr Lönnberg: Jag hemställer, huruvida det ej skulle vara skäl att uppskjuta behandlingen af denna punkt, till dess å Sjette Hufvudtiteln föredragas anslagen till geologiska och ekonomiska kartverken, enär dessa tvänne frågor stå i det sammanhang med den förevarande, att man svårligen kan diskutera den ena utan att på samma gång utbreda sig öfver de begge andra. Jag anhåller alltså, att Kammaren måtte på berörda sätt låta behandlingen af förevarande punkt anstå samt tillika förklara, att vid föredragningen af ifrågavarande punkt å Sjette Hufvudtiteln diskussionen må få röra sig öfver alla tre anslagen.

Herr Hessle, Herr Anders Ericsson och Herr Johannes Andersson instämde med Herr Lönnberg, hvars framställda förslag, på Herr Talman-

nens proposition, blef af Kammaren bifallet; skolande alltså rörande Utskottets hemställan i denna punkt beslut fattas i sammanhang med det blifvande beslutet om anslag till rikets ekonomiska kartverk.

Punkterna 17—23. Biföllos.

Slutligen godkändes de vid Utlåtandet fogade tabeller, med iakttagande af de ändringar deri, som af de nu fattade besluten blefve en följd.

§ 3.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 29, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Femte Hufvudtitel.

Vid den föredragning som nu punktvis företogs, blefvo

Punkterna 1—4 bifallna.

Punkten 5.

Herr Jöns Pehrsson: Visserligen har jag i denna fråga icke speciela insigter, men jag hyser dock den tanke, att, då manskapet en gång är öfvadt, så bör det ej vara alldeles nödvändigt, att det exarcerar för hvarje år. Denna tanke har föranledt min i ämnet gjorda framställning, men Utskottet har icke velat lyssna till densamma. Jag skulle önskat, att Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförsvars-departementet hade varit närvarande, för att af honom kunna få erfara, huruvida jag har misstagit mig eller icke.

Emellertid är det visst, att, om man skall erhålla någon nedsättning i statsutgifterna, måste besparing göras på något håll. Och det frågas: om det icke är tillfälle här, hvar kan man då hoppas finna det? Det vore verkligen ej vådligt, om öfningarne för ett år upphörde; men då emellertid jag icke kan hoppas bifall till min motion, vill jag ej framställa något yrkande, utan inskränka mig till dessa anmärkningar.

Herr Adlersparre: Jag anser mig skyldig lemna Kammaren den underrättelse, att Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförsvars-departementet af sjukdom är hindrad att öfvervara detta sammanträde. Hade han kunnat tillstädeskomma, är jag öfvertygad, att han skulle lemnat den siste talaren sådana upplysningar, att han deraf funnit sig tillfredsställd.

För min del behöfver jag blott hänvisa till Stats-Utskottets Betänkande, som tydligen och klart ådagalägger nödvändigheten deraf att ej ett afbrott i öfningarne eger rum. Vill man göra besparingar i manskapets öfning, så är det klokare att, om jag så får uttrycka mig, börja med rätta ändan och ej hafva någon flotta alls, ty att anförtro så dyrbar egendom som en flotta åt oöfvadt och mindre dugligt manskap, det är alldeles detsamma som att gifva den till spillo.

Jag yrkar bifall till Utlåtandet.

Vidare anfördes icke och på framställd proposition bifölls denna punkt.

Punkterna 6—8. Biföllos.

De vid Utlåtandet fogade tabeller godkändes.

§ 4.

Förekom till behandling och föredrogs punktvis Stats-Utskottets Utlåtande N:o 30, angående regleringen af utgifterna under Riks-status Sjette Hufvudtitel.

Punkterna 1—4.

Biföllos.

Punkten 5, i sammanhang hvarmed föredrogs den, enligt här ofvan omförmälda beslut, ännu oafgjorda 16:de punkten i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 28.

Härvid yttrade:

Herr Statsrådet Lagerstråle: I afseende å Stats-Utskottets förevarande förslag att nedsätta det anslag, som hitintills varit ekonomiska kartverket beviljadt, ber jag att en kort stund få taga i anspråk Kammarens uppmärksamhet för framställandet af några anmärkningar.

Detta förslag afser att för den del af ifrågakvarande kartarbeten, som omfattar mellersta och södra Sverige, nedsätta det utöfver ordinarie anslaget för närvarande utgående belopp från 40,000 till 10,000 R:dr, samt att underdånig hemställan måtte till Kongl. Maj:t aflätas att de för berörda arbeten anvisade medel endast må användas till afslutande af redan påbegynta arbeten. I sin grund innebär detta, såsom lätt torde inses, ingenting annat än upphörandet af de ekonomiska kartarbetena i mellersta och södra Sverige, sedan de redan påbörjade arbetena blifvit fullbordade; och såsom motiv härför andrages bland annat och hufvudsakligen den långa tidsutdrägt som uppstår innan hela landet hinner kartläggas, och att de dryga kostnader, som för kartverkets bearbetande erfordras, icke medföra motsvarande gagn för det allmänna.

Det ligger nu i själfva naturen af ett sådant arbete, att det ej kan, utan öfverdrifna kostnader, samtidigt utföras inom alla delar af landet, utan att det måste successivt öfvergå den ena trakten efter den andra. Så har det tillgått i andra länder, så äfven hos oss; och det måste naturligtvis bero på storleken af det anslag, som egnas verket, om detsamma med relativt större eller mindre snabbhet kan föras till sitt slut. Exempelvis må det nämnas, att i Bayern katasterverket började 1808 och fortfor oafbrutet ända till 1856. Det var då ännu ej afslutadt; men de sednaste uppgifter jag kunnat bekomma datera sig derifrån; och under denna tid hade arbetet kostat ej mindre än 27 millioner gulden. Frankrikes katasterverk med tillhörande kartor begynte nämnda år 1808 och fortfor till 1847, då det afslutades. I Preussen, Sachsen, Österrike, Würtemberg, Baden, Belgien, Spanien och Portugal äro sådana arbeten, i vida större

skala än hos oss, dels afslutade, dels ännu pågående: och man har ingensstädes skyggat tillbaka, vare sig för den långa tidrymd, eller de betydliga oppoffringar som verket kräfde. Det är härvid ock gifvet, att kartorna, liksom de statistiska upplysningar som i sammanhang med kartverken uppsamlas, icke kunna vara för alla tider fullt säkra och exakta, utan till följd af odlingens fortgående utveckling förr eller sednare tarva en revision, men kostnaderna härför äro jemförelsevis obetydliga, sedan hufvudarbetet är utfördt. Hvad särskildt vårt land beträffar, så äro våra kartarbeten ännu ej mera än nio år gamla, och kunna således ej rimligtvis vara i behof af revision, hvilken dock, i den mån arbetet blir äldre, visserligen blir oundgänglig.

Till följd af särskild framställning från Rikets Ständers revisorer och Representationen om ävägbringande af ett större samband emellan rikets trenne kartverk, det ekonomiska, topografiska och geologiska, verkställas numera arbetena sålunda, att, sedan de till grund för det hela liggande triangelmätningar blifvit af Topografiska korpsen utförda, öfverlemnas de till ekonomiska kartverket, som upprättar en stomkarta i 20,000:dels skala. Denna återgår sedan till Topografiska korpsen samt Geologiska byrån, hvilka, sedan kartan blifvit reducerad till en måttstock af $\frac{1}{20000}$, derå införa de militära och ekonomiska upplysningar, som stå i sammanhang med hvardera af dessa verks särskilda uppgift. På detta sätt hafva kartor till begagnande för de geologiska arbetena blifvit beredda i Örebro, Kopparbergs, Wernlands och Skaraborgs län, samt för de topografiska början skett äfven i Östergötland, och meningen är, att ekonomiska kartverket skall i alla dessa län snarligen komplettera berörda förarbeten. Om emellertid Stats-Utskottets förevarande Betänkande skulle godkännas, så blir deraf följden, att arbetena endast i dessa län, der de äro påbörjade, äfven skulle afslutas; men jag hemställer, om det kan vara rättvist och billigt, att, sedan en stor del af landet sålunda blifvit gynnad med en vigtig fördel, lemna återstående delen i saknad deraf.

I afseende å kostnaderna för det ekonomiska kartverket, beräknas de till 1,600 R:dr per kvadratmil, i hvilket belopp ock ingå utgifterna för de statistiska och kamerala upplysningar, hvilka åtfölja kartorna, och hvilkas anskaffande utgör ett af arbetets hufvudföremål, såsom på en gång af högsta vikt vid bedömandet af allmänna eller kommunala frågor samt af specielt intresse för jordegaren.

Efter gjorda beräkningar skulle nu, med iakttagande af nyaste förbättringar i arbetsmetoden, det ekonomiska kartverket i mellersta och södra Sverige, med ett extra årsanslag lika med det nuvarande, eller 60,000 R:dr, vara afslutadt om vid pass 25 år; dervid likväl bör anmärkas, att, ehuru af de 66,000 R:dr, som för närvarande äro till arbetet i hela riket anslagna, 20,000 R:dr användas uteslutande i Norrbottens län, anslaget är beräknadt såsom till oförminskadt belopp utgående äfven efter afslutande af kartverket i sistberörda län, hvilket antagligen torde kunna ske 1873 eller 1874. Om således anslagets slutsumma 66,000 R:dr sedermera disponerades uteslutande till arbetena i södra och mellersta Sverige, så skulle man ega ett fullständigt kartverk om 25 år, en tidrymd visserligen lång nog, men som i förhållande till arbetets storlek och betydelse samt med hänsyn till de exempel, jag i det föregående från utlandet an-

fört, torde kunna anses såsom den minsta möjliga. Åtminstone hafva andra arbeten, som med kartverket äro jemförliga, tagit i anspråk lika lång och än längre tid. Jag vill i sådant afseende blott erinra om skiftes- och afvittringsarbetena i de norra länen, samt storskiftesverket i Dalarne, hvilka arbeten pågått under vida längre tid och ännu ej äro afslutade. Denna omständighet har likväl icke föranlett till en minskning eller indragning af det för dessa arbeten beviljade anslag; fastheldre har så väl Regering som Representation deri sett grundad orsak till dess förökande. Man bör derjemte ej förgäta, att, så länge färdiga kartarbeten icke i större myckenhet eller utsträckning äro för allmänheten tillgängliga, kan kartverket ej beräkna någon särdeles inkomst af kartförsäljning; men i samma mån kartverket framskrider, skall tvifvelsutän äfven denna inkomstkälla flyta rikligare än hitintills, och erfarenheten har redan visat ett i afseende härå lyckligt resultat, i det att inkomsten för tryckta och handritade kartor, som åren 1865 och 1866 utgjorde respektive 744 och 409 R:dr under år 1867 stigit till ej mindre än 1,166 R:dr. Intresset för kartverken, så väl de ekonomiska som geologiska, har jemväl visat sig ganska lifaktigt, och inom en provins, Wermland, har hushållningssällskapet till och med beslutat ett anslag af 3,000 R:dr, till understödjande och påskyndande af ifrågavarande arbeten inom Wermland.

Vid jemförelsen af kostnaderna för de ekonomiska och de topografiska kartarbetena visar det sig, att de förra erfordra vida lägre kostnader än de sednare, enär det ekonomiska kartverket, på sätt jag redan förut anmärkt, per qvadratmil kostar 1,600 R:dr, under det att det topografiska påkallar en utgift per qvadratmil af omkring 2,500 R:dr.

I samma mån jordbruksstatistiken, hitintills så otillförlitlig, fortskrider till större grad af noggrannhet och fullständighet, och vigten häraf läser ingen kunna bestrida — i samma mån skall oafvisligt framstå nödvändigheten att till grund för densamma ega tillgång på en god och tillförlitlig karta. Intresset för jordbruksstatistiska upplysningar har egentligen först på sednaste tiden vaknat, men oaktadt det besvär, som med deras samlande och granskande är förenadt, har detta intresse redan visat sig ganska fruktbringande; och man kan väl också, utan öfverdrift, säga att denna angelägenhet ej mindre för Regeringen och Representationen än för den enskilde statsmedlemmen är af betydande vikt. Emellertid hafva just på grund häraf, och sedan föregående Riksdagar fattat beslut om verkets kraftiga bedrivande, ett icke ringa antal egnat sig åt kartverket och dermed i sammanhang stående arbeten, och jag hemställer då, om det skulle vara Staten värdigt, att genom en plötslig och — jag vågar säga det — ej tillräckligen motiverad omkastning i åsigt beröfva dessa personer sitt arbete och sin anställning. Jag tror, att detta ej låter sig väl försvaras.

Man upprepar här å nyo det inkast jag genom den föregående framställningen i någon mån sökt bemöta, det nemligen att kostnaderna äro större än gagnet, att de äfven äro större än billigt afseende å andra statsbehof och kostnaderna för desamma kräfva, och att i en tidpunkt, då landets allmänna ekonomi fordrar sparsamhet och indragning, alla från den enskildes nytta eller skada hemtade invändningar deremot måste förfalla. Men utom att det torde vara omöjligt att matematiskt noga mäta

proportionen emellan kostnad och nytta i vare sig detta eller något annat företag, eller på ett fullkomligt rättvist sätt afväga beloppet af detta anslag i förhållande till andra, till undervisningen, till försvarsverket eller dylika ändamål utgående anslag, så synes det mig, att, då man likväl måste erkänna det allmännyttiga uti ifrågakarande kartverk samt det i alla afseenden kloka och berättigade i det anspråk, att gagnet och vinsten af de hittills gjorda kostnader icke endast må komma vissa trakter af landet till del, utan utsträckas till landet i dess helhet, man äfven bör afhålla sig ifrån att, på grund af tillfälliga och öfvergående ekonomiska svårigheter, låta hela verket småningom afstadna och genast från det samma borttaga tre fjerdedelar af de medel, som hitintills varit för kartverkets bearbetande i mellersta och södra Sverge anslagna.

Jag hemställer därför att Kammaren, med afslag å Utskottets Ut-låtande, ville bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet afgifna nådiga Proposition.

Herr Harald Ericsson: Då jag väckte motion om förhöjning i anslaget för det ekonomiska kartverkets fortsättande, kunde jag ej föreställa mig, att motionen skulle drabbas af ett sådant öde, som jag af den nu föredragna punkten i Stats-Utskottets Betänkande finner hafva träffat densamma. Efter den af Herr Statsrådet Lagerstråle nu lemnade förtjenstfulla utredning af frågan kan det visserligen icke återstå mycket för mig att tillägga, men jag vill dock yttra några ord om de motiver, hvilka legat till grund för min motion. Dessa voro, att jag efter en noggranntagen kännedom om detta kartverk funnit det hittills för ändamålet beviljade anslaget alltför otillräckligt, i det arbetets fortsättande i brist af erforderliga medel till men för landet försinkades. Man talar om att dessa kartor skulle snart antiqveras, men man besinnar icke, att just till följd af bristande medel kartornas gravering och utgifvande icke kan ske förrän 4 å 5 år efter det de lokala undersökningarne försiggått och ritningarne blifvit verkställda. I stället för att vara sparsamhet, måste det verkligen anses för en stor misshushållning att icke bereda nödiga medel för fortgången af ett kartverk, som, enligt hvad här blifvit upplyst, icke kostar mera än 1,600 R:dr för hvarje qvadratmil, deruti inberäknade omkostnaderna för de kamerala och statistiska upplysningarnes anskaffande, under det att Topografiska korpens kartor kosta 2,500 R:dr qvadratmil. Det ekonomiska kartverket är således det minst dyrbara sättet att göra landets beskaffenhet känd för dess innebyggare, helst då man tager i betraktande, att Topografiska korpens kartor utgifvas i en skala blott hälften så stor som de ekonomiska kartorna, i följd hvaraf dessa sednare naturligtvis inom ett fyrdubbelt utrymme måste kunna inrymma mycket mera och tydligare framställa landets beskaffenhet. Man behöfver blott lägga framför sig två kartor, en af hvartdera slaget, och det skall icke blifva svårt att genast finna, huru de ekonomiska kartorna äro vida mera tillfredsställande i alla hänseenden.

Då en viss talare inom Första Kammaren, vid remissen af Herr Nordensfelts motion i ämnet, afgifvit ett längre yttrande, som, efter hvad man kan finna af detta Betänkande, torde hafva utöfvat ett ganska betydligt inflytande på Stats-Utskottets omdöme i fråga om det ekonomiska kartverket, tillåter jag mig att bemöta några deri förekommande uttryck. Den

värde talaren påstod -- naturligtvis ingalunda af "jalousie de métier", eller yrkesafund, utan af rent nit för saken -- att det ekonomiska kartverket hufvudsakligen utgjorde endast en illustration till de kamerala och ekonomiska uppgifterna om landets beskaffenhet. Jag vill deremot lemna en illustration till det topografiska kartverket och dess tillförlitlighet. Vid granskning af en dylik karta har jag nemligen på icke större område än ungefär en half qvadratmil, utgörande en för mig särdeles välbekant trakt, nemligen östra hörnet af Glanshammars härad, påträffat åtskilliga felaktigheter. Så är på den topografiska kartan upptagen en ö i Jernäsviken, som icke finnes till i verkligheten. Deremot saknas å kartan en ö, Lugnön, af icke obetydlig storlek, belägen i Fröshammarsviken. I närheten af de s. k. Ljungsjöarne befintliga mossar och vattendränkta kärr af en tredjedels mils längd och på vissa ställen en åttendedels mils bredd äro å kartan aftecknade såsom fast mark och en vidsträckt slätt, jag vet icke af hvad anledning, men förmodligen derföre att Herrar topografer ansett dessa mossar vara särdeles passande bataljält. På ett annat ställe vid Stora Toftasjön har man deremot betecknat stenig åkerjord såsom mosse eller kärr. Bebyggda lägenheterna Eriksbergstorpen, Rohndal, Nysätter, skogvaktare- och trädgårdsmästaretorpen, Lilla Tofta, Hallerötorpet, Hagalund, Hagsäter, Hällen och Nankärr saknas å kartan helt och hållet, och så vidare. Allt det nu anmärkta faller dock inom ett område af endast något mera än en half qvadratmil. Ej kan ett dylikt kartverk vara tillfredsställande för den, som vill förskaffa sig en verklig kännedom om landets beskaffenhet. Och då så många felaktigheter kunna upptäckas inom det lilla området af en half qvadratmil, är det verkligen fara värdt, att det topografiska kartverket i sin helhet är föga tillförlitligt. De af mig anförda exempel torde emellertid kunna tjena såsom en illustration till mitt yttrande, för att i någon mån belysa detta kartverks beskaffenhet. För min del skulle jag således anse det vara klokare att iändraga anslaget till det topografiska kartverket, åtminstone så till vida som det icke för uteslutande militäriskt behof kan tariffva fortsättning. Derigenom skulle detta kartverk återföras till den bestämmelse, som ursprungligen varit för detsamma afsedd. Men bestämdt tror jag det vara en misshus-hållning att låta de ekonomiska och topografiska kartarbetena i deras nuvarande skick fortgå vid sidan af hvarandra med begagnande af olika skalor vid kartornas utgifvande. Anslaget till de förra utgör knappt hälften af hvad man ville bevilja för de sednare, under det att kostnaderna för de förra per qvadratmil uppgå till föga mer än hälften af hvad de sednare kosta. Deraf faller det sig ju alldeles klart, att en klok hushållning fordrar fortsättandet af det billigare kartverket, helst när detta visar sig tillika vara det utförligaste och mest tillförlitliga.

Ehuru min motion icke så utförligt som önskligt varit redogjort för dessa förhållanden, hade jag dock hoppats, att Stats-Utskottets insigtsfulle och för landets väl varmt nitälskande ledamöter icke skulle underlåta att åt frågans utredning lemna all möjlig omsorg, men jag måste verkligen bekänna, att jag icke kan vara tillfredsställd med Utskottets Betänkande i denna del. Herr Statsrådet och Chefen för Civil-departementet har redan på ett slående sätt genmält hvad Utskottet i motiveringen till sitt förslag anført; och jag behöfver således ej tillägga något annat, än att

jag yrkar afslag å denna punkt och i sammanhang dermed å Utskottets Betänkande angående 16:de punkten å Fjerde Hufvudtiteln samt frågans återremitterande till Stats-Utskottet, för att der undergå en omsorgsfullare pröfning.

Häri instämde Herr *Östman*.

Herr *Lönberg*: Rikets trenne kartverk hafva hos Stats-Utskottet rönt olika behandling, ithy Utskottet tillstyrkt Kongl. Maj:ts Proposition i fråga om de topografiska och geologiska kartverken, men hemställts, att de ekonomiska kartarbetena må afstadna, sedan de arbeten, som nu äro för händer, blifvit afslutade. Då jag ej kan dela denna Stats-Utskottets åsigt utan tvärtom tror, att, om man strängt vill hålla på sparsamhet, man företrädesvis bör bevilja anslag till fortsättande af det ekonomiska kartverket, som ur nationalekonomisk synpunkt är det viktigaste, ber jag att till granskning få upptaga Stats-Utskottets skäl.

Utskottet synes icke förbise betydelsen af det ekonomiska kartverket, utan medgifver tvärtom, "att en fullständig kännedom om landets fördelning i åker, äng och skog m. m. samt tillgång på alla de öfriga upplysningar i statistiskt hänseende, hvilka berörda kartverk är afsedt att lemna, skulle vara af både stort gagn och af synnerligt intresse". Sedan Utskottet således erkänt vigten och behovet af ett dylikt kartverk, afstyrker det likväl detsannas fortsättande och anför såsom skäl derföre i första rummet, att "då, med hänseende till sjelfva arbetets beskaffenhet, fullbordandet af detta kartverk äfven med det nu derför utgående betydliga anslag icke kan förr än i en aflägsen framtid förväntas, måste, vid tiden för arbetets fullbordande, de trakter, hvilka först blifvit kartlagda, hafva i afseende å de förhållanden, som å kartorna angifvas, undergått så många förändringar, att kartorna för dessa trakter då kunna anses, innan de undergått fullständig revision, vara utan egentligt praktiskt värde". För den som är bekant med landsbygdens förhållanden, måste ett dylikt yttrande förefalla anmärkningsvärdt. Det är visserligen sannt, att en karta från gårdagen, hvilken således framställer markens beskaffenhet i det närvarande ögonblicket, skall vara bättre, än en 25- å 30-årig karta, men icke hindrar detta att den sednare dock i och för sig sjelf är af stort värde. Landets beskaffenhet förändras nemligen icke så hastigt; detta gäller naturligtvis i första rummet slättbygden, hvarest odlingen visserligen framskrider, men endast ganska långsamt medför en förändring i landets utseende. Annorlunda förhåller det sig väl med skogsbygden, men äfven der torde förändringarne icke ske med den hastighet, som en och annan kanske föreställer sig. Och jag ber att få göra en fråga såsom ett motstycke till Utskottets nyss citerade yttrande. Huru är väl nu för tiden förhållandet å landsbygden med kännedomen om landets beskaffenhet? Jo, öfver flera hemman finnas inga kartor alls, och öfver andra inga som äro yngre än från 1600-talet, hvilka naturligtvis numera icke kunna förtjena stor tillit. Genom det ekonomiska kartverket fyller denna brist, och man får en med omsorg utförd karta, som i detalj framställer landets beskaffenhet. Det är sannt, att dessa kartor icke ega laga vitsord vid eganderättstvister, men dertill äro de icke heller afsedda,

utan det är ur nationalekonomisk synpunkt som de ega sin betydelse, såsom lemnande en öfersigt öfver den odlade terrängen, skogar, sjöar, med ett ord, landets ekonomiska beskaffenhet.

Såsom bekant är, har man sedan några år tillbaka här i landet börjat insamlingen af materialier till en jordbruksstatistik. Hushållningssällskapen och hushållningssällskapen hafva haft ganska stort besvär i och för detta ändamål, och i de flesta socknar har en komité blifvit särskildt tillsatt, för att i första rummet samla alla nödiga upplysningar rörande jordbrukets tillstånd inom orten. Något hvar torde dock veta, huru förlämligt alla dessa försök och åtgärder varit, då man icke egt någon säker uppgift från en viss tidpunkt på den odlade markens areal. Egarne hafva ju ofta inga kartor öfver sina hemman, och man kan således icke få någon bestämd reda på arealen. Får man blott en gång en karta uppgjord öfver häradet, upptagande den odlade markens vidd, blir det sedermera icke någon svårighet att från denna fasta utgångspunkt år efter år följa förändringarne i den odlade terrängen, ty grannarne inom socknen känna nog, huru mycket man nyodlar. Man finner deraf det ekonomiska kartverkets värde och snart sagdt oumbärlighet för en tillförlitlig jordbruksstatistik, och det är således ur nationalekonomisk synpunkt, som detta kartverk eger sin största betydelse. I förbigående vill jag derjemte påpeka, att, då vi hafva ett godt och tillförlitligt kartverk öfver städernas jord, det icke kan vara mindre behöfligt att få ett sådant öfver landsbygden.

Det andra skälet, Utskottet anfört till stöd för sin mening, är de stora kostnader, som skulle vara förenade med det ekonomiska kartverkets fortsättande. "Kostnaderna öfverstiga i medeltal 1,500 R:dr för hvarje kvadratmil", säger Utskottet, men då man besinnar hvad Herr Statsrådet *Lagerstråle* redan upplyst, att hvarje kvadratmil, som kartlägges af Topografiska korpsern, kostar 2,500 R:dr, uppstår således en betydlig skillnad emellan kostnaderna för dessa båda kartverk, en skillnad som talar till fördel för det ekonomiska kartverket. Utskottet anför vidare i sitt Betänkande, att, enligt styresmannens för ekonomiska kartverket uppgift, detta kartverk, för att kunna inom 25 års tid fullbordas, fordrar ett årligt anslag af öfver 75,000 R:dr. Låt vara att 75,000 R:dr årligen behöfde beviljas för detta ändamål! Det blifver för 25 år ett sammanräknadt belopp af 1,875,000 R:dr. Jag hemställer till Kammaren om, för Åstadkommande af ett nationalverk sådant som detta kartverk, en dylik summa kan anses öfverdrifven, då den är fördelad på 25 år. Man har förut haft råd att, för förvarande af våra konstsamlingar och antiqvariska minnesmärken, uppföra en byggnad, som kostat flera hundra tusen Riksdaler öfver 2 millioner. Då man i denna fråga häntyder på nödvändigheten af en sträng hushållning, ber jag få påpeka, huru våra store Konungar Carl IX och Carl XI, med deras uppfattning af en regents egenskaper, icke skydde en och annan kostnad, när det gällde att verka något för vinnande af en säker kändedom om landets beskaffenhet. Vi veta, huru landtmäteriet förskrifver sig från Carl IX, som förordnade Buræus att öfvervaka och leda detta arbete, hvarjemte en landtmätare tillsattes för hvarje län. Det var äfven denne konungs tanke att låta uppräta dugliga länskartor och tillika kartor öfver hvarje särskildt hemman, upptagande dess

areal i åker, äng och skog m. m. Carl XI inrättade General-landtmäterikontoret och följde med mycken uppmärksamhet landets uppmätning och kartläggning, ty han insåg den vigt och betydelse detta egde för Rikets drätsel.

Slutligen framhåller Utskottet såsom det tredje skälet, att Staten saknar medel att bekosta det ekonomiska kartverkets fortsättning, på samma gång Utskottet icke föreslår någon förändring af de anslag, som utgå till förmån för de topografiska och geologiska kartverken. Jag lemnar ett dylikt skäl derhän, det begagnas mycket ofta, det vet jag nog, men för min del kan jag icke tillerkänna det någon synnerlig vigt. Då af de 66,000 R:dr, som hittills årligen utgått till de ekonomiska kartarbetena, 6,000 R:dr äro uppförda på ordinarie stat och 20,000 R:dr användas för kartarbetena i Norrbottens län, återstår således för kartverkets fortgång i hela det öfriga landet ett extra anslag af blott 40,000 R:dr, under det att, till förmån för de topografiska och geologiska kartverken utgå extra anslag till belopp af 75,000 R:dr för det förra och 60,000 R:dr för det sednare. Jag vill icke ingå i någon granskning af de olika kartverkens beskaffenhet, men jag tror icke, att det ekonomiska i något afseende står efter de andra.

En omständighet ber jag slutligen att få tillägga. Då förra årets Statsrevisorer besökte embetslokalen för det ekonomiska kartverket, för att taga kännedom om sättet för arbetets bedrivande, fann jag till min tillfredsställelse, att en hel mängd fruntimmer voro anställda vid dessa arbeten, hvilka ej blott fullkomligt nöjaktigt och väl fullgjorde hvad dem förelades, utan äfven voro billigare att afföna än karlar. Äfven i det hänseendet har man således vid dessa kartarbeten iakttagit nödig sparsamhet med Statens medel.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra, ber jag slutligen få tillstyrka, det Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan i denna punkt, måtte bifalla Kongl. Maj:ts Proposition i ämnet.

Herr Busck: Efter den utredning af ämnet, de föregående talarne lemnat, återstår för mig icke egentligen något att anföra utan ett återuppreparande af hvad som förut blifvit sagdt. Jag vill blott tillägga några ord.

Vid behandlingen af frågan om Topografiska korpens kartverk yttrar Stats-Utskottet, att det vore mindre välbetänkt att nu afbryta eller inskränka de arbeten, som derför äro anordnade. Samma sats gäller dock äfven för det ekonomiska kartverket, emedan båda kartverken, såsom Utskottet äfven nämmer, numera blifvit ställda i sammanhang och beröring med hvarandra.

I afseende å kostnaden för de olika kartverkens arbete per qvadratmil tager jag mig friheten hänvisa till ett af Stats-Utskottet afgifvet Betänkande vid 1863 års riksdag. Der yttrar Utskottet, bland annat, att den åsigten, att de ekonomiska kartarbetena för närvarande erfordrade en ojemförligt större kostnad och tid, än om de ställdes under Topografiska korpens ledning, desto mindre vore riktig som, vid jemförelse mellan de medel, hvilka under åren 1860, 1861 och 1862 blifvit ställda till Topografiska korpens disposition, och de arbeten, som, enligt Kongl. Maj:ts vid sednaste och innevarande riksdag afgifna nådiga berättelse om hvad i riket

och dess Styrelse sig tilldragit, blifvit af nämnda korps under sagda tid utförda, visade sig att Topografiska korpsen under nämnda tre år från Statsverket utbekommit tillhoppa 234,500 R:dr, och att bemälda korps, som redan år 1859 haft under arbete två blad af kartan öfver Skåne, sedermera oafbrutet varit sysselsatt med kartläggning af nämnde provins, utan att, så vidt af högstberörda, till Rikets nu församlade Ständer afgifna nådiga berättelse kunnat inhemtas, korpsen varit med kartarbetena å annan ort upptagen; att Malmöhus och Christianstads län vid 1862 års utgång endast kunde blifva färdiga på fältet; hvadan och då berörda två län, enligt Hahrs statistiska tablå, innehölle tillsammans en yta af 93,605 kvadratmil, kostnaden för hvarje kvadratmil borde antagas uppgå till omkring 2,500 R:dr.

I sammanhang härmed ber jag att få fästa uppmärksamhet på, att, om Stats-Utskottets här gjorda framställning i fråga om det ekonomiska kartverket skulle godkännas, Staten förlorar derigenom, att de medel, som blifvit anslagna till Topografiska korpsen, icke kunna vinna användning i samma grad, som skulle ske, då båda kartverken arbeta i sammanhang med hvarandra. Denna åsigt uttalas äfven af chefen för Topografiska korpsen i en skrifvelse till styresmannen för det ekonomiska kartverket af den 6 Februari sistlidet år, hvori just yrkas på samband i arbetet mellan båda kartverken samt förklaras, att en sådan åtgärd måste, bland annat, medföra "besparing i kostnad och tid" och således vara den lämpligaste hushållning. Jag vill icke vara vidlyftigare, utan anhåller blott om bitall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Kolmodin: Frågan har redan blifvit utredd af föregående talare, och jag skall derföre helt kort upptaga Kammarens tid.

Stats-Utskottet har i afseende å det ekonomiska kartverket erkänt både dess gagn och dess intresse. Och otvifvelaktigt lär det väl ock vara, att ett arbete, sådant som detta, besitter begge dessa egenskaper, synnerligast för så vidt man anser, att statistiken öfver hufvud taget eger någon vikt; och detta torde icke kunna förnekas, emedan den, så att säga, uppenbarar både vår kraft och vår svaghet. Allt detta måste gälla särskildt med afseende på jordbruksstatistiken, som utan stöd af det ifrågasvarande kartverket kommer att förblifva en ren fiktion.

Det tvifvel Stats-Utskottet hyser om motsvarigheten mellan gagnet utaf detta kartverk och den kostnad som erfordras för dess utgivande, denna dess tveksamhet härleder sig efter min uppfattning från den fordran Utskottet ställer på detta kartverk, "att det för en och samma tidpunkt skall lemna en trogen bild af vårt lands odling." Om detta vore den direkt äsyftade effekten af kartverket, dess egentliga ändamål, är jag öfvertygad, att de män, som fattade beslut om anslag till utarbetande af ett ekonomiskt kartverk för riket, aldrig skulle hafva gjort det; ty med ett land med Sveriges utsträckta läge är det helt enkelt omöjligt att på en gång i ett visst moment af tid — kunna i kartform framställa en fullfärdig och tillförlitlig bild af "landets odling".

Ändamålet med det ekonomiska kartverket måste alltså vara ett annat och är, efter min uppfattning, helt enkelt att lemna en säker utgångspunkt för hvarje trakt af landet, från hvilken statistiken kan börja sitt

arbete och sina beräkningar; och då, t. ex. efter 25 år, det sista kartbladet kommer ut, och kartverket alltså är färdigt, är det *statistiken*, som är i stånd att uppdraga den samtidiga och trogna bilden af hela landets odling.

Jag vill icke uppehålla Kammaren längre.

Otvifvelaktigt är, att i våra dagar vetenskaperna stigit ned midt bland yrkena. Mången landtman gör en förbättring i sitt jordbruk, omedveten deraf att han för densamma har att tacka en upptäckt i fysik, kemi eller vextfysiologi. Men det gör ingenting till saken, att vetenskapen, såsom hvarje sann välgörare, går okänd och otackad bland folket. Men här i denna samling får det ej vara så, här måste den vara både erkänd och ärad. Vi hafva nyss avslutat frågorna om vårt försvarsverk mot yttre fiender. De äro dock icke de enda. Här finnes ett helt annat slag af fiender och bland dessa är okunnigheten icke den minst fruktansvärda. Då nu här är fråga om en mindre rustning just mot denna fiende, som alltid plägar hafva i sitt följte sina bundsförvandter, fattigdom och elände; så får den icke försummas eller undanskjutas. Ty, mine Herrar, vi må bekänna, att vi ofta sjelfve, då fråga varit om skogshushållning eller andra likartade ärenden, nödgats bedöma saken med mycken tvekan och osäkerhet, just emedan inga fullständiga uppgifter funnits att tillgå rörande vårt lands ekonomiska förhållanden å skiljda trakter. Här erbjuder sig således en möjlighet att undanrödja denna tveksamhet, och därför yrkar jag bifall till Kongl Maj:ts Proposition och afslag å Utskottets Betänkande.

Många ledamöter instämde.

Herr Per Nilsson från Malmöhus län: Under loppet af flera riksdagar har fortgått en ständigt strid om dessa kartarbeten. Verkligen ser det också ut, som om Riksdagen i afseende å dem tagit sig, som man säger, vatten öfver hufvudet, då de ständigt sluka nya anslag, men ändå icke kunna blifva färdiga hvarken under denna generation eller den nästa.

Hvad först beträffar det topografiska kartverket är detsamma endast för Svea och Göta land ämnadt att upptaga 70 blad. Hvarje blad innehåller 23 kvadratmil. Af dessa blad äro färdiga och utgifna 22; under gravyr 11; samt färdiga, väntande på gravyr, 6 stycken. Återstå således *icke färdiga*, dels att nyarbета, dels att revidera, 31 stycken. I afseende å arbetets omfång finnes, att då arbetet skall upptaga 70 blad med 23 kvadratmil på hvarje, det hela kommer att omfatta 1,610 kvadratmil; och då hvarje mil kostar 2,500 R:dr, gör summan en utgift af 4,025,000 R:dr endast för Svea och Göta land. Följaktligen torde ännu åtgå lång tid, innan detta arbete hinner sin fullbordning; och vid sådant förhållande synes mig någon våda eller skada icke vållas, om detsamma skulle bedrifvas med en något minskad fart och ifver tills vidare och till en tid, då Staten har mindre ondt om penningar. Jag anser därför den i ämnet inom denna Kammare väckta och här behandlade motion, deri yrkas, att anslaget för Topografiska korpens arbeten skola från 75,000 R:dr nedsättas till 50,000 R:dr, böra bifallas; hvarpå jag äfven anhåller om proposition.

Hvad åter vidkommer det *ekonomiska* kartverket, som man så mycket talar om och lofprisar, har jag gjort några beräkningar, dem jag nu går

att meddela. Sveriges yttnehåll utgör 3,868 kvadratmil. Det fasta landet upptager 3,370 kvadratmil; vatten återstoden eller 498 kvadratmil. Då nu utförandet af detta kartverk, enligt här meddelad uppgift, kostar omkring 1,600 R:dr för hvarje kvadratmil, kommer alltså, efter denna beräkning, arbetet i sin helhet att ådraga Staten en kostnad af 5,592,000 R:dr. I afseende å tiden för dessa arbeten lemnades vid föregående riksdag den upplysning, att 21 kvadratmil skulle för hvarje år medhinnas till uppmätning. I betraktande af landets hela areal och under antagande af samma arbetsmethod skulle således för att få kartverket färdigt med nuvarande anslag erfordras ej mindre än 160 år. Nu är det visserligen en möjlighet som jag icke vill bestrida, att vid en alltmera stegrad vana och färdighet att sköta dessa arbeten kan åstadkommas en större arbetsprodukt. Men icke dess mindre tror jag dock, att arbetet med bibehållande af den stränga noggrannhet i alla detaljer, som utgör ett vilkor för dess värde, icke kan i ett land med vårt utsträckta läge påskyndas så att det hinner blifva färdigt i vår tid.

Då emellertid det ekonomiska kartverket synes hafva med sig goda fördelar, vill jag medgifva dem, som här förfäktat dess intresse, att den stora kostnaden och den långa tiden icke i och för sig böra afskräcka från företagets fullföljande, *derest* Statens affärer vore i det lyckliga tillstånd, att Staten vore i tillfälle att utan olägenhet på saken offra så stora summor, som måste dertill åtgå och jag nyss uppgifvit. Detta är ty värr icke nu förhållandet. Men äfven om så vore, är det Statens pligt att fordra och pligt att tillse, huruvida utförandet svarar mot utgifterna, det praktiska gagnet mot ändamålet. I detta hänseende hyser jag dock mina tvifvelsmål. Jag tror icke, att de hittills utgifna kartbladen visat sig hafva den tillförlitlighet som vederbort, och denna utgör dock ett vilkor för förhoppningen att i detta kartverk erhålla en säker grundval för gränsernas bestämmande vid egotvister och dylikt. Följaktligen torde man hafva anledning betviffa, att det stora syftemål, som med kartverket vore afsedt att vinna, kan och kommer att uppfyllas.

Vi hafva ock ett tredje kartverk, hvilket likväl icke nu egentligen utgör föremål för diskussion, eller det *geologiska*. I afseende å detsamma har jag icke heller gjort några beräkningar. Af hvad jag nu anfört framgår emellertid, att det varit väl, om cheferna för dessa kartverk vid början af arbetet mera gått de önskingar till mötes, hvilka då tenligen allmänt uttalades, att, när man uppoffrade penningar, man måtte erhålla en fullt tillförlitlig stomkarta. Dermed menade man naturligtvis en sådan, som först och främst utvisade allt land och alla sjöar; dernäst alla vägar, kyrkor, byar m. m., och för det tredje att denna karta skulle upptaga alltid tillförlitliga och säkra gränser mellan byarnes och hemmannens egor. Om från början ett sådant, såsom mig synes både möjligt och riktigt, sammansläende af de olika kartarbetena egt rum, skulle jag med nöje hafva velat tillstyrka nära nog hvilka medel som helst för att få kartverket färdigt. Nu kan jag det icke. Såsom tillägg till mitt föregående yttrande får jag således yrka afslag å det äskade anslaget till ekonomiska kartverket.

Herr

Herr Carl Ifvarsson: Som man finner, gäller frågan den gamla striden mellan de olika kartverken, hvilken återkommer riksdag efter riksdag; och äfven nu synes man vilja ställa frågan på den gamla ståndpunkten. Men för mig gestaltar sig frågan annorlunda. I afseende å det ekonomiska kartverket ber jag sålunda att få fästa uppmärksamheten uppå, att en särskild princip finnes uttalad i BetänkanDET eller att man bör söka att genom besparingar åvägabrinda jemnvigt mellan inkomster och utgifter i statsbudgeten. Och icke blott denna, utan äfven en annan princip ligger till grund för förslaget. Man åsyftar nemligen att, så vidt möjligt är, återföra arbetskrafterna till produktiva företag i stället för att hålla dem fästade vid improduktiva. Staten sysselsätter redan för sin räkning så många af sina medlemmar, att man icke bör än längre fortgå på denna bana och inleda arbetet på företag, hvilka icke *i och för sig* lemna någon afkastning, utan bör man snarare gå en motsatt väg och sträfvå att frigöra dessa krafter från Statens tjenst och hänvisa dem till industriela företag, för att sålunda åstadkomma en förökad produktion och småningom minska samt, om möjligt, slutligen afhjelpa den rådande ekonomiska och finansiela bristen.

Det är båda dessa principer jag håller på i denna fråga och jag tror mig göra det, då jag yrkar bifall till Stats-Utskottets framställning i afseende å det ekonomiska kartverket. Särskildt anhåller jag att få fästa uppmärksamheten å den omständigheten, att jag icke tror detta kartverk medföra ett så stort och allmänt gagn, att det bör med Statens medel understödjas i så vidsträckt mån som hittills. Visserligen anför man, att arbetet skall erbjuda ett visst intresse så till vida, att det lemnade en översigt öfver hela landet vid en viss tidpunkt, derigenom att det utvisade, att så och så mycket äng, åker, utmark m. m. fanns då och då. Stats-Utskottet har deremot ansett, och jag delar den föreställningen, att ett dylikt resultat är omöjligt att vinna, ty under det kartarbetet fortgår, står framåtskridandet icke stilla och deraf följer klarligen, att det först gjorda är föråldradt, när det sista blir färdigt. Laga skiften, egodelningar, inhägnader och dylikt åstadkomma rubbningar i kartverket för hvarvt år. När således en karta blifvit upprättad det ena året, som då är tillförlitlig, har man ingen visshet, att den är det äfven det nästa, utan snarare motsatsen. Huru skall det då vara om 50 år derefter? Hvar och en kan lätt inse, hvad nyttan skall kunna blifva af kartverket i sådant hänseende. Det kan icke, såsom man framhållit, komma att utgöra något bevisningsmedel i afseende å gränserna mellan hemmanen, ty så fort någon rubbning sker i gränserna, blir kartan otillförlitlig, och man måste göra en annan karta, och så oupphörligt för hvar gång sådant händer. Från hvilken synpunkt jag än betraktar frågan, kan jag således ej finna bekräftadt, att det ekonomiska kartverkets vigt och värde är så stort och framför allt så ofelbart, att, för det långvariga arbetets fullföljande, skäl kan vara för handen att uppoffra betydliga summor år från år. Hvad åter beträffar det geologiska kartverket, vill jag blott nämna, att jag anser det hafva framtiden för sig, emedan dermed afses att meddela och allmängöra vetenskapliga upptäckter, som göra mycket gagn. Beträffande slutligen det topografiska kartverket, erkänner jag, att jag icke förmår

rätt bedöma dess värde. Jag inskränker mig därför nu att tillstyrka bifall till Stats-Utskottets förslag angående det ekonomiska kartverket.

Herr Svensén: Ända från den tid, då de olika kartverken först trädde i verksamhet, har man beklagat, att de fått gå hvar och en sin särskilda bana. För min del har jag ock under den tid, jag i Stats-Utskottet varit med om behandlingen af dessa frågor, blifvit allt mera öfvertygad, att det för vårt lilla land är en oriktig grundsats att bestå sig trenne särskilda kartverk. Mig förefaller det helt naturligt, att icke mera än ett kartverk kan vara behöfligt, ty det är så ofantligt lätt att förena dessa arbeten. Och jag tror, att de herrar, som varit med vid 1865 års riksdag eller tagit kännedom om Stats-Utskottets då afgifna Betänkande i denna fråga, kunnat tydligen deraf inhemta, att de trenne nu åtskiljda kartarbetena kunna göras gemensamt. Män af facket öfverensstämma ock deri, att det ekonomiska kartverket kunde bilda stomkartan, och att deri sedermera lätt kunde utföras det, som särskildt utgör föremål för det topografiska och geologiska kartarbetet. Det ekonomiska kartverket kunde komplettera *sin* karta; det topografiska och geologiska kunde göra kopior i mindre skala af förstnämnda verks karta, och på detta sätt kunde deras arbeten kompletteras utan nya mätningar. En dylik åtgärd vore så mycket mera ändamålsenlig, som känt är, att Topografiska korpser icke alltid gör rigtiga mätningar, då än i sjöar insättas öar, som icke finnas, och än öar tagas bort, der de finnas. Derföre anser jag ock, att någon nedsättning i anslaget till Topografiska korpsern är i jordbrukets sanna intresse nödvändig, på det att det ekonomiska kartverket må kunna i stället fortsättas med så mycket raskare fart. Huruvida det topografiska kartverket är af så stor nödvändighet, derom torde meningarne ock vara delade, särdeles sedan man fått erfara, att den Topografiska korpsern har jemte det anslag af 75,000 R:dr, som här blifvit af Stats-Utskottet tillstyrkt, ett ordinarie anslag af 37,000 R:dr årligen sig tilldeladt. Det ekonomiska kartverket har på ordinarie stat uppfördt ett belopp af endast 6,000 R:dr, hvartill skulle komma, enligt Stats-Utskottets förslag, ett extra anslag af 30,000 R:dr. Och fastän Topografiska korpserns arbeten utföras med dyrare krafter, förefaller det mig dock, som skulle Topografiska korpsern med ett belopp af 76,000 R:dr, som densamma har mera än ekonomiska kartverket, kunna göra en stor del af sitt arbete. Om någon nedsättning i dessa anslag anses böra ega rum, sluter jag mig fördenskull till dem, som yrkat bifall till Herr Liss Olof Larssons motion rörande det topografiska kartverket.

Hvad deremot beträffar det ekonomiska kartverket ber jag, att man här må se saken sådan den är.

Då man vet, att till kartarbetena inom Topografiska korpsern behöves ett omkring fyra gånger större belopp, än som åtgår inom det ekonomiska kartverket, bör man icke då företrädesvis fortsätta ett billigt arbete, helst det torde vara erkänt, att landet har ett lika stort, om icke ett större gagn af det sednare.

Det torde icke vara nödigt, ehuru jag har mer att säga, att åter upprepa hvad föregående talare anför, ty jag tror det vara temligen bevisadt, att vi icke kunna så tvärt atbryta dessa arbeten. Vi böra ock se

till, särdeles då det gäller ett nyttigt, nödvändigt och för Svenska jordbruket ändamålsenligt arbete, att de personer, som äro sysselsatte med detta arbete och vid dess utförande ådagalagt skicklighet och nit, icke genast och utan all förberedelse, att jag så må säga, kastas bort.

Med afseende å det ekonomiska kartverket hemställer jag alltså, att Stats-Utskottets Utlåtande må afslås och Kongl. Maj:ts Proposition bifallas. Jag tror, att det är lämpligast att så behandla saken; och jag hemställer derföre till de talare, som yrkat återremiss, om de icke skulle vara benägne att derifrån afstå.

Herr Hedlund: Det lärer väl icke kunna förnekas, att ju icke allt, som bidrager till en sann kännedom om vårt eget land i ekonomiskt och finansielt hänseende, har betydelse för alla dess medlemmar. Huru skulle vi kunna känna oss sjelfva, om vi icke kände vårt eget lands areal, dess höjder och dess slätter, dess vattendrag m. m., som tillhör det topografiska kartverkets verksamhet? Skulle vi icke för oss sjelfva och för Europa synas såsom ett folk stående på en låg kulturgrad, derest vi saknade denna kännedom om vårt eget land, eller om vi egde t. ex. denna föreställning om landets utseende, som uppenbarar sig på kartor från femton- eller sexton-hundra-talet, der man finner landet från norr till söder ganska mycket tillplattadt, men deremot utrustadt med en rätt aktningsvärd bredd i vester och öster. Detta föreställningssätt är icke mera möjligt, tack vare de topografiska arbeten som började för långa tider tillbaka; men en detaljerad kunskap fattas ännu och den kan endast vinnas genom den Topografiska korpens fortsatta arbeten, som hunnit längst i fullbordan och således böra fullföljas. Jag kan derföre icke annat än varmt understödjå anslaget till dessa arbeten.

Hvad beträffar det geologiska kartverket, är detsamma jemförelsevis nytt, men ingen torde kunna bestrida, att det ur vetenskaplig, allmänbildande och allmän ekonomisk synpunkt har sin betydelse. Till den sednare höra t. ex. de upptäckter, som genom geologiens tillhjälp kunna göras af hittills okända lager utaf vare sig mergel, stenkol m. m. En enda sådan upptäckt af betydelse skall uppväga den kostnad, som vållas Statsverket för hela detta arbete. Erfarenheten visar ock, att sådana redan blifvit gjorda. Äfven de, som icke genomskåda betydelsen af det vetenskapliga i arbetet, torde erkänna betydelsen deraf i sednare fallet.

Vidkommande slutligen det ekonomiska kartverket, är dess praktiska betydelse i ögonen fallande.

Sednaste Finanskomiténs berättelse visar tillräckligt, huru osäker och oredig kännedomen är om arealen af landets odlade jord. Finanskomitéen infortrade nemligen från socknarne uppgifter, bland annat, om jordrymden, och den fick då göra den sorgliga erfarenhet, att egarne sjelfve voro härom i stor okunnighet. Uppgifterna varierade icke på tusental utan på hundra tusental af tunnland. I afseende å den anmärkningen, som framstälts så väl i Betänkandet som under diskussionen, att, innan arbetet hinner fullbordas, förhållandena förändrats i de trakter, hvilka förut blifvit kartlagda, utgör denna omständighet för mig snarare ett skäl för ett skyndsamt än ett långsamt bedrivande af arbetet. Men i allt fall kan det icke sakna intresse att se kartor från en tidigare tidpunkt, för att

finna den utvecklingsprocess, som under årens lopp egt rum. Det vore ju af intresse att på tvänne kartor för samma ort men af olika tid se huru den gula rärigen, den odlade tegeu, tilltagit och vildmarken hopkrymt. Sådant väcker tillfredsställelse och bör vara oss en maning att mer och mer fortgå på den fredliga odlingens bana. Om ock genom egoutbyten gränserna emellan några egendommar komma att undergå pröfning, är väl först och främst denna i allmänhet icke särdeles betydlig, och för det andra säkerligen icke svårare, än att egaren sjelf på kartan kan angifva sådana förändringar, då den gäller hans egna fält. Jag anser således, att kostnaden eller tidrymden i och för sig icke innebär något afskräckande från fullföljden af företaget. Men deremot kan jag icke anse det vara ligkiltigt, om arbetet får ostördt fortgå, sedan stora kostnader blifvit derå nedlagda och mycket gagn af detsamma redan vunnits. Hvad särskildt angår det ekonomiska kartverket, har det gladt mig, emedan det erhjuder tillfälle att lemna sysselsättning åt arbetskrafter, hvilka numera äro litet använda, eller landtmäterikorpsen. Deras ställning kan ej nog behjertas, icke blott af riksförsamlingen utan ibland folket, och jag kan icke medgifva, att de här skulle användas på ett improduktivt sätt, utan tvärtom för ett arbete af ganska produktiv betydelse. Deremot skulle det verkligen vara improduktivt att lemna stora krafter obegagnade, och detta gäller om den tienstemannastat jag nyss vidrörde, eller landtmäteristaten.

Jag vill icke längre upptaga Kammarens tid med detta ämne, huru rikt dess innehåll än är, helst för sakens vikt och värde redan uppgifvits goda och grundade skäl, i tryck förut och i tal i dag! Men jag lägger särskildt de personer, som vanligast nitälska för en sträng hushållning, på sinnet, att de icke i detta fall må genom en olämplig sparsamhet hindra det viktiga företaget att utföras på ett sätt, som länder oss till nytta och till heder. Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts förslag beträffande alla tre kartverkena.

Herr Leffler: Hvar och en, som icke allenast tagit närmare kännedom om det ekonomiska kartverket och det utmärkta sätt, hvarpå dess arbeten utföras, utan äfven förstår att riktigt uppskatta den i flera afseenden stora och viktiga betydelsen af ett företag, sådant som detta, har säkerligen med förvåning erfarit det slut, hvartill Utskottet i denna fråga kommit. Utskottets skäl hafva emellertid blifvit af flere talare granskade, och särskildt har en talare bakom mig reducerat dem till dess rätta halt, hvarföre jag icke vill besvara med en förnyad granskning af Utskottets motiver för afslag på Kongl. Maj:ts Proposition i ämnet.

Af föregående talare har redan med mycken talang blifvit framhållet hvad som ur ekonomisk och kameral synpunkt talar för det af Kongl. Maj:t begärda anslaget. Det torde derföre vara nog att tillägga tvänne skäl, hvilka synas mig särdeles bevekande, eller först och främst den obillighet som otvitvelaktigt ligger deruti, att, sedan en del af vårt land kommit i åtnjutande af de verkligen stora fördelar, som ifrågavarande kartverk tillskyndar de trakter, hvilka derå upptagas, den öfriga och större delen af landet lemnas i afsaknad för en längre tid af samma förmån. Det andra skälet är, att kartritningsarbetet är egnadt att bereda sysselsättning åt medlemmar af samhället, som derför äro särdeles lämplige.

Detta gäller i första rummet landtmäterikorpsen, som blir allt mer och mer arbetslös, i mån som de laga skiftena nalkas sin fullbordan, och det samma gäller vidare en mängd kvinnor af den bättre klassen, hvilka hafva inlärt den vackra konsten att rita kartor och deruti hunnit förvärfa en icke ringa skicklighet. På beviljandet af det anslag, som Kongl. Maj:t nu äskat, beror dessa stackars kvinnor väl eller ve, då de, om anslaget skulle så betydligt nedsättas som af Utskottet här föreslagits, sannolikt icke kunde under närvarande svåra tider finna annan passande sysselsättning, utan sålunda blifva arbetslösa.

Då emellertid rikets kartverk kostar Staten betydliga summor, nemligen det topografiska 75,000 R:dr, det geologiska 60,000 R:dr samt det ekonomiska 66,000 R:dr, förutsatt att Kongl. Maj:ts Proposition bifalles, eller tillsammans en summa af 201,000 R:dr; tror jag, att Första Kammaren handlat välbetänkt, då den, med godkännande af Kongl. Maj:ts Proposition, för sin del beslutat, att en underdånig skrivelse skulle af Riksdagen aflåtas af följande innehåll: att Riksdagen, vid anmälan af sitt beslut om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition rörande anslag till det ekonomiska kartverket, skulle i underdånighet anhålla, "det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida ej de för rikets kartverk utgående, högst betydliga kostnader för framtiden må kunna utan olägenhet inskränkas."

Jag får således, hvad beträffar det topografiska kartverket, för min del förorda bifall till Kongl. Maj:ts Proposition och likaledes antagande af samma Proposition, i hvad den rör det ekonomiska kartverket, med bifogande af den utaf Första Kammaren till beslutet fogade mening.

Herr Hessle: För min del har jag alltid ansett det ekonomiska kartverket vara ett arbete af stort inflytande och gagn. Den tid torde ej heller dröja länge, då detta kartverk äfven kommer att blifva grundvalen för våra rättsförhållanden. Det är emellertid ej möjligt, emedan det skulle blifva alltför vidlyftigt att här utveckla och klart angifva, hvarföre, enligt mitt förmenande, sådant kan och bör ske.

Det enda jag i afseende å det ekonomiska kartverket skulle vilja anmärka är, att det anslag som till detta företag hittills beviljats, varit alltför inskränkt. Det hade i min tanke bort vara så stort, att något ändamål inom ej för lång tid dermed vunnits. Derigenom hade blifvit undanrörd den långsamhet, hvarmed arbetet nu framskrider. Dermed skulle också nationen tvifvelsutän varit mera belåten; ty denna hushållsaktighet med medel till sådant, som är afsedt att befordra upplysning och bildning, är snarare en stor misshushållning. Så snart fråga gäller krig mot kunskapens fiender är en alltför långt drifven sparsamhet icke på sin plats. Dessa fiender böra i främsta rummet besegras.

Hvad jag likväl anser vara nödvändigt är, att dessa trenne kartverk fortgå gemensamt och under *en* ledning, *icke* derföre att dertill fordras någon egen konst och egna kunskaper, utan att derföre de sålunda snarare leda till ändamålet.

Det motiv, som den värde representanten från Halland och ledamoten af Stats-Utskottet velat underlägga Utskottets Utlåtande, eller att arbetskrafterna borde sysselsättas vid produktiva företag i stället för vid

improduktiva, tarfvar ingen vederläggning. För min del är jag öfvertygad, att framtiden skall påkalla ett mycket större anslag i den riktning, hvarom här är fråga, om ock för närvarande detta icke är möjligt.

Jag yrkar således, att Kammaren, med ogillande af Stats-Utskottets förslag, bifaller Kongl. Maj:ts Proposition. Helst skulle jag likväl vilja lemna hela summan till Kongl. Maj:ts disposition, öfvertygad som jag är, att den då kommer att lämpligast blifva fördelad, men enär jag icke har anledning förmoda, att ett sådant förslag skulle vinna framgång, inskränker jag mig till det yrkande, jag nu framställt.

Herr von Troil: Det är ganska sällan vi här hafva att öfverlägga om utgifter, hvilka direkt och omedelbart gagna den stora massan af folket. Detta är likväl i min tanke förhållandet med alla dessa trenne kartverk. Hvad det ekonomiska kartverket beträffar, hafva dess fördelar redan blifvit så fullständigt angifna af de talare, som före mig haft ordet, att jag i detta hänseende icke behöfver vara vidlyftig. Det bör vara klart för en hvar, att det icke finnes någon jordegare inom de trakter, der ifrågavarande kartverk blifvit fullbordadt, som icke haft direkt nytta deraf. Klart är äfven, att i samma mån kartverket blir fulländadt, det skall blifva lättare och säkrare att erhålla statistiska uppgifter rörande vårt lands förhållande. Det är också derföre, som vi alla med längtan torde emotse det vigtiga företagets fortgång och afslutande.

Men om detta får anses gifvet med hänsyn till det *ekonomiska* kartverket, som tillskyndar hvarje jordbrukare i vårt land stor nytta, tror jag för min del, att en långt större del af Sveriges innevånare hemta nytta af det *topografiska* kartverket. Jag vill icke nu utbreda mig om de stora fördelar, som af detsamma vinnas för vetenskapen, om de astronomiska höjdbestämmelserna, om triangelmätningarne, som äro nödvändiga för att bestämma det rätta läget af landets vigtigare punkter. Jag vill icke yttra mig om den stora vigten för Topografiska korpsen sjelf och för alla från arméen dit kommenderade officerare att redan i fredstid öfvas i mätningar och rekognosceringar, hvilka vid kommande krig äro af så stor nytta. Jag vill blott fästa eder uppmärksamhet, mine Herrar, å den direkta fördel, hvar och en af oss, vare sig i norra eller södra Sverige, har att taga kännedom om de öfriga delarne af vårt land. Derföre kan man ock säga, att, om det ekonomiska kartverket mera direkt gagnar de orter, för hvilka det är utgifvet, det topografiska gagnar hela landet.

Hvad slutligen vidkommer det geologiska kartverket, är dess gagn gifvet icke blott i vetenskapligt hänseende utan äfven för det praktiska lifvet. Hvarje jordbrukare har deraf indirekt nytta, då han sålunda erhåller en noggrann kännedom om de jordlager, hvaraf hans egna och angränsande egendomar bestå. Det är ock temligen klart, såsom en talare redan yttrat, att det måste vara af vikt för oss att vinna upplysning rörande de undre jordlagrens beskaffenhet, då man derifrån kan hemta nya och hittills okända förvärfskällor.

Det ligger således i landets och dess innevånares sannskyldiga intresse, att, såvidt våra krafter sträcka sig, understödja dessa kartverk. Visserligen har af en talare uppgifvits, att Topografiska korpsens karta öfver Glanshammars härad i Nerike skulle hafva en eller annan felaktighet. Jag är

icke i tillfälle att bedöma förhållandet. Men jag finner naturligt, att mindre misstag äro möjliga vid företag, som skola utföras af människor. Emellertid har jag för min del åtminstone med glädje och tillfredsställelse begagnat mig af alla hittills utgifna topografiska kartor, och jag har icke funnit anledning till sådana klagomål.

Jag tror derföre det vara af vigt att låta alla kartverkena orubbadt fortgå, och för min del skulle jag högeligen beklaga, om genom någon rubbning i detta hänseende personer, som blifvit införda på denna bana och nu blifvit för dess ändamål passande och skicklige, skulle ryckas derifrån.

Jag anhåller således för min del om bifall till hvad Kongl. Maj:t i afseende å alla kartverken föreslagit, och jag tror, då jag det gör, att jag handlar i landets och allas vårt sannskyldiga intresse.

Herr John Ericson: Hvad angår anslaget till Topografiska korpsen, anhåller jag att helt kort få meddela hufvuddragen af den plan, som blifvit fastställd för korpsens arbeten och huru långt dessa framskridit.

Öfver Svea och Göta land med undantag af Dalarne äro efter denna plan ämnade att utgifvas, utom de så kallade länskartorna i $\frac{1}{250,000}$ del, 70 blad, upprättade i måttstocken $\frac{1}{100,000}$ del och upptagande hvart och ett 23 qvadratmil. Af dessa äro färdiga och utgifna 22, under gravyr 11, alldeles färdiga men väntande på gravyr 6. Således äro 39 kartblad färdiga. Ännu icke färdiga, dels att nyarbета, dels att renovera, återstå 31. Detta är kartverkets ståndpunkt för närvarande.

De län, hvilka ännu återstå att bearbeta, äro Jönköpings län, Östergötland och Wermland.

Vid sådant förhållande och då 39 kartor äro färdiga af 70 och således mera än halfva kartverket blifvit fullbordadt, synes skäl icke vara för handen att nu-åstadkomma en rubbning i arbetets jemna framåtskridande till sitt slut genom att nedsätta anslaget.

Dessa arbeten utföras af Topografiska korpsens officerare. Då man har en korps, som, efter hvad allmänt erkännes, består af skicklige och i facket erfarne och nitiske män, torde äfven ur denna synpunkt vara mindre välbetänkt att rubba anslaget. Ty denna korps, likasom andra, behöfver öfvas, och öfning vinner den just genom det anslag af 75,000 R:dr, som hittills blifvit af Riksdagen anvisadt och, såsom jag hoppas, äfven nu må komma att beviljas, så mycket heldre som denna militära korps har lyckan att äfven under fredens dagar kunna vara fosterlandet till gagn. För min del anhåller jag således om bifall till Stats-Utskottets förslag, i hvad detsamma afser den Topografiska korpsen.

Deremot kan jag icke biträda Utskottets framställning i fråga om det ekonomiska kartverket. Att sparsamhet städe bör iakttagas i alla grenar af statsstyrelsen medgifver jag visserligen, men jag tror, att man här gått för långt. För min del kan jag åtminstone icke anse det vara riktigt att genom minskning af anslaget göra afbrott i ett arbete, som afser att åstadkomma en noggrannare kännedom om vårt lands tillgångar och ekonomiska förhållanden.

Jag hör visserligen det påståendet framställas, att detta kartverk skulle utföras så, att det ej ländar till det fulla gagn, som dermed äsyftats. Jag är icke nu i tillfälle att bedöma förhållandet, ehuru jag icke tror att klandret är fullt rättvist. Då emellertid flera ledamöter af Kammaren i detta afseende möjligen befinna sig i samma ställning som jag, hemställer jag, om det ej vore skäl att ingå till Kongl. Maj:t med en underdånig skrivelse i ämnet, i enlighet med hvad Första Kammaren redan beslutat. Och då jag icke vill taga på mitt ansvar någon rubbning i det arbete som med detta anslag utföres, yrkar jag bifall till hvad Kongl. Maj:t föreslagit med afseende å det ekonomiska kartverket och afslag å Betänkandet i denna del.

Herr Friherre von Schulzenheim: Oaktadt denna fråga genom den föregående diskussionen kan synas tillräckligt utredd, har jag dock, utan att upprepa hvad förut blifvit yttradt, velat tillägga några ord i frågan och derigenom påpeka ett förhållande, som för mig blir bestämmande, då jag går att afgifva min röst.

Benägenheten att inskränka Statens utgifter så mycket som möjligt är alltid i högsta grad bestämmande, då fråga är om anslag, men jag anser dock, att man äfven måste fästa sig vid den vikt och betydelse, som frågan eger icke allenast i och för sig sjelf utan äfven i förhållande till andra för samhället viktiga frågor.

För mig är det tydligt att man i denna punkt icke kan följa Utskottets förslag, utan att derigenom skada flera andra förhållanden och det verk, hvars arbeten nu skulle afbrytas. Det finnes icke något land i Europa, som inom statistiken går före oss på vetandets bana. För att denna vetenskap skall ytterligare kunna fritt utveckla sig, är nödvändigt att icke förminska eller borttaga de materialier, den för sitt arbete behöfver. Vi äro ju betänkta på inrättandet af så kallade fastighetsböcker, och jag tror för min del att hvarje kommun i en framtid skall få sina särskilda förteckningar öfver kommunens alla jorddelar. Vid den förändrade form, under hvilken skatterna på jordbruket troligen komma att utgå, anser jag det vara nödvändigt att söka få reda på, huru förhåller sig med den Svenska jordens areal, såväl den upparbetade som den ännu oodlade. Jag anser det vara för jordbrukskrediten nödigt att en sådan undersökning eger rum. Att kunna få reda på hvilka egor som höra till den ena eller andra jordegendomen samt beskaffenheten af dessa egor, torde vara af största vikt såväl för affärsmanen som för domaren, då fråga uppstår om inteckning i dessa hemman.

Man har anmärkt att under den snabba utveckling jordbruket i vårt land tagit, dessa kartor skulle blifva antiqverade innan de blefve färdiga, men det torde dock icke vara svårt att allt efter som odlingen gör framsteg anmärka detta å kartan.

Då jag sålunda är fullt villig och benägen att deltaga i hvarje åtgärd, som leder till besparing, ber jag att få instämma i det af Herr Lefler framlagda förslag, att Riksdagen, vid anmälan af sitt beslut om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition rörande anslag till det ekonomiska kartverket, skulle i underdånighet anhålla, "det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfver-

vägande huruvida ej de för Rikets kartverk utgående högst betydliga kostnader för framtiden må kunna utan olägenhet inskränkas.

Herr Björck:

Med anledning af Herr Björcks yttrande ansåg Herr Talmannen sig böra upplysa, att den i 12:te punkten af förevarande Utlåtande förekommande fråga om anslag för de geologiska undersökningarne ännu icke vore till föredragning anmäld.

Herr C. A. Larsson: Då jag väckte motion i denna fråga, skedde det i samma syftning som Herr Harald Ericssons framställda förslag. Jag tror man skulle vinna en ganska god besparing, om dessa tre kartverk sammanfördes under en gemensam chefs vård och tillsyn, men då saken förevar i Utskottet, upplystes der, att dessa kartverks arbeten voro af så olikartad beskaffenhet, att man icke lätt skulle kunna finna en person med så omfattande insigter, att han skulle kunna vara lämplig till chef för alla tre kartverken.

Hvad topografiska kartverket angår, är jag icke synnerligen benägen till att åt detta kartverk anslå några större summor, enär, efter mitt förmenande, dessa arbeten egentligen gagna våra fiender mera än oss sjelfva; ty det är väl att antaga, det våra Svenska officerare icke skola vara så helt och hållet okunnige om sitt eget land, att de icke skulle reda sig dessa kartor förutan, men för en fiende, som inträngt i landet, äro dessa kartverk till stor nytta. Af dessa skäl anser jag de topografiska kartorna icke vara för oss så angelägna att erhålla som de ekonomiska och geologiska. Enligt min åsigt skulle man kunna draga in det topografiska kartverket såsom särskildt verk och förena detsamma med ekonomiska och geologiska kartverken. Denna åsigt mötte dock stora hinder inom Utskottet, men man var deremot mycket mera benägen att anse det ekonomiska kartverket onyttigt och öfverflödigt. För min del hyser jag mycket tvifvel, huruvida detta vore klokt och välbetänkt. Visserligen är kännedomen om landets dugliga och odugliga jord vid beräkning af landets förmåga och kraft ganska nyttig, men jag vill dock ingalunda sätta denna kännedom såsom vapen i skattemännens händer, ty den tid är för längesedan förbi, då man verkställde skattdragningen på grund af föregången refning af jorden. Icke heller länder denna kännedom oss till någon särdeles nytta vid bevillingens fördelning, ty vi torde tillräckligt känna hvarandras jord för att icke *behöfva* eller ens *kunna* af dessa kartor inhemta några upplysningar. Deremot äro de ekonomiska kartorna i många andra afseenden af stor nytta, i synnerhet som man bör lätt nog kunna å kartan anmärka de förändringar, som naturligen under tidernas lopp förekomma. För min del tror jag, att "kyrkan komme att stå midt i byn", om man nedsatte anslaget till topografiska kartverket med femton tusen R:dr, men deremot höjde det till ekonomiska kartverket anslagna belopp med samma summa. Jag kan likväl icke undgå att anmärka, det Utskottet varit särdeles gynnsamt stämdt mot Norrbottens län, då Utskottet föreslagit, att detta län skulle oprutadt erhålla hela det

begärda anslaget af 20,000 R:dr, under det anslaget till det öfriga riket skulle nedsättas till endast en fjerdedel af hvad som blifvit begärdt.

Herr Sven Nilsson: Det är visserligen svårt att yttra sig om saker dem man ej fullkomligt förstår, men rörande förevarande fråga tror jag mig förstå, att det är alldeles nödvändigt för ett folk att känna sitt land samt underkasta sig nödiga uppoffringar för erhållande af denna kännedom, och det förstår jag bestämdt, att en del af de skäl som blifvit af ett par Stats-Utskotts-ledamöter anförda för bifall till ett förslag, som innebär upphörande med fortsättningen af det ekonomiska kartverket, äro af en mycket underordnad halt.

Man har anmärkt att ekonomiska kartverket är ett improduktivt företag som ingenting inbringar. Det medgifves villigt, att det ej ger något i kassan och således ej lemnar Staten direkt behållning, utan tvärtom orsakar ganska dryga utgifter. Samma är förhållandet om en enskild landtman företager sig att uppmäta sin egendom, att detta åstadkommer för honom utgift och icke inkomst; men han lär derigenom känna sina tillgångar, sina resurser och kan derefter ställa sin hushållning samt bereda sig inkomster, som han utan denna kännedom ej erhållit. Och jag tror att hvad som i ett dylikt fall är gagnande för den enskilde är det jemväl för Staten. Det är äfven anmärkt, att ekonomiska kartverket icke skulle motsvara sitt ändamål, emedan i mån af dess fortgång landet undergår förändringar, så att kartverket ej kommer att blifva någon trogen bild af landets beskaffenhet. Äfven denna anmärkning kan hafva ett visst berättigande, ty det är onekligt att landet undergår förändringar som icke komma att igenfinnas på en före dessa förändringar upprättad karta; men denna olägenhet vidlåder alla kartverk, emedan intet sådant förändrar sig i följd med landet, som alltid är underkastadt någon förändring. Man bör väl ej derföre upphöra med alla kartarbeten eller påstå, att sådana äro onödiga och derpå använda kostnader förspillda. Vidare har blifvit sagdt, att geologiska kartverket, såsom hafvande vetenskapligt värde, skulle vara af större vigt än det ekonomiska. Utan att förringa vigten af den vetenskap som forskar uti jordens djup, vågar jag dock påstå, att den som bidrager till kännedom af dess yta är af lika stor vigt, och jag tror att det är klokare om vi förut söka få kännedom om denna, innan vi tränga oss ned i djupet.

En annan ledamot af Stats-Utskottet har beräknat till ofantliga summor de kostnader som skulle åtgå till de ekonomiska kartornas fullbordande; jag kan icke följa med den ärade talarens beräkningar, då han, såsom här, rör sig bland millioner, och jag har icke heller undersökt riktigheten af hans kalkyler; men jag tror det vore klokare att sträfva derhän, att man genom en ordnad hushållning och väl organiserad verksamhet sökte få kostnaderna för målets uppnående icke så afskräckande eller den tid som härtill erfordras så lång, att man för dessa orsaker vill afbryta ett så vackert företag. Samme talare uppräknade flera egenskaper, som han önskade finna hos ett kartverk, hvilka skulle bestå i upptagande af vägars och strömmars sträckning, kyrkors och byars lägen samt skillnaden mellan land och vatten med mera dylikt. Såvidt jag sett, återfin-

ner han allt detta hos de ekonomiska kartorna. För dessa vill han likväl icke göra uppföringar.

Stats-Utskottet har visserligen icke helt och hållet afstyrkt anslag till det ekonomiska kartverket, men likväl ansett de medel, som anvisas, endast böra användas till fortsättande och avslutande af redan påbörjade arbeten. Detta är dock så godt som ett afstyrkande, och jag kan derföre icke gilla Stats-Utskottets mening, utan får jag deremot förklara, att jag i hopp om att medlen blifva väl använda, röstar bifall till det begärda anslaget.

Herr Åstrand: Under diskussionens lopp har jag, så vidt möjligt, sökt att uppfatta alla skäl som blifvit anförda såväl af de Herrar, hvilka försvarat Stats-Utskottets förslag, som af dem, hvilka yrkat bifall till den Kongl. Propositionen i ämnet, och jag har derunder icke funnit något enda skäl af Stats-Utskottets egna ledamöter anfördt till försvar för den nedprutning Utskottet gjort å den af Regeringen till det ekonomiska kartverket äskade anslagssumman. Jag bekänner visserligen, att man mycket ordat om sparsamhet och dess nödvändighet för det närvarande i alla delar af statshushållningen, äfvensom att här vore ett särdeles lämpligt tillfälle att låta denna sparsamhet komma till stånd; men jag får på samma gång tillstå, att jag för min del icke kan gilla en sådan argumentation. Mig synes det nemligen icke vara någon sparsamhet att kvarstå på en ståndpunkt af okunnighet, aldraminst då denna rör fosterlandet och ett för detsamma så viktigt intresse, som det ekonomiska kartverket omfattar, nemligen jordbruket. Det är af vikt för hela Svenska folket och i synnerhet för dess jordbrukare att känna sitt land, och för så vidt en grundlig kännedom icke, efter mitt förmenande, fullständigt kan vinnas, utan att det ekonomiska kartverket fortsättes och fullbordas, torde man få tillerkänna detta kartverk en hög och, ur fosterländsk synpunkt sedt, gagnande betydelse, och anse dess snara fullbordande såsom ett önskningsmål, hvartill man på allt sätt bör sträfva.

Man har visserligen häremot invändt, att endast en obetydlig del af vårt land återstår, som icke är kartlagd, ty vi ega en mängd kartläggningar från lång tid tillbaka. Jag vill icke bestrida att så är förhållandet, men i allmänhet saknas dock dessa äldre kartor, åtminstone kunna de ej vid försäljning af egendomar uppvisas, ehuru de möjligen ligga i Landtmäterikontoret förvarade. Men äfven om detta sista skulle vara händelsen, är dock ett faktum, att man på de flesta ställen på landet icke kan komma öfver sådana kartor vid de tillfällen de behöfvas, t. ex. vid ingifvande af upplysningar till Statistiska centralbyrån, och man är derföre villrådig, huru man skall besvara derifrån ingående förfrågningar rörande arealen af hvad som är uppodladt fält och hvad som ännu är vildmark m. m. Jag har sjelf varit i tillfälle erfara denna brist och tror, att vi böra göra allt för att undanröjda densamma, hvilket ändamål endast kan vinnas genom ett fortskyndande af det ekonomiska kartverkets arbeten. Det är visserligen sannt, att man på dessa kartor finner jorden upptagen i mindre skala än landtmätarne begagna och att de således icke för jordbrukare, med afseende på hvars och ens egen jord, äro af lika stort intresse som landtmäterikartor, men jag vill härvid erinra, att det

ekonomiska kartverket är af intresse för hela Svenska folket, att det afser en klar och tydlig framställning af landets odling, samt att det af dessa skäl äfven bör fortskyndas. Hvad man invändt, att, när ekonomiska kartverkets arbeten en gång blifva fullbordade, de flesta kartorna redan skulle vara antiqverade, tror jag denna invändning egentligen ingenting har att betyda. Allting går framåt, så äfven odlingen, och det är klart att äfven kartorna böra följa med sin tid, hvilket kan ske genom verkställda revisioner af desamma. Men äfven ur historisk synpunkt kan det vara intressant att se, huru landet tagit sig ut under förflutna tidpunkter.

Slutligen har en ledamot af Stats-Utskottet sagt, att ifrågavarande kartverk icke lemnar någon afkastning. Jag torde genom hvad jag anfört hafva bemött detta yttrande; jag tror äfven att en afkastning ligger deri, att man inhemtar upplysning, något som Stats-Utskottets Herrar ledamöter hade behöft vid handläggning af denna punkt.

Utän att vilja idisla de skäl, som af flere talare blifvit anförda, ber jag blott få förena mig med dem, som yrkat afslag å Utskottets Betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Liss Olof Larsson: Sedan så många skäl för och emot Stats-Utskottets förslag blifvit anförda, ber jag få tillkännagifva, att jag finner mig föranlåten yrka bifall till det sista alternativet i min motion, eller en nedsättning i anslaget till Topografiska korpsens arbeten från 65,000 R:dr till 50,000 R:dr, och hvad det ekonomiska kartverket angår, instämmer i det slut, hvartill Utskottet kommit, eller en nedsättning till 30,000 R:dr af de åskade 60,000 R:dr.

Herr Friherre Gripenstedt: Sedan detta ämne redan blifvit så grundligt diskuteradt, att det kan anses vara nästan uttömdt, kan och bör jag betydligt inskränka mitt yttrande; det är endast en och annan omständighet, som jag ber att få framhålla.

I första rummet synes mig detta Stats-Utskottets Betänkande bära ett mindre lyckligt vittnesbörd om den brist på uthållighet och konsekvens, hvarmed man i allmänhet omfattar arbeten och företag här i landet. Jag ber att till belysning häraf få med några ord påminna om utvecklingen af denna fråga. Det är för de flesta bekant, att före 1853—1854 årens riksdag bearbetades det nu så kallade ekonomiska kartverket medelst ett anslag af 6,000 R:dr, som blifvit lemnadt till sockenkartors upprättande. Det låg i sakens natur, att man dermed icke kunde komma till något tillfredsställande resultat, och, hvad mig beträffar, får jag bekänna, att jag då ansåg detta anslag vara alldeles bortkastadt. Detta tyckes man ock hafva insett, ty vid 1856—1858 årens riksdag beviljades ett ytterligare anslag af något öfver 15,000 R:dr — jag påminner mig ej den exakta summan — och vid 1859—1860 årens riksdag jemväl samma anslag, i afsigt att med mera kraft och fördel kunna bedrifva detta arbete, som nu fick benämningen "ekonomiska kartverket". Men vid 1862—1863 årens riksdag fann man äfven denna tillökning för obetydlig, för att efter en måttlig tids förlopp kunna komma till slut med detta kartverk; hvadan ock anslaget ökades till 60,000 R:dr. Nu deremot, då man står på den punkt, att man med tillhjälp af detta anslag inom en icke alltför

lång tid kan se verket fullbordadt, föreslår man ett afbrott i detsamma, eller, rättare sagdt, dess fullständiga upphörande. Ty just detta, mine Herrar! ligger i Stats-Utskottets Betänkande. Man skulle deraf kunna föreställa sig, att man nu gjort den upptäckt, att ändamålet med detta kartverk vore misslyckadt, eller att anordningen af dess arbeten nu skulle vara sämre och mindre tillfredsställande än förut. Intet af dessa förhållanden eger dock, efter mitt omdöme, rum. Det ändamål, som afses, är den upplysning, den kännedom af landets beskaffenhet, som är nödvändig för grundläggandet af rigtiga åsigtter i flera hänseenden, och en föregående talare, sjelf ledamot af Stats-Utskottet, som ansåg, att denna kännedom skulle kunna vinnas utan så vidlyftiga kartverk endast genom tabeller, har ej gjort sig reda för, huru sådana tabeller skulle kunna upprättas. Man tager dem icke, så att säga, ur luften, eller uppgör dem på fri hand. De måste grunda sig på mätningar och undersökningar, och när dessa blifvit gjorda, erhåller man väl en konceptkarta, men denna vore att anse såsom ett onyttigt och dödt kapital, derest den ej gjordes tillgänglig för allmänheten. Att, sedan det väsendtligaste och kostsammaste, som består i konceptkartans upprättande, blifvit undangjordt, ej vilja underkasta sig en jemförelsevis obetydlig tillökning i utgifter för att kunna framlägga arbetets resultat i ett vackert och fullständigt kartverk, såsom nu sker, vore väl icke välbetänkt.

Att anordningarne af kartverkets arbeten nu skulle vara mindre tillfredsställande än förr, kan jag icke heller finna. Förr saknades det samband mellan de olika kartverken, hvilket nu existerar, och som ej kan vara annat än till gagn för det hela. Herr Chefen för det departement, under hvilket kartverket hör, har redan upplyst, hvori detta samband består, nemligen deruti att triangelmätningarne utföras af Topografiska korpsen, upprättandet af stommkartor ombesörjes af ekonomiska kartverket, hvilket också är det lämpligaste, hvarpå dessa kartor öfverlemnas åt topografiska och geologiska kartverken, att af dem användas. Sådant är det naturliga samband kartverken emellan, som nu existerar.

Att nu ytterligare tvinga tillsammans dessa arbeten under en gemensam styrelse, tror jag vara en mindre lämplig åtgärd, hvarom äfven de Stats-Utskottets förslag bifogade handlingar tillräckligt kunna öfvertyga en hvar, då så olika saker med dessa kartverk afses, och då hvart och ett af dem bör stå under ledningen af en fullt sakkunnig person och icke sammanslås under en, hvilken skulle komma att blott pro forma bli den styrande, under det att de underordnade egentligen skulle blifva de, som ledde och förestode arbetet.

Det har äfven af många talare blifvit visadt, att de gjorda anmärkningarne icke kunna vara tillräckliga motiver för afslag. Hvad först angår den betydliga kostnaden, så är ju denna nu reducerad till en måttlig summa, endast 1,500 R:dr för qvadratmilen, och att hela det ekonomiska kartverket för södra och mellersta Sverige skulle kunna med ett årligt anslag af 60,000 R:dr utföras under loppet af 25 år, synes mig tillfredsställande. Beträffande vidare den anmärkningen, att dessa kartor måste undergå förändringar, är denna ju redan bemött genom den upplysningen, att så är förhållandet med alla kartor, och att den härmed förenade olägenheten kan genom mindre kostsamma revisioner afhjelpas. Hvad

slutligen vidkommer den grundsats, som varit för den af mig förut åberopade talaren och för Stats-Utskottet afgörande, nemligen att man skulle söka göra besparingar och återtöra arbetskrafterna till produktiva ändamål, så är redan anmärkt, att de penningar och krafter, som här nedläggas, icke äro improduktivt använda. Jag kan således icke finna annat, än att alla skäl tala för bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Här har ock blifvit ifrågasatt en underdånig skrifvelses afåtande till Kongl. Maj:t, i likhet med hvad Första Kammaren beslutat, af det innehåll att Regeringen skulle tillse ett eller annat. För min del tror jag detta vara ett område, der det vore nyttigt att äfven tillämpa grundsatsen af sparsamhet. Detta system, att med allt för ofta förekommande skrifvelser uppvakta Regeringen med påminnelser i frågor, i hvilka man väl måste förutsätta, att Regeringen eger ej blott tillräcklig insigt och erfarenhet, utan äfven god vilja, tror jag ej böra antagas; åtminstone bör det till endast de viktigaste fall inskränkas. Mig synes därför bäst att i förevarande ärende låta denna skrifvelse bortfalla. Jag yrkar bifall till den Kongl. Propositionen.

Flere ledamöter instämde.

Herr Johannes Andersson: Under den tid jag varit riksdagsman, har jag alltid ansett såsom en stor misshushållning med Statens medel, att vid hvarje riksdag bevilja nya och extra anslag till våra topografiska, ekonomiska och geologiska kartverk, utan att veta om den närvarande generationen deraf kommer att få den ringaste nytta. Det har därför alltid varit mitt önskningsmål, att dessa trenne kartverk blefve på något ändamålsenligt sätt sammanslagna, så att man för ändamålets vinnande kunde få påräkna mera arbetsamhet och deraf följande större gagn. Om det på grund deraf icke skulle för denna Kammare falla sig alltför motbjudande, vore jag benägen föreslå ett afslag å de för topografiska kartverket äskade 75,000 R:dr, så mycket heldre som det af en föregående talare upplysts, att de topografiska kartorna äro särdeles ofullständiga och underhaltiga. Deremot skulle jag vilja bifalla hvad som för ekonomiska kartverket är begärdt, blott man med säkerhet kunde vinna de dermed påräknade fördelar; hvilket åtminstone för södra Sverige vore särdeles af behofvet påkalladt. Skulle det till dessa sednare kartor äskade anslaget af 30,000 R:dr kunna användas så, att man finge någon slags kontroll öfver kartornas riktighet, vore, enligt mitt förmenande, det afsedda ändamålet bäst vunnet.

Herr Key: Jag anhåller om Kammarens benägna öfverseende, då äfven jag för några ögonblick vågar taga dess uppmärksamhet i anspråk; men jag har ansett, att, fastän förevarande fråga blifvit från många olika sidor skärskådad, ännu något litet vore att tillägga.

Det nyare landtbrukets "fader", den bekante Thaër, har yttrat, att "en jordegendom utan bokhålleri är som en klocka utan visare." Statistiken är Statsverkets urvisare; den säger oss "hvad klockan är slagen" i många fall, och lär oss att passa på tiden. Ingen kan sålunda vara en varmare vän af denna vetenskap än jag och mera öfvertygad om dess nytta. Men när man här har talat om den stora vikt det ekonomiska

kartverket skulle framför allt i statistiskt och praktiskt afseende ega, ber jag för min del få tillkännagifva, att jag icke anser det vara af så magtpåliggande beskaffenhet, som man här velat förebära, och att detta kartverk åtminstone icke eger den för jordbruket *praktiska* betydelse, man sökt vindicera detsamma. Innan jag går vidare, ber jag att få vitsorda de många värdefulla produkter detta kartverk frambringar, liksom ock att det är särdeles billigt, då det blott kostar 1,545 R:dr per qvadratmil, under det att Topografiska korpens uppgår till 2,500 R:dr för samma areal. — Men när man sagt, att ekonomiska kartverket skulle vara af öfvervägande praktiskt värde synnerligast för jordbruket, torde jag, såsom sjelf jordbrukare och således i någon mån kompetent att bedöma förhållandet, få hänvisa till Stats-Utskottets yttrande i afseende derå, då det säger: "Visserligen må det medgifvas, att en fullständig kännedom om landets fördelning i åker, äng och skog m. m. skulle vara af både stort gagn och synnerligt intresse; men då, med hänseende till sjelfva arbetets beskaffenhet, fullbordandet af detta kartverk, äfven med det nu utgående betydliga anslag, icke kan förrän i en aflägsen framtid förväntas, de trakter, hvilka först blifvit kartlagda, hafva i afseende å de förhållanden, som å kartorna angifvas, undergått så många förändringar, att kartorna för dessa trakter då kunna anses, innan de undergått fullständig revision, vara utan egentligt praktiskt värde." Kunde man anslå en så stor summa, att kartorna öfver skiljda delar af landet blifve ungefär samtidigt färdiga samt sålunda bildade ett för ett visst tidsmoment helgjutet och åskådligt verk, då kunde man anse ändamålet vunnet; men jag hemställer till Er, mine Herrar! som alla känna till, huru odlingen öfver allt fortgår, huru den förvandlar skogskärr och beteskullar till åkrar, uttappar och förvandlar sjöar till ängar, huru år efter år hemman styckas, nya stugor uppbyggas, gamla nedrifvas och vägar anläggas, med ett ord, huru olika det nuvarande Sverige är det gamla för 30 år sedan, och huru oigenkänneligt våra dagars Sverige skall blifva en gång i sin ordning. Jag hemställer således, då detta Sverige i dag är annorlunda än det som blir 10 år härefter, om verkligen detta ekonomiska kartverk har det öfvervägande praktiska värde för jordbruket, man velat tilldela detsamma? Jag tillåter mig i sammanhang härmed göra en fråga: "hafva vi under närvarande tid, då kartverkets styresman sjelf förklarar, att för arbetets fullbordande inom 25 år erfordras en årlig summa af 75,000 R:dr, råd att sålunda på detta verk offra 1,875,000 R:dr, för att en gång få veta huru Sverige sett ut 25 år förut? Jag endast frågar, hvar en må sjelf få svara. Skulle jag således vilja tillerkänna detta kartverk ett högre värde, så vore det blott i kulturhistoriskt hänseende.

Då en talare framför mig beskyllt Stats-Utskottet för brist på ut hållighet och konsekvens, ber jag dervid få eriura om, att om Svenska folkets konsumtionsförmåga aftagit och i följd deraf dess förmåga att bemöta hvarje fordran om anslag icke kan vara så stor som förut, så ligger skulden dertill ej hos det närvarande Stats-Utskottet.

Jag vill blott tillägga, att, då jag nu afstyrker bifall till Kongl. Propositionen, jag icke gör det derföre, att jag på något vis har anledning till klander mot det ekonomiska kartverket eller det sätt, hvarpå dess arbeten bedrifvas, utan endast derföre att vi i närvarande bekymmer-

samma tid icke hafva råd att uppoffra stora anslag till jemförelsevis umbärliga föremål och till statistisk lyx.

Herr Jöns Pehrsson: Att ingå i någon pröfning huruvida ekonomiska kartverket är nödigt eller nyttigt, såsom flere talare påstått, detta tilltror jag mig icke; men erfarenhet har jag dock samlat i detta fall, allt sedan jag började taga någon verksam del i jordbruket. På min ort hafva vi icke haft något kartverk, och jag beklagar hvarje ort, som icke kan komma framåt utan detta. För min del tror jag således icke att detta verk är nödvändigt, så mycket mer som alla de mindre jordbrukarne icke äro i tillfälle att draga någon fördel deraf.

Orsaken hvarför jag begärde ordet var för att förehålla Kammiaren det besynnerliga deruti, att om man yrkar någon nedsättning för embetsmän, så "går det icke an".

Hvad beträffar Topografiska korpsen, så voro några af dess tjänstemän inlogerade hos mig under några veckor för ett år sedan; och under den tiden såg jag så pass mycket af deras verksamhet, att jag kan med lugnt samvede påstå, att de ingalunda skulle göra mer om de hade 75,000 R:dr än om de hade 50,000 R:dr; om arbetstiden mera iakttoogs, så kanhända arbetet icke, såsom nu, skulle gå på måfå.

Jag yrkar emellertid nedsättning till 60,000 R:dr af ifrågavarande anslag och bifall till Stats-Utskottets förslag i afseende å ekonomiska kartverket.

Herr Hierta: Stats-Utskottet har här fått så mycket påskrifvet, att det skulle synas, såsom här äfven af åtskillige talare blifvit yttradt, som om denna fråga hade blifvit i Stats-Utskottet behandlad med mycken löslighet, att icke säga som en talare i går med lättsinnighet. Jag vågar tro att så icke varit fallet. Den diskussion som i Utskottet föreföll mellan de båda olika meningarne var ganska utförlig och icke så mycket kortare än den varit här. Jag ber emellertid att vid detta tillfälle få påpeka, att Stats-Utskottet befinner sig städe i en ganska ofördelaktig belägenhet. Om Utskottet föreslår några inskränkningar, så finnas alltid, jag vill icke säga personliga men må vara mer eller mindre allmänna intressen, som sätta sig mot dessa. Och jag tror att Utskottets ledamöter äro i nästan lika stor fara som den hvarom min ärade granne till venster talade, att "ministern blir hängd, om han föreslår något, hvars nödvändighet icke delas af alla". Synnerligen tror jag mig af erfarenheten hafva funnit, att så snart frågan om anslag rör sådant, som icke hör till nationens omedelbara behof utan till hvad man kunde kalla dess hemligheter, så stå de i en högst ofördelaktig belägenhet, som nödgas yrka på sparsamhet; men de som vilja eller söka att måla, att icke säga dikta, idyller, de hafva öfvertaget.

Men huru har Stats-Utskottet bort betrakta sin ställning vid denna riksdag och huru i allmänhet? Jag tror, att Stats-Utskottets ledamöter böra se på de ord som blifvit hos oss inskräpta genom trontalet, att vi böra iakttaga den största sparsamhet och inskränka oss till de oundgängligaste utgifterna. Och när nu statsbrist otvifvelaktigt förefinnes och fort-
tarande

farande gapar mot oss, huru skola vi möta den, om icke vi försöka bespara allt som icke är oundgängligt? Nu har Stats-Utskottet resonnerat så — och det är härför Stats-Utskottet fått uppbära så mycket klander — att anslag till arbeten som komma att räcka en mansålder äro af den beskaffenhet, att man under mindre fördelaktiga tidpunkter utan fara kan något inskränka dem. Det har blifvit sagdt — och ingen kan liffligare än jag erkänna det behjertansvärda i den saken — att så snart inskränkingar göras i sådana anslag, af hvilka en del personer för tillfället hafva sin inkomst, så svider det icke endast i dessa utan äfven i andra som måste göra besparingar. Men huru skola vi uppfylla kallet att göra besparingar, om vi icke söka att göra dem när vi kunna?

Hvad nu sjelfva saken beträffar, så har man erkänt nyttan af kartverken för deras olika ändamål, det topografiska, ekonomiska och geologiska. Men hufvudfrågan är dock, huru långt bör Staten i detta fall gå för att sörja för den enskildes behof, och huru allmänt är detta behof? Betraktar man saken i och för sig sjelf, så är väl hvarje egendomsegare skyldig att göra sig reda för gränsen emellan sin skog och sina ängar; och dessutom finnes ett Statens intresse att få reda på landets utseende i sin helhet. Men frågan är om icke detta Statens intresse är så elastiskt, att tillfredsställandet deraf under vissa tider kan ske i mer eller mindre omfång. Härjemte har man gjort den anmärkningen mot Topografiska korpsernas arbeten, att i samma mån man funnit att Rikets Ständer och sedermera Riksdagen varit frikostiga mot dem, så hafva de utvidgat sin verksamhet genom att utgifva kartor i ej mindre än tre olika dimensioner, af hvilka de mindre mycket väl kunde besörjas genom den enskilda industrien. Det skulle ock måhända blifva så, om icke denna industri hade att konkurrera med statsinrättningen, och den skulle då kunna sysselsätta ett icke ringa antal af de personer som nu äro engagerade för Staten.

Vidare vill jag högtidligt förklara, att jag icke vill ställa mig på samma ståndpunkt som en talare bakom mig, hvilken framhöll den satsen att hafva vi råd, så skola vi bevilja de begärda medlen; då svarar jag att om saken är oundgängligen nödvändig så hafva vi råd; sådant beror på huru strängt man tror sig kunna anlita de skattskyldiges krafter, men jag vill tillika erinra att vid sista riksdagen ansågs nödvändigt att höja våra skatter. Nu säger man att vi äro i en tillfällig förlägenhet, ur hvilken vi dock snart skola komma; men jag tror att allmänna öfvertygelsen i landet är att detta icke kan ske, så vida icke våra utgifter minskas. Det kan och får icke fortgå på samma sätt som skedde under sista riksdagen genom begagnande af det förstärkta Stats-Utskottets maskineri, utan en annan ordning måste göra sig gällande; och jag kan icke finna att detta ärende hör till dem, genom hvilkas större eller mindre långsamhet i utförandet man skulle tillfoga nationen, dess heder eller välbefinnande någon skada.

Vid diskussionen inom Stats-Utskottet om det geologiska kartverket framträdde anspråk, att herrar geologer, under det de äro sysselsatte med sina undersökningar, skola hjälpa enskilde att borra i jorden till ett visst djup för att se om der finnas malmanledning, mergeltägt m. m. och upplysa huru djupt man bör gräfvä för att kunna upphemta dessa dyr-

bara skatter; dessa anspråk synas mig alltför stora; men här tillkommer det den enskilda omtanken att försöka hindra detta.

Jag skall icke vara vidlyftigare, men jag tror och hoppas att utaf hvad jag sålunda anfört framgår, att Stats-Utskottet icke helt och hållet är saker till de beskyllningar som här blifvit gjorda, nemligen att icke hafva tillräckligt satt sig in i denna fråga.

Herr *Jan Andersson* förenade sig i detta anförande.

Herr *Medin*: Jag tror, att, om Stats-Utskottet hade bifallit alla både propositioner och motioner i denna nu förevarande fråga, så hade diskussionen fått sin rätta vändning. Då hade man börjat på helt annat sätt, men nu, då Stats-Utskottet iakttagit hushållsamhet, så har diskussionen tagit en annan och orätt form.

Det kan icke sägas annat, än att kartverket är nyttigt, men dock i olika grad för olika orter och förhållanden. I den ort jag tillhör finnas ganska få inom hvarje församling, som icke hafva sina kartor. Men att Staten skall bekosta gräfnings eller borring, för att låta enskilde få se hvad som ligger på 20 alnars djup, detta anser jag ingalunda vara med en klok sparsambetsanda öfverensstämmande, utan dessa utgifter böra väl af jordegaren själf bekostas. Jag tror emellertid, att Stats-Utskottet uppfyllt sin pligt, då det iakttagit den allmänt uttalade önskan om sparsamhet, fastän man nu, då Utskottet går denna uttalade önskan till mötes, säger att Utskottet handlat orätt. Den enda förändring jag skulle önska vore, att enligt Herr C. A. Larssons förslag 10,000 R:dr tagas från topografiska kartverket och lades till det ekonomiska. Med denna förändring yrkar jag bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Statsrådet *Thulstrup*:

Öfverläggningen förklarades slutad. Herr *Carl Anders Larsson* yrkade och *Kammaren* biföll att af de begge nu föredragna punkterna 16:de punkten i Utlåtandet N:o 28, eller den punkt som anginge anslaget till Topografiska korpsens arbeten, skulle först förekomma till afgörande. Herr *Talmannen* upptog de olika meningar som blifvit framställda rörande denna punkt, nemligen dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på återförvisning till Utskottet, dels det begärda anslagets nedsättande till 60,000 R:dr, dels en dylik nedsättning till 50,000 R:dr och dels slutligen på afslag å hela anslagsbeloppet. Herr *Per Nilsson* från *Malmöhus län* äfvensom Herr *Svensén*, hvilka voro ensamme om yrkandet af en nedsättning till 50,000 R:dr, afstodo från denna särskilda mening. Å öfriga här ofvan angifna yrkanden framställde Herr *Talmannen* propositioner, hvilka alla med ja och nej besvarades, och då nu derjemte begärdes votering, blef, efter fattadt beslut att mot Utskottets förslag såsom ja-proposition skulle såsom nej-proposition upptagas den mening, som önskade anslagets nedsättande till 60,000 R:dr, nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet, i fråga om anslag till Topografiska korpens arbeten, hemställt i sextonde punkten af dess Utlåtande N:o 28,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren till ifrågavarande ändamål för år 1869 på extra stat anvisat ett anslag af sextiotusen R:dr.

Omröstningen utföll med 37 ja och 128 nej, hvadan Kammaren beslutat i öfversstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Derefter företogs till afgörande mom. a i 5:te punkten af Utlåtandet N:o 30. I afseende å detta moment hade yrkanden förekommit först på bifall till Utskottets hemställan; dernäst på afslag å samma hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition; vidare enahanda yrkande som nu sednast nämndes, men med tillägg af en underdånig skrifvelse i ämnet; ytterligare en förhöjning af anslaget med 15,000 R:dr utöfver hvad Utskottet föreslagit samt slutligen på återremiss. Herr Harald Ericsson afstod från yrkandet om återremiss. Derefter och sedan Kammaren, på Herr Talmannens framställning, beslutat att frågan om den underdåniga skrifvelsen skulle göras till föremål för särskild proposition, sedan anslagsfrågan först blifvit afgjord, gaf Herr Talmannen propositioner å de olika meningar, som vidhållits. Svaren utföllo i stark blandning med ja och nej, och då Herr Talmannen fann ja vara öfvervägande för bifall till Utskottets förslag, begärdes votering. I fråga om kontrapositionen ansåg, efter förnyade framställningar, Herr Talmannen det yrkande hafva öfvervigt, som med afslag å Utskottets hemställan ville bifall till Kongl. Maj:ts Proposition. Äfven om kontrapositionen äskades då votering och beslöts, att förslaget om en anslagsförhöjning af 15,000 R:dr dervid skulle såsom nej-proposition upptagas. Härefter uppsattes först för kontrapositionens bestämmande samt justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen öfver Stats-Utskottets hemställan under litt. a) i femte punkten af dess Utlåtande N:o 30, antager deras mening, som yrka att, med afslag å Utskottets hemställan, för så vidt densamma skiljer sig från Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i ämnet, samma Proposition måtte bifallas,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, är till kontraposition antaget det yrkande, enligt hvilket för ekonomiska kartverket skulle för år 1869 anvisas, utöfver det ordinarie bidraget af 6,000 R:dr, ytterligare ett extra anslag af 45,000 R:dr, deraf 20,000 R:dr för arbetena i Norrbottens län och 25,000 R:dr för arbetena i öfriga delar af riket.

Denna omröstning utföll med 80 ja och 78 nej, hvadan den för hufvudvoteringens anställande nu uppsatta, justerade och anslagna voteringsproposition erhöill följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet, i fråga om anslag till Rikets ekonomiska kartverk, hemställt under litt. a) i femte punkten af dess Utlåtande N:o 30,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, för så vidt densamma skiljer sig från Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i ämnet, bifallit samma Proposition.

Vid sedlarnes öppnande visade denna sednare omröstning 75 ja mot 83 nej, och hade således Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, antagit den framställning som innefattade Kongl. Maj:ts nådiga Proposition.

Härefter gjordes särskild proposition på yrkandet, att beslutet i fråga skulle åtföljas af en skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvartill svarades med öfvervägande nej.

Mom. b) af 5 punkten af Utlåtandet N:o 30.

På Herr Talmannens proposition förklarades Utskottets hemställan uti detta moment hafva förfallit genom Kammarens rörande momentet a) nyss fattade beslut.

Punkterna 6—11.

Biföllos.

Punkten 12.

Härvid yttrade

Herr Jöns Pehrsson: Jag hemställer, huruvida icke någon nedsättning i detta anslag må kunna ega rum. Visserligen är det sannt, att dessa geologiska undersökningar äro af synnerlig nytta för kannedomen af vårt land, men i betraktande af den svårighet hvarmed vi komma att kämpa för fyllandet af alla statsbehofven, tager jag mig friheten föreslå att detta anslag måtte nedsättas till 40,000 R:dr R:mt.

Vidare anfördes icke och äfven denna punkt bifölls.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m., men sammanträdde åter

Kl. 6 e. m.

§ 5.

Fortsattes behandlingen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 30, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Sjette Hufvudtitel.

Förekom 13 punkten.

Herr Carl Anders Larsson: Det är visserligen något vunnet genom Utskottets förslag om aflåtande till Kongl. Maj:t af en underdånig skrifvelse med anhållan om tillsättande af en komité för utarbetande af förslag till bättre ordnande af stuteriväsendet, men för min del anser jag dessa stuteriinnrättningar så kostsamma, att jag tror det vara lämpligt att med anslagen dertill icke mera så förfares som hittills. Då man vet

hvilka värderika egendomar, som äro öfverlemnade till dessa anstalters disposition, så vågar jag tro att särskilda anslag i penningar icke skola behövas, utan att det nu utgående anslaget af 50,000 R:dr må kunna indragas, öfvertygad som jag är att de tillgångar, som derutöfver finnas för stuteriinrättningarna att tillgå, skola, om de förnuftigt användas, vara för ändamålet tillräckliga. Emellertid och ehuru jag icke är någon vän af komitéer, vill jag likväl bifalla Utskottets hemställan i denna syftning, emedan detta är det enda sätt att få riktigt reda på den nu rådande misshushållningen rörande stuteriväsendet. I sista revisionsberättelsen fick man väl veta att det stod illa till, men något resultat af någon i denna riktning gjord undersökning förspordes icke; och då det är möjligt att en komité bättre utreder dessa förhållanden, vill jag af denna anledning bifalla punkten.

Häruti instämde Herr *Åke Andersson*.

Herr von Troil: Det förundrar mig högeligen, att icke någon af Stats-Utskottets ledamöter uppträder för att försvara Utskottets yttrande i denna punkt. Visserligen tror jag, att en skrifvelse i angifna riktningen är af behovet påkallad, men innan den utredning i ämnet, som, med anledning af en dylik skrifvelse, antagligen kommer att ega rum, försiggått, torde det vara obetänksamt att indraga anslaget åt stuterierna. Om något här i landet behöfver upphjelp, så är det i sanning hästafveln. Jag yrkar derföre bifall till punkten.

Herr Rosenberg: Jag vågar icke gå så långt som förste talaren och rätt och slätt yrka indragning af det nu till stuterierna i riket utgående anslag, vill tvärtom i frågans nuvarande skick yrka bifall, helst Utskottet genom sitt förslag till skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om nedsättande af en komité för ärendets utredning åtminstone tagit ett steg framåt på en bana, hvarpå man bör fortgå. Hittills har man, enligt min tanke, gjort allt för stora uppoffringar för stuterierna, hvaremot de frukter, deraf hemtats, varit, i jemförelse med utgifterna, allt för ringa. Jag har varit i tillfälle taga någon liten kännedom om stuteriet vid Strömsholm, och har det förefallit mig, som derstädes på ett oförsvarligt sätt slösades med Statens medel utan motsvarande gagn för fäderneslandet, på samma gång man ständigt hör upprepas talet om sparsamhet. Till Strömsholm höra 6,600 tunnland jord, deraf 200 tunnland be vuxna med vacker furu- och någon ekeskog. Dessa egor användas till stuteriets underhåll, och tror jag derföre något särskildt anslag från Statsverket icke erfordras, om bättre anordningar vidtoges. Ej mindre än 33 drängar vid stuteriet äro försedda med goda torp, hvarå födas 1 à 2 kor på hvardera, af den närmast intill gården liggande jorden. En annan del af denna jord är bortarrenderad för som det uppgafs rampris, hvaremot den längre bort ända till en mils afstånd belägna skall begagnas till sommarbete för moderston och unghästar. Såsom bevis på arrendenas billighet må anföras, att ett större arrende, enligt hvad jag vill tro sjelfva hufvudgården, betaltes för ej längesedan med 50,000 R:dr i afträde för 17 återstående arrendeår. Hvad jag sålunda iakttagit vid Strömsholm har bibringat mig

den övertygelse n, att det är alltför dyrt att på så sätt uppföda hästar. Hästafvelns befrämjande har blifvit anfördt såsom skäl för detta anslags bibehållande; för min del tror jag dock icke, att detta ändamål, genom stuteriernas anordnande på detta sätt, vinnes, ty den enskilde kan icke uppföda och sälja kavallerihästar, emedan han icke under sådana förhållanden kan täfla med Staten. Huru förhållandet är vid Ottenby och Flyinge vet jag visserligen icke, men jag är förvissad att det i allt fall blir för dyrt att uppföda hästar med de uppoffringar och på det sätt nu sker. Jag skulle derföre gerna önskat, att Utskottet mera betonat, att Staten borde för framtiden slippa alla anslag till stuterierna; men då nu Utskottet i allt fall tillstyrker en underdånig skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, så torde nu icke annat vara att göra än att bifalla Utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr Ridderstad: Jag kan visserligen icke säga mig ega någon synnerlig kännedom om det ämne, hvarom nu är fråga, men det förefaller mig dock besynnerligt, om Kammaren, på grund allenast af en enskild motion i ämnet, skulle kasta öfver bord en institution, som varit till i många år och säkert gjort mycken nytta, ehuru man icke kan förvänta att den skolat lemna någon bestämd afkastning. Ändamålet med dessa stuterier har varit att förädla hästracerna genom att utplantera beskällare i olika delar af landet. Mig synes derföre, att, innan en sådan omkastning i denna fråga eger rum, en grundlig pröfning af densamma bör föregå; och bifaller således jag för min del Utskottets hemställan i nu föredragna punkten.

Herr Lars Persson: Äfven jag anser stuterierna icke onödiga, men enligt min åsigt kunna stamholländerierna göra nästan samma nytta som stuterierna, ock vet jag speciellt ett stamholländeri, derifrån utgått fullt goda hästar. Jag bifaller derföre för min del Utskottets ifrågavarande yttrande.

Herr O. B. Olsson: Jag anser hästafveln vara en så vigtig näring, att den är förtjent af någon uppmuntran, och tror jag det derföre icke vara välbetänkt, om Staten undandrog sig att bidraga till utvecklandet af denna näring. Jag biträder således Utskottets förslag i saken.

Herr Hörnfeldt: Att den ekonomiska förvaltningen vid stuterierna icke är den bästa läser icke kunna förnekas, och visar sig bland annat af sista revisionsberättelsen att, oakadt den betydliga jordareal, som lyder under Strömsholm, inkomsten af egendomen uppgått till allenast 170 R:dr. Emellertid har Utskottet icke tilltrött sig att tillstyrka användandet af det radikalmedel Carl Anders Larsson föreslagit, och tror äfven jag, att vi för närvarande böra stadna vid hvad Utskottet hemställt.

Herr Per Nilsson från Christianstads län: Icke heller jag tror, att stuterierna uppylla de dermed afsedda ändamål, samt att vid sådant förhållande de till dem utgående anslag borde indragas eller åtminstone nedsättas. Då rusthållare hafva behof af kavallerihästar, kunna de svår-

ligen inköpa något af dessa kreatur af ädlare race, emedan de icke kunna lemna detsamma den noggranna och omsorgsfulla skötsel och vård, som dessa kreatur åtnjuta å stuterierna, hvaraf åter närmaste följden blifver att kreaturen förfalla. Den gamla Svenska racen är derföre i detta afseende vida bättre. För min del instämmer jag således med Carl Anders Larsson.

Herr Uhr: Att stuterierna gjort mycket godt lärer väl ingen vilja bestrida, liksom icke heller någon torde påstå, att de inrättats för att bereda landet någon direkt inkomst, utan har väl dermed åsyftats det indirekta gagn, som dermed skulle tillskyndas det allmänna. Att dessa stuterier också verkligen åstadkommit detta gagn lärer vara alldeles otvifvelaktigt, och att de icke varit tillräckliga för behofvet visar sig deraf att så många enskilda föreningar i länen för hästafvelns upphjelpande uppstått. Detta ådagalägger derjemte att en revision är nödig, äfven för att få utront hvilka racer äro för vårt land de lämpligaste. Jag har derföre med tacksamhet mottagit Utskottets förslag om nedsättande af en komité för utredande af dessa med flera till ämnet hörande förhållanden, och instämmer jag således i detta Utskottets förslag. Sättet huru saken för framtiden skall ställas, om nemligen man bör genom stuterier eller genom enskilda föreningar söka upphjelpa hästafveln, låter sig icke afgöra, förrän sedan den ifrågavarande undersökningen egt rum.

Herr Benedicks: Jag tror mig ega någon liten erfarenhet i denna fråga, ty under de sista 12—15 åren hafva två beskällare tunnits å min egendom, och är det otroligt i hvilken grad hästafveln i orten derigenom förbättrats. Jag vet visserligen icke, om samma erfarenhet blifvit gjord å andra ställen, der beskällare blifvit utplanterade, men jag tror dock allt skäl vara för handen att bifalla Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr C. A. Larsson: Man lemnar ingalunda stuterierna så att säga på bar backe, derföre att man drar in det till dem nu utgående anslag, ty, enligt hvad redan blifvit upplyst, lyder under Strömsholm en egovidd af öfver 6,000 tunnland, och höra till Flyinge i Skåne mellan 2,000 å 3,000 tunnland jord, hvilket allt tyckes vara mera än nog för att uppföda några hästar. I Utskottet gjordes den kalkyl, att hvarje djur, som på stuterierna uppfödes, kostar Staten bortåt 3,000 R:dr, men att detsamma vid försäljning inbringat allenast 400—500 R:dr. Är detta förenligt med Statens och det allmännas nytta, så har jag illa uppfattat idéen om sparsamhet. Jag är visst icke någon ovän af anstalter för hästafvelns förbättrande, men jag älskar deremot icke en sådan misshushållning. Då emellertid icke någon här inom Kammaren tyckes vilja biträda mitt yrkande om indragning af anslaget till stuterierna, så vill jag atstå derifrån och instämna med dem, som yrkat bifall till Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Statsrådet Lagerstråle: Sedan den siste talaren numera inskränkt sig till att yrka bifall till Utskottets hemställan i förevarande punkt, så har jag väl icke någon särskild anledning att uppträda i denna

sak, men då bemälda talare under sitt anförande yttrade, att en uppenbar misshushållning med befintliga tillgångar eger rum vid de stuterier, hvilka stå under Statens förvaltning, har jag ansett en dylik beskyllning icke böra lemnas alldeles oanmärkt, helst densamma icke blifvit beledsagad med några faktiska uppgifter. Visserligen har jag hört samma talare uppgifva, att under ärendets behandling inom Utskottet den utredning skulle gjorts, att hvarje hästskulptur, som vid Statens stuterier blifvit uppförd, kostat Staten bortåt 3,000 R:dr och vid försäljning inbringat allenast 400—500 R:dr, men då någon dylik beräkning icke förekommer i Utlåtandet, samt talaren icke ens uppgifvit, hvarpå densamma skulle vara grundad, så tror jag att på talarens blotta uppgifter något vidare afseende icke torde böra fästas.

Efter sålunda slutad öfverläggning blef punkten bifallen.

Punkterna 14 och 15.

Bifollos.

Punkten 16 mom. a) bifölls.

Mom. b).

Härvid yttrade

Herr Siljeström: Flere af herrarne minnas helt säkert den strid, som för ett tiotal af år sedan egde rum inom slöjdföreningen angående denna läroanstalt, en strid som visserligen kunde tyckas föranledd af personliga intressen, men som dock endast hade till syfte skolans ändamål. Å ena sidan förfäktades den åsigt, att undervisningen skulle för eleverna meddelas med den fullkomligaste frihet, endast med sådana inskränkningar, som ämnenas beskaffenhet gjorde nödvändig. Å andra sidan uppträdde man med den satsen, att undervisningen icke borde på detta generela sätt bibringas, utan så att speciel undervisning meddelades för hvarje särskildt yrke.

Resultatet af striden blef, att denna sednare åsigt i väsentlig grad gjorde sig gällande, och i sednare tider har hela undervisningsplanen varit derpå baserad, så att de särskilda yrkena äro indelade i kategorier, för hvilka särskilda undervisningstabeller äro uppgjorda. Jag tror icke, att undervisningen härpå vunnit, och anser att skolan derigenom åtagit sig en betydande del af hvad som egentligen tillhör folkskolan. Genom denna sönderdelning af ämnena hafva uppstått praktiska olägenheter, som göra det svårt för arbetaren att få den undervisning han behöfver. Jag instämmer därför fullkomligt i hvad Stats-Utskottet föreslagit och anser det särdeles önskligt, att Regeringen vidtager någon åtgärd för att ordna undervisningsplanen i öfverensstämmelse med skolans hufvudsakliga syftsmål och sedermera för Riksdagen framlägga ett derefter lämpadt förslag till utgiftsstat.

Herr Friherre Fock: Då jag har äran vara ledamot i Styrelsen öfver Stockholms slöjdskola, anser jag mig pligtig yttra några ord i frågan,

synnerligast med anledning af den föregående talarens anförande. Det förhåller sig alldeles så, som han sagt, med den strid, som för tio år sedan utkämpades, och de olika åsikter, som dervid gjorde sig gällande. Jag vill nu icke trötta Kammarerna med ett försök att redogöra för den undervisningsplan, som följes i skolan. Jag vill blott nämna, att det icke förhåller sig alldeles så, som Herr Siljeström uppgaf, nemligen att undervisningen är ordnad med afseende å hvarje särskildt yrke. Med några få ord ber jag att få antyda grunddragen för skolans organisation i hvad undervisningen beträffar. Den sönderfaller i två större hufvudafdelningar. En förberedande afdelning, i hvilken det största antalet elever undervisas och der undervisningen är fri och lika för alla. Det ligger i sakens natur att det endast är fåtalet af eleverna, som kan under en längre tid följa med undervisningen; och det är derföre som, sedan den förberedande undervisningen i matematik, ornamentsritning med flera ämnen är avslutad, skolan delar sig i facklinier, eller hvad i andra länder representeras af special-skolor. Dessa facklinier äro icke lika många som yrkena, utan de utgöra egentligen endast två stora afdelningar. Den ena för de rent mekaniska och den andra för de mera konstbildande yrkena.

Jag tror icke att den anordning af undervisningen, som vid nyssnämnda strid gjorde sig gällande, blifvit så tillämpad, som man kanske befarat; men då frågan nu änyo uppstått om framläggande af skolans undervisningsplan, kan jag, såsom ledamot af Styrelsen, icke underlåta att antyda de svårigheter, som härmed äro förenade; och jag är Herr Siljeström tack skyldig för det han bragt denna fråga å bane.

Det har blifvit anmärkt, att slöjdskolan å ena sidan nedträngt å folkskolans område och å den andra ingått på de högre undervisningsanstaltarnas gebiet. Det är dock svårt att veta hvar gränsen skall sättas; och Styrelsen skulle vara särdeles tacksam, om en utredning i detta fall kunde åstadkommas. Styrelsen har trots det vara hennes pligt att å ynglingar, som intagas i skolan, men icke kunna skriva eller räkna, låta meddela undervisning häri; och styrelsen har äfven trots, hvilket jag anser vara fullkomligt riktigt, att det är styrelsens pligt, att, om bland lärjungarne skulle finnas en eller annan med framstående anlag, söka utveckla dessa.

Jag vill icke framställa några anmärkningar mot Utskottets förslag, utan skall, om detta af Riksdagen antages, söka att, så länge jag i styrelsen för skolan kvarstår, gå dess önsknings till mötes.

Herr Siljeström: Jag är den siste talaren förbunden för den förklaring han afgifvit, och jag är glad att veta, att våra åsikter i denna fråga ganska litet differera. Jag vill derföre så mycket heldre instämma i Utskottets förslag, öfvertygad att nämnde talare skall, hvad på honom ankommer, bidra till frågans utredning.

Vidare anfördes icke och momentet bifölls.

Punkten 17.

Herr A. W. Nilson: Detta anslag är visserligen relativt ringa, men icke desto mindre anser jag mig böra afstyrka bifall till detsamma.

Jag vill icke underkänna vigten och nyttan af en väfskola i samband med den tekniska elementarskolan i Borås; tvärtom tror jag att den väsendtligt skulle bidra till att höja väfnadsindustrien i denna ort; men om behovet af en sådan väfskola varit lifligt känt i orten, hade jag väntat någon kraftigare åtgärd därför af ortens befolkning. Då till första uppsättningen af maskiner och redskap endast fordras 4,500 R:dr, hade jag trott, att Borås stad, den förmögnare befolkningen i trakten och landstinget skulle hafva kunnat förena sina krafter för åstadkommandet af detta belopp. Hvad derefter underhållet af skolan angår, så anser jag, äfven om det antages att Staten borde mellankomma, att ändamålet kan vinnas utan nytt statsanslag. Vi veta, att i Kammaren blifvit väckt en särdeles förtjenstfull motion om en förändrad organisation af det tekniska undervisningsväsendet. Denna motion är ännu icke behandlad; men innan detta skett, anser jag det vara af vigt, att Riksdagen icke, genom att bevilja det nu begärda anslaget, må på förhand hafva bundit sina händer, då fråga blir att uttala sin mening om lämpligaste sättet för ordnandet af dessa tekniska skolor. Såsom vi alla känna äro dessa skolor nu till hälften elementarskolor. Der meddelas undervisning i moderna språk, i historia m. m. på samma sätt och till samma omfattning som uti det i deras omedelbara närhet belägna elementarläroverket. Det synes mig icke vara en god hushållning att i en liten stad underhålla två skolor för till en del samma ändamål. Jag tror därför, att, om nu ifrågavarande skola blefve, såsom från många håll önskats, organiserad till endast en teknisk skola, det för densamma nu utgående anslag af 12,000 R:dr skall vara fullt tillräckligt för åstadkommande af den undervisning i väfnadskonsten, som man genom det ifrågasatta nya anslaget önskar möjliggöra

Herr Hörnfeldt: För min del har jag icke kunnat biträda Utskottets åsigt i denna fråga, hufvudsakligen af skäl som blifvit af den siste talaren anförda. Det är möjligt att skolan kan vara till gagn, men i så fall och då frågan ej är om större kapital, torde de för skolan nödiga medel kunna inom orten uppsamlas, och styrkes jag så mycket heldre i denna öfvertygelse, som vid sistlidne riksdag, då en ledamot i Första Kammaren väckte motion om anslag till en väfskola i Borås, han tillika yttrade det han hyste den förhoppning, att medel till skolans första uppsättning skulle kunna inom orten åstadkommas. Emellertid afstyrktes motionen då, och synes mig mera skäl icke förefinnas att nu bifalla anslag för detta ändamål. Visserligen skulle kunna göras den invändning, att Riksdagen vore skyldig bidra till upphjelpande af industrien, enär Riksdagen genom den friare tull-lagstiftningen betagit befolkningen tillfälle att från denna verksamhet hädanefter såsom hittills hemta sin näring, men jag tror likväl icke att det är lämpligt att slå in på en sådan bana, emedan i så fall ansökningar om understöd för allehanda ändamål skulle från alla håll inströmma till Riksdagen.

Herr Siljeström: Då denna fråga står i nära sammanhang med en principfråga, som utgör föremål för en inom Kammaren väckt motion om ordnandet af den tekniska undervisningen, och hvilken motion otvifvelaktigt kommer att föranleda en närmare utredning af ämnet, anser jag

det vara olämpligt att gå en sådan utredning i förväg och bevilja ett icke obetydligt anslag; hvarföre jag yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Herr Ahlgren: Då afsigten med den skola, som blifvit föreslagen, är att höja en husslöjd, hvilken förut med framgång idkats i orten, anser jag att man bör väl betänka sig, innan man röstar för afslag på Utskottets Utlåtande. Då jag för min del tillstyrker förslaget, lär man väl icke kunna misstänka något lokalintresse här vid lag. Nej i sanning! jag talar i hela landets intresse.

Förra riksdagen bragtes frågan å bane genom en enskild motion, som, om jag icke irrar mig, med ringa pluralitet afslogs. Frågan var då utredd, men sedan dess har Kommers-kollegium handlagt och förordat densamma. Dervid har blifvit utredt, att det är nästan omöjligt att på annat sätt än genom statsanslag åvägabringa den första uppsättningen af maskiner m. m. De frivilliga bidragen komma nemligen att tagas i anspråk för förlagskapital i och för elevernas praktiska arbeten samt andra omkostnader, för hvilka medel åtminstone till en början måste samman-skjutas, underhåll m. m. Det är allom bekant, såväl att allmogen i Westergötland eger stora anslag för husslöjder, som ock att en del af provinsen är af den beskaffenhet, att jordbruk icke med fördel kan idkas. Dessutom lærer det icke kunna förnekas, att den fria tull-lagstiftningen inverkat så till vida ofördelaktigt för befolkningen i dessa orter, att den under nuvarande förhållanden icke kan, för afsättningen af sina väfnader, påräkna samma framgång som tillföre, för så vidt ej samma väfnader tillverkas med mera konstmässighet, hvilket afses med inrättandet af ifrå-gavarande väfskola. Jag anser derföre, att man nu icke bör draga i be-tänkande att bevilja detta anslag, helst det sannolikt skall hafva det goda med sig, att i Westergötland inom några år skola kunna tillverkas åtskil-liga väfnader, som nu måste från utlandet införas.

Uti detta anförande instämde Herr *Fredricson*.

Herr Olof Nilsson från Westerbottens län: Då man icke har nå- gon garanti för att orten tillskjuter hvad som, jemte det föreslagna stats- bidraget, beräknats vara för skolans underhåll erforderligt, anser jag att Staten icke bör gå de enskilde i förväg, utan yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Herr Hollander: För hvar och en, som är vän af den Svenska industrien i allmänhet och särskildt dess urgamla väfnadsindustri, är det en glädjande företeelse att finna, att frågan om inrättandet af den första väfskola i Sverige vunnit någon terräng sedan sednaste riksdag. Regerin- gen har, sedan en omsorgsfull utredning af lokala förhållanden egt rum, välvilligt låtit framlägga Proposition i ämnet. Vidare har Regeringen vi- sat den välvilja att, då nuvarande väfskola ett år lefvat af enskilda per- soners uppoffringar, anvisa 2,000 R:dr af för slöjdernas uppmuntran dispo- nibla tillgångar. Detta i afseende å den ena Statsmagten. Den andra har ännu icke yttrat sig i frågan vidare, än att dess Stats-Utskott till- styrkt beviljandet af ett anslag. Förra Riksdagen uttalade sig för en när-

mare utredning af frågan, och denna har, såsom jag hoppas, blifvit nöjaktigt verkställd.

Äfven redan under förra Riksdagen yttrade man, att man först och främst borde bereda afsättning för ortens slöjdalster. Jag får i anledning deraf upplysa, att man i detta hänseende icke varit overksam. För att icke minska utsigtorna för erhållande af det äskade anslaget för skolan, har man beslutat att på egen bekostnad skicka agenter till Amerika och Turkiet med flera länder, äfvensom att till Kina och Japan sända och derifrån hemta profver på tillverkningarne. Det är nemligen naturligt, att om man vill till främmande länder skicka sina alster, så måste man känna dessa länders smak. Sålunda är det känt, att, äfven om Svenska väfnader äro bättre än andra länders tillverkningar i afseende på materialier och styrka, de likväl äro dessa underlägsna i färger och appretur; och hvad väfnader beträffar, så måste man såsom i många andra fall rätta sig äfven efter fordringar på ytan. Dertill fordras dock särskild öfning af arbetsbefolkningen. Jag begagnade ordet befolkning och jag ber, med anledning deraf, få upplysa, att hvad nu blifvit föreslaget icke är till förläggarnes fördel, utan till hela den väfvande befolkningens. Denna utgöres icke af vanliga fabriksarbetare, utan består af hela häraders bofasta innevånare, äfven qvinnor och barn. Således förfaller helt och hållet det här framkastade argumentet, att förläggarne borde bekosta undervisningen.

Man har gjort sig stora förhoppningar om väfskolans inflytande, äfven om blott 12 å 15 elever årligen från densamma utsändas; och man har trott, att efter tio års förlopp de som direkt eller indirekt fått gagn af undervisningen skulle vara så många, att skolan skulle kunna indragas.

Under sådana förhållanden och då Första Kammaren redan bifallit förslaget, har man hoppats, att Andra Kammaren icke skall vägra ett anslag, som skall medföra en verklig statsinkomst genom att dels minska import af utländska väfnader, dels befrämja export af Svenska väfnadsalster. Nu är fråga blott om ett anslag å 4,500 R:dr årligen, hvilken summa på tio år utgör endast omkring två tredjedelar af hvad Regeringen blott för ett år nödgades helt nyligen bevilja åt den brödlösa befolkningen inom Marks härad. Jag tror dessutom, att det icke är Norrlandningarne ensamt som hafva privilegium på att i bekymmersamma tider af Staten räddas från hungersnöd.

Jag ber äfven att få anmärka, att ingenting så mycket bidragit till Svenska jordbrukets förkofran som industrien. Svenska jordbruket kan i allmänhet icke lemna något öfverskott från ena året till det andra till jordbrukets förbättring i stort, utan sådant måste komma från industrien och den dermed förenade handelsverksamheten.

Hvad angår vilkoret för det af Utskottet tillstyrkta anslaget, så anhaller jag blott om en jemkning deri. Då man känner ett landstings sammansättning, så frågar jag, om man af detsamma kan hoppas något bidrag för ett blott lokalt behof; och man bör icke hafva alltför stora anspråk på detta landsting, som på sednare åren för jernvägsanläggningar uppfört omkring 200,000 R:dr; icke heller på staden Borås, som icke har något direkt gagn af väfskolan, men med 50,000 R:drs kostnad

uppfört byggnaden för tekniska skolan, som äfven af väfskolan komme att begagnas.

I anledning af Herr Nilsons anmärkning, att orten icke gjort något för skolan, ber jag att få upplysa, att de 20 à 30 personer i orten, hvilka hafva något att offra, lofvat bekosta hvad som åtgår till förlag m. m., hvartill erfordras ett mångdubbelt större belopp än det nu ifrågasatta, eller omkring 15,000 R:dr årligen.

Man har för yrkandet om afslag hemtat stöd deraf, att inom Kammaren tillfälligtvis blifvit väckt en motion, som ansetts stå i samband med denna fråga. Denna motion rör dock den elementära undervisningen vid de tekniska skolorna och huruvida de allmänna humanistiska ämnena böra från undervisningen uteslutas. Men det är en betydlig skillnad emellan en teknisk skola och en väfskola. Det vore dessutom besynnerligt, om Riksdagen etablerade den princip, att, så snart en motionär på mer eller mindre lösliga grunder väckt ett förslag, skulle alla andra frågor, som dermed kunde ega något sammanhang, hvila till dess förslaget blifvit afgjort; och i den förut omnämnda motionen ser jag icke något rimligt skäl för afstyrkande af anslag till en så speciel skola.

På grund af hvad jag nu anfört, anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Friherre Fock: Då uti förevarande fråga blifvit åberopad en motion, som jag väckt inom Kammaren, anser jag mig skyldig att derom yttra några ord. Ut i denna motion har jag framhållit behovet af just sådana anstalter som den, hvilken nu utgör föremål för öfverläggning. Jag har dock icke vågat framställa någon begäran om anslag, enär jag ansett, att en utredning af frågan bör föregå. Dock tror jag, att det skulle vara för saken nyttigt, om en sådan skola på förhand komme till stånd.

Jag är med Herr Nilson ense deri, att jag anser, att den ort, der skolan skulle få sin plats, borde, då den af skolan kan påräkna gagn, till densamma också lemna något väsendtligt bidrag.

För att visa hvilken verkan dylika anstalter kunna åstadkomma, har jag i motionen påpekat, hurusom, då i de båda Flandriska provinserna en af flera omständigheter framkallad allmän arbetslöshet egde rum, 50 à 60 sådana läroverkstäder inrättades. Resultatet häraf blef en märkbar förbättring i befolkningens ställning, och redan efter 1½ års förlopp utfingo de arbetare, som vid verkstäderna erhållit undervisning, tredubbel arbetsförtjenst och åstadkommo ett vida bättre arbete än förut. Med ett sådant exempel för ögonen är det icke farligt att våga försöket, synnerligast som det ej kostar mycket. Man bör äfven komma ihåg, att här icke är fråga om att bilda arbetsföreståndare, utan att lemna undervisning åt en mängd arbetare, som förtjena sitt uppehälle med sina händer; och detta är en sak, som för närvarande mera än någon annan bör beaktas.

Till läroanstalter för jordbrukare utgå årligen af statsmedel 140,000 à 150,000 R:dr, men för industriidkare hafva vi icke annat anslag än det till slöjdskolan i Stockholm, ett rikligt anslag, men afsedt blott för en ort, under det arbetarne äro spridda öfver hela landet.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan, men bestrider den af Herr Hollander föreslagna ändring i villkoren för anslaget. Vill icke orten bidra med 1,500 R:dr, må saken falla.

Med denne talare förenade sig Herr *Sandstedt*.

Herr O. B. Olsson: Man har sagt, att här vore fråga om att uppmuntra en husslöjd; men om så vore förhållandet, kan jag icke inse, hvartill skulle behövas maskiner, för hvilkas anskaffande anslag likväl blifvit begärdt. Om man vill göra något för Westergötland, tror jag att det är bättre att uppmuntra jordbruket, ty det befinner sig der, åtminstone i den del deraf som jag passerat, i ett ganska klen tillstånd, och det är dessutom nyttigare för befolkningen att egna sig deråt än åt handa-slöjder, som löna sig bra litet. Jag yrkar afslag å denna punkt.

Herr Murén: Jag befarar, att man här befinner sig på en afväg, då man vill med statsmedel understödja inrättandet af en så beskaffad fackskola. Sådant skulle, efter mitt förmenande, icke leda till några nyttiga följder. Man har visst talat om Belgien, och att dylika skolors inrättande derstädes utöfvat en särdeles fördelaktig verkan. Detta kan visst vara möjligt, men det Belgiska folket är ett fabriksfolk, och så är icke förhållandet med det Svenska. I samma mån man uppmuntrar handtverks- eller fabriks-folkindustrien inom landet, undertrycker man naturligtvis moder-näringsen, som är jordbruket, och deri ligger just olägenheten af ett steg, sådant som detta. Vi ega icke tillräckliga armar för vårt jordbruk, och därför böra vi akta oss för att, genom understöd åt några binäringar, sätta jordbruket ännu mera tillbaka, ty det är klart att, om jordbruket blott bereder en nödortfing utkomst, men Staten, genom att anslå medel till förmån för binäringarne, bidrager till att dessa lemna sina idkare lättare tillfälle till försörjning, binäringarne just skola blifva hufvudnäring och åkerbruket endast en binäring. Dertill har man, tyvärr, kommit i vissa delar af Westergötland och äfvenså i Norrland. Det är icke mer än 25 å 30 år sedan, då man i Ångermanland såg både män och kvinnor hela året igenom, vinter och sommar, sitta vid spinnrocken eller väfstolen. Det var nämligen de s. k. premiälärfterna, hvilkas tillverkning då florerade, emedan det fanns förbud för införande af dylika lärfter i landet, och den inhemska tillverkningen uppmuntrades med premier. Importförbudet upphäfdes lyckligtvis i början af 1850-talet, men premieutdelningen fortfor och uppgick ännu år 1865, enligt hvad Kommerskollegii Berättelse utvisar, till icke så obetydligt belopp. Man fann emellertid, att, i samma mån konkurrensen med utlandet gjorde denna väfnadsindustri mindre fördelaktig, och densamma, i följd deraf, minskades, började jordbruket att allt mer och mer uppdrivas, och man slapp att vidare se den manliga befolkningen sitta vid spinnrocken. Men ännu har jordbruket i Norrland icke kommit till den ståndpunkt, det kunde intaga, ty äfven skogsafverkningsen derstädes kan ej anses såsom annat än en binäring, som drager krafterna från jordbruket. Det är ett misstag, om man tror, att det icke finnes bördighet inom Norrland, och att denna provins icke skulle kunna föda sin befolkning. Säd växer lika bra i Norrland som i det öfriga

Sverige, om jag möjligen undantager Östergötland och Skåne, såvida blott jorden rätt skötes; men felet dertill, att så icke skett, ligger just hos binäringarne, såsom pottasketillverkningen och framför allt salpeternäringen, som utgjort en verklig kräfta för det Norrländska åkerbruket. Ja, äfven tjärubräningen och åtskilligt sådant mera hafva i sin mån bidragit att inkräkta på åkerbruket. Ett bevis derpå, att denna del af riket, oakadt sitt nordliga läge, ganska väl lämpar sig för åkerbruket, finner man deri, att för ett par hundra år sedan spanmålsskörden i Norrland var ganska ymnig. En särdeles lärorik afhandling från medlet af 1700-talet, författad af en Norrländsk prest och intagen i Vetenskaps-akademiens handlingar, upplyser, bland annat, att spanmål vid denna tid från Norrland utskeppades både till Göteborg och Norrköping. Tänker man närmare på saken, skall man finna, att växttiden i Norrland icke är kortare än i det öfriga Sverige, ty, ehuru sommaren icke varar fullt så länge, är solen i stället uppe så mycket större del af dygnet; och tager man detta i beräkning, tror jag, att man skall finna, att sommarsolen lyser lika många timmar i Norrland som i det sydligare Sverige. Om det Norrländska åkerbruket för närvarande icke befinner sig på hög ståndpunkt, får man således icke skylla detta på en ogynnsam natur, utan måste söka skulden der den verkligen finnes, nemligen hos de olyckliga binäringarne.

De menliga följderna af binäringarne hafva vi äfven sett inom Westergötland. Då det Amerikanska kriget utbröt, och bomullstillgången icke vidare blef tillräcklig för väfnadsindustrien inom Elfsborgs län, uppkom ett allmänt elände. Staten måste träda emellan, och ett anslag af 60,000 R:dr beviljades för väganläggningar just i trakten af Borås, på det att den sysslösa befolkningen skulle erhålla arbete och kunna lifnära sig. Men när det arma folket kom dit och skulle börja dessa arbeten, egde det icke krafter dertill, ty de voro vana att sitta vid väfstolen hela dagen igenom från klockan 3 på morgonen till klockan 10 om aftonen, och hade derunder tillfälle att förtära endast en usel föda. Det är nemligen att märka, att äfven på den tid, då väfverierna florerade i denna landsort, det visserligen fanns några förmögna förlagspatroner, men att befolkningen i allmänhet var fattig och fick en ganska skral aflöning för sitt arbete. När nu dessa stackare skulle förrätta jordarbete, kunde de icke allenast icke arbeta, utan de förmådde icke ens äta den starkare föda, som då bestods dem.

En talare har sagt, att denna befolkning lidit ondt af den friare tulllagstiftningen. Detta är dock ett misstag; har den lidit af något, så är det af de inhemska fabrikerne, ty vill man göra sig besvär att se efter i tulltaxan, skall man finna, att tullsatserna äro ganska höga just på sådana artiklar, som tillverkas i dessa orter. Men icke kan man väl begära, att denna husslöjd skulle kunna täfla med en mera försigkommen fabriksindustri. Det är lika orimligt som att pretendera, det de gamla "långrockarne" skulle kunna uthärda konkurrensen med nutidens bomullsspinnerier.

Det är således fullkomligt principvidrigt, att Staten anslår medel till understöd för en sådan fackskola som den ifrågavarande. Vilja ortens innevånare förfärdiga några konstväfnader, må de sjelfve förskaffa sig nödig konstskicklighet; men Staten bör icke lägga sig deruti. Det är

dessutom alldeles fåfängt att vidare söka uppehålla denna husslöjd, så vida man ej vill förbjuda all fabriksindustri. På dessa skäl yrkar jag afslag på den nu föredragna punkten.

Herr Siljeström: En föregående talare, hvars motion om den tekniska undervisningens ordnande jag nyss åberopade såsom skäl för afslag å denna punkt, har sedermera själf förklarat, att han ansåge punkten böra bifallas, på det man skulle vinna en praktisk erfarenhet om sättet för dessa skolors anordning, men då samme talare, till stöd för sin mening, åberopade den i Belgien vunna erfarenheten, har han dermed vederlagt sig själf, och jag kan verkligen derom säga: "oss göres icke mera vittnesbörd behof." Jag ber att närmare få utveckla detta, då jag eger en viss kännedom om de Belgiska förhållandena i detta hänseende.

Såsom bekant är, har väfnadsindustrien sedan uråldriga tider florerat i Belgien och antog efter hand så oerhörda dimensioner, att detta alldeles öfverbefolkade land säkerligen skulle haft mycken nöd att uthärda och kanske icke varit i stånd att lifnära sig, om icke denna industri funnits till. När nu maskinerna tillkommo och började täfla med handslöjden, var det naturligt, att den sednare blef den underlägsna, och den Belgiska befolkningen råkade i följd deraf i den största förlägenhet, då den ej längre kunde uthärda täflan med maskinerna hvarken med afseende å väfnadernas beskaffenhet i öfrigt eller ännu mindre med hänseende till konstskickligheten i utförandet. Den tillintetgjorda handslöjden hotade folket med hungersnöd, och det var under sådana omständigheter som Belgiska regeringen icke såg någon annan utväg att upphjelpa den betryckta ställningen, än att lemna folket tillfälle att så snart ske kunde erhålla undervisning uti användandet af de så kallade Jacquard-väfstolarna. Derigenom uppkommo dessa skolor i Belgien och inrättades i flera former, än såsom fristående, än så att enskilde industriidkare vid sina fabriker lemnade handledning i bruket af dessa maskiner. Erfarenheten visade, att dessa åtgärder voro till landets nytta, ty i stället för den hotande nöden uppkom snart genom den nya industriens uppblomstring ett allmänt välstånd, och de Belgiska väfnaderna kunde å nyo med fördel afsättas på den utländska marknaden. Nu kan det visserligen synas, att denna erfarenhet skulle tala till förmån för dylika skolors inrättande, men då tillkommer den omständigheten, att i själfva Belgien tankarne varit delade derom, huruvida Staten borde inrätta dessa skolor. Röster hafva nemligen höjt sig, som fordrat, att denna undervisning skulle öfverlemnas åt den enskilda omsorgen, och under de 20 år, som förflutit sedan dylika skolor först inrättades, har motståndet mot Statens inblandning i denna undervisning blifvit allt större. Det är visserligen sannt, att en häftig strid ännu pågår inom Belgiens representantkamrar i denna fråga; men man tyckes åtminstone vara öfverens derom, att dessa skolor numera böra åvägbringas af enskilde industriidkare, kommunerna eller provinserna och på sin höjd bispringas af Staten, äfven om man medgifver, att det under första tiden varit rent nödtvång för Staten att taga saken om hand.

Jag är således ingalunda emot den åsigten, att man bör etablera dylika skolor, hvilka jag tvärtom anser ganska nyttiga; men jag opponerar mig

mig emot det, såsom mig synes, origtiga sätt att tillvägagå, då man vill, att Staten skall understödja dylika lokala behof, såsom vi veta att förhållandet, ty värr, alltför mycket varit i vårt land. Då vi nu hafva kommunala institutioner, är det, i min tanke, vida rigtigare, att frågor sådana som dessa i första hand anhängiggöras hos kommunen, och Statens mellankomst först i andra rummet ifrågasättes. På dessa skäl yrkar jag afslag på denna punkt, under förutsättning att kommunerna eller enskilda industriidkare derinom eller vederbörande landsting må taga initiativet för åvägabringande af den undervisning, som här afses. Skulle det visa sig, att de enskilda krafterna äro otillräckliga, för att bereda framgång derät, då må det vara tid att inkomma till Staten med begäran om dess understöd. I annat fall vet jag verkligen icke, hvar gränsen för Statens skyldighet i detta afseende skulle vara.

Herr Statsrådet Lagerstråle: De betänkligheter åtskillige talare framställt emot bifall till denna punkt, skulle, enligt mitt förmenande, ega större betydelse, såvida här vore fråga om att af nyo inrätta en väfskola, som ännu ej trädit i verksamhet. Förhållandet är emellertid nu, att den ifrågavarande väfskolan i Borås redan under förra året börjat sin verksamhet, ehuru i mindre omfattning, under ledning af en Tysk väfmästare, som efterskrifvits för att meddela undervisning om de ändamålsenligaste arbetsmethoderna inom denna industri. I sammanhang med den framställning om det nu ifrågavarande statsbidraget, som gjordes hos Regeringen af de lokala myndigheterna, begärde man äfven, att den interimistiskt ordnade skolan skulle redan för det nu löpande året komma i åtnjutande af något understöd, emedan skolan eljest, i brist af medel för dess uppehållande, komme att förfalla. Vid sådant förhållande och då en ärad talare här midtemot framhållit det önskvärda deri, att, genom anordnandet af en sådan skola som denna, kunna vinna en praktisk erfarenhet om lämpligaste sättet, hvarpå dylika skolor böra för framtiden organiseras, tror jag icke att några betänkligheter böra möta för ett bifall till denna punkt.

En talare har yttrat sig emot detta anslag, emedan han ansåg binäringarnes understödjande af Staten menligt inverka på befolkningen, som derigenom komme att dragas från jordbruket. Jag ber dock få erinra, hurusom inom den ifrågavarande orten väfnadsindustrien redan är så hemmastadd och så utvecklad, att det verkligen icke behöfves att genom några konstlade medel uppehålla den, utan frågan är blott att genom en undervisnings anordnande bibringa folket större insigter och konstskicklighet vid bedrivande af denna industri. Vi veta, att inom andra grenar Staten redan längesedan vidtagit enahanda åtgärder. Vi hafva mejeriskolor och rättare-skolor, hvartill Staten lemnat anslag. Likaledes finnas särskilda undervisare i ostberedning, till fromma för denna närings utveckling. Staten lemnar äfven anslag för fiskerinäringens befrämjande, på det att våra fiskare må kunna tillgodogöra sig de förbättrade metoder för fiskets bedrivande och fiskens saltning, hvilka användas i utlandet. Sålunda har man inom andra grenar beredt nödig undervisning åt de egentliga arbetarne, och det synes mig då icke vara skäl att motsätta sig

detta anslag, hvarföre jag instämmer med dem, som yrkat bifall till den föredragna punkten.

Herr Rosenberg: Vore här blott fråga om att för en gång bevilja 4,500 R:dr till första uppsättningen af maskiner och redskap för en väfskola i Borås och att sedermera för skolans underhåll lemna ett årligt anslag af 3,000 R:dr, så skulle jag icke hafva begärt ordet för att motsätta mig Utskottets förslag; men här är fråga om en stor princip, den nemligen huruvida Staten bör taga om hand alla de särskilda orternas småbestyr. Fordrar man af Representationen, att den skall understödja alla de små binäringar, som existera inom olika orter, och ingår Representationen på dessa fordringar, då komma vi sannerligen in på en väg, der jag åtminstone icke vet hvar vi skola stadna. Då landstingsinstitutionen infördes, var det väl meningen, att landstingen skulle utträta något, och då man lemnat dessa länsrepresentationer lika som hushållningssällskapen den förmånen att få disponera bränvinsutskänkingsmedlen, var det väl meningen att dessa skulle användas, bland annat, för upphjelpande af de binäringar inom den ena eller andra orten, som kunde tarfva något understöd; men icke desto mindre framkommer man till Riksdagen än med ett än med ett annat förslag om statsbidrag för dylika ändamål. Fortsätter man på detta sätt, komma vi väl slutligen derhän, att Staten får uppsätta en väfskola på det ena stället och en spinnskola på det andra etc. etc. Om det nu ifrågasatta behofvet verkligen gör sig gällande och man kan ega utsigter att en väfskolas inrättande skall ske med framgång, bör således, enligt mitt förmenande, landstinget taga saken om hand, och Riksdagen icke behöfva lemna någon grundplåt för att bringa företaget till stånd. Det är för att icke Representationen skall besväras med dylika framställningar, som jag, för min del, yrkar afslag å denna punkt.

Vi hafva nyss hört representanten från Borås yrka, att man uti beslutet icke borde insätta det vilkor, att orten skulle till skolan lemna hela det bidrag Utskottet föreslagit. Hvad var väl meningen dermed? Jo, naturligtvis ingen annan än den, att, utom den tekniska skolan i Borås, som kostar Staten 12,000 R:dr årligen, en väfskola äfven skulle helt och hållet på Statens bekostnad underhållas i samma stad. Det är verkligen att sträcka anspråken något för långt. Jag hyser visst ingen motvilja mot Borås samhälle, men jag tror dock, att Representationen redan gjort ganska mycket till denna Orts fromma, då den med icke obetydlig kostnad underhåller ett tekniskt läroverk derstädes och dessutom lemnat ett ganska stort anslag till en jernvägs framdragande genom orten. Man bör väl då söka att äfven på andra ställen något se till hvad som kan fordras, och på dessa skäl kommer jag att rösta för afslag å denna punkt.

Herr Reutercrona: De behjertansvärda skäl, Friherre Fock och Herr Hollander åberopat till stöd för motionen, hvilka jag icke funnit hafva blifvit vederlagda, ej ens genom Herr Muréns långa anförande, mana mig att yrka bifall till Stats-Utskottets Utlätande.

Herr Vougt: Då jag inom Stats-Utskottet med min röst bidragit till det slut, hvori Utskottet stadnat, torde det tillåtas mig att få yttra

några ord. Jag ansåg mig ega skäl för en dylik åsigt deruti, att, då Staten gjort så mycket för att inom andra brancher af industrien och näringarne lemna tillfälle till undervisnings erhållande, detta, i min tanke, utgjorde en giltig anledning att äfven i någon mån söka tillgodose den nu ifrågavarande industrien och på samma gång visa sig på allvar vilja bidraga till förbättrande af qvinnans ställning i vårt land genom att bereda henne ett lättare tillfälle att försörja sig och dymedelst vinna en större sjelfständighet och oberoende. Ett annat skäl för min åsigt var, att, då man så allmänt klagat deröfver, att de Svenska industriidkarne icke kunde täfla med de utländska och derföre sagt åt dem: förhöjen eder konstskicklighet, utbilden eder smak vid arbetenas utförande, jag ville, att man icke skulle stadna vid dylikt tal, utan söka förverkliga hvad man fordrade, och jag trodde icke, att Staten borde undandraga sig att dertill medverka. Dessa voro mina motiver, då jag i Utskottet biträdde pluralitetens mening, och jag har sedermera icke funnit någon anledning att förändra min åsigt på grund af de motskäl, hvilka jag under denna diskussion hört mer än en gång upprepas. Jag yrkar derföre bifall till punkten, men motsätter mig bestämdt den af Herr Hollander föreslagna ändringen rörande det bidrag, som bör inom orten lemnas till skolans underhåll.

Herr Wedberg: Då Kongl. Maj:t ansett saken vara af den vigt, att till Riksdagen aflåtits Proposition i ämnet och flere talare här uppträd till försvar för Utskottets åsigt, att denna skola borde af statsmedel understödjas, har jag verkligen tvekat att yttra mig i motsatt syftning; men jag har dock ansett mig böra göra det hufvudsakligen af tvänne skäl. Först och främst är denna industri, nemligen jacquardväfnad, icke lämplig på den ifrågavarande orten, der husslöjd förnämligast idkas, och dessutom har Borås redan en teknisk skola, som kostar Staten 12,000 R:dr årligen och hvilken med en något förändrad plan för undervisningens anordnande skulle kunna fullt tillgodose äfven detta behof. På dessa skäl yrkar jag afslag å punkten.

Herr Östman: Jag hade icke ämnat begära ordet, men då en talare gjort en hastig flygt från Borås till de norra orterna och på detta sätt gått rätt långt utom ämnet, eller den för handen varande frågan, och tillåtit sig kasta mörka skuggor öfver Norrland, kan jag ej underlåta att med några ord besvara hans tillmälen. Han har låtit forstå, att derigenom att allmogen i Norrland för mycket sysselsätter sig med väfnader blir jordbruket försummadt, och att det derföre vore klokare för allmogen i Norrland att lemna alla binäringar å sido och egna alla sina krafter åt jordbruket.

Jag medgifver gerna, det mycket återstår att önska i afseende å jordbruket i norra orterna, men vill likväl derjemte säga några ord i afseende å linneväfnaden derstädes. För vid pass hundra år tillbaka hugnades Wester-Norrlands län med en landshöfding, som andades kärlek till sitt län. Han uppmuntrade jordbruket och sökte att inom länet finna källor till dess eget förvärf. Han fann, att linodlingen kunde bedrivas inom det af talaren så bjert klandrade Ångermanland, och genom premier upp-

muntrade han allmogen att bemöda sig om åstadkommandet af finare linneväfnader, som lyckades till den grad, att man kan sätta en heder deruti, att på ingen punkt af jorden tillverkas så fina linneväfnader för hand som just i Angermanland. En sanning är det likväl, att genom den friare tullagstiftningen och de inom landet etablerade bomullsfabrikerna linneväfnaden fallit så i pris, att det nu knappast lönar mödan att tillverka denna vara, men någonting måtte väl qvinnor och barn böra selsätta sig med under de långa vintrarne, för att i någon mån bidra till sitt lifsuppehälle, och dessutom finnes det många, som icke ega någonting att köpa sig en jordtorfva för, så att de hafva något jordbruk att idka, så vida de icke vilja gå som arbetare hos andra.

Det torde knappast gifvas något land, der jordbruket är så högt upptrifvet och lemnar den atkastning som i England, men i anseende till den i förhållandet till jordvidden talrika befolkningen har England sökt sig många andra förvärfskällor, hvaribland äfven väfnader ingå som en väsendtlig beståndsdel, förutom andra mera lönande industrigrenar. En af de norra städerna, näst Göteborg i storlek, nöjer sig icke heller med sin handel och sjöfart, utan har äfven anlagt ett större bomullsspinneri, hvilket allt visar människans behof och benägenhet att skaffa sig flera källor till förvärf, och att det är ytterst få, som kunna lefva af en enda handtering och dermed nöja sig.

Hvad jordbruket i Norrland angår, så förhåller det sig, som sagdt är, så, att derutinnan återstår mycket att önska, men detta torde nog vara förhållandet äfven inom andra orter. Likväl står det icke på så låg ståndpunkt, som talaren velat påstå. Det är exempel på, att i goda år spanmål derifrån blifvit exporterad till de södra orterna, men man må bedrifva jordbruket hur som helst, så icke lär man kunna omskapa klimatet och, om icke naturen så vill, framkalla gynnande somrar. Då missgynnande år gifva svaga skördar, är det naturligt att människan måste genom någon handaslöjd söka förvärfva sig sitt lifsuppehälle, och nedlägger jag dertill i protokollet min allvarliga protest mot denne talares skildringar af de norra provinserna. Hvad sjelfva saken, eller väfskolan i Borås, angår, så bifaller jag Stats-Utskottets Utlåtande i afseende å anslaget, men vill dervid göra den erinran, att beloppet, som bör tillskjutas af landstinget eller orten, icke borde vara till siffran bestämdt, emedan, för den händelse 1,500 R:dr blefve otillräckliga, nya anspråk på bidrag från Statens sida kunna komma att uppstå. I öfrigt bifaller jag Utlåtandet.

Herr Hessle: Behövet af den inrättning, som här är i fråga, och nyttan deraf hafva af Herr Statsrådet Lagerstråle och flere talare blifvit så fullständigt utredda, att derom föga eller intet vidare är att säga; men skulle man se saken från den syupunkten, som Herr Murén antydt, då skulle man icke understödja några andra slags undervisningsanstalter, än sådana som afsågo jordbrukets befrämjande. Man har sagt, att jordbruket i Westergötland står lågt, och att detta i synnerhet gäller om Marks härad. Sanna förhållandet är likväl att måhända ingenstädes i landet idkas ett mera rationellt jordbruk än just der. Inom ett pastorat i detta härad köptes för några år sedan säd för 4,000 R:dr, nu säljes derifrån för 20,000 R:dr under gynnsamma år. En större sjö har blifvit uttappad,

derigenom 2,000 tunnland vattendränkt mark är torrlagd och fruktbärande. De anslag, som gifvits till vägförbättringar inom Marks härad, hafva derinom användts på det sätt, att numera alla backar äro borttagna på vägen mellan Borås och Warberg, en sträcka af 8 mil; och dessa arbeten hafva blott till en del utförts med statsbidrag; till tvåttredjedelar hafva de bekostats af folket sjelft. Denna ort har dessutom ej blifvit gynnad med anslag till vägförbättringar mer än någon annan i riket. Bränvinsminuteringsafgiften, som landstinget har att disponera, belöper sig till blott 8 à 9,000 R:dr årligen, men man har anslagit 200,000 R:dr till en jernväg, hvilket anslag folket genom åtagen landstingsskatt amorterar, och åtskilliga vägförbättringar inom flera delar af Elfsborgs län äro af folket utan annat understöd verkställda med en berömvärd enighet. Man bygger nu för tiden ljusa och glada bostäder, folket är trefligt och arbetssamt, Borås stad har ett elementarläroverk med väl aflönade lärare, med ett ord, allt häntyder på att denna trakt af landet är stadd i ett starkt framåtskridande och att den är väl förtjent af den uppmuntran, man kan gifva densamma. Jag yrkar bifall till Utskottets Utlåtande.

Herr Hollander: Jag afstår ifrån mitt förra yrkande och från att bemöta de invändningar, som blifvit gjorda, ehuru jag icke anser dem bevisande emot hvad å andra sidan blifvit sagdt. Ehuru jag, såsom ordförande i direktionen, icke är fri från personliga bekymmer hvad denna fråga beträffar, så vill jag derföre, med afseende på den ställning, hvori frågan under diskussionen kommit, nu inskränka mig till att yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Friherre von Schulzenheim: Hvar gång en fråga förekommer, som har karakteren af att betyda något annat än hvad som synes tryckt, känner jag en särskild böjelse att taga den om hand. Jag har vissa grundsatser och principer och när man kommer dem för nära, så låter jag höra af mig. Alla möjliga uppgifter har jag försökt att assimilera, men så snart man icke vill taga mina saker så att säga i parallel, måste jag opponera mig mot ett sådant förfarande. När här om dagen frågan om skeppsbyggeriets befrämjande var före, så intresserade det mig och jag förenade mig med dem, som ville att något skulle göras för denna viktiga industrigren. Vi skola täfla med utländningen, säger man. Men ställ oss då i möjlighet att täfla. Vi hafva ett klimat, som är bättre än andra länders deri, att om hösten förmultningsprocessen i den plöjda tegen sker hastigare, men i andra afseenden är det deremot ofördelaktigare än andra länders. Skola vi kunna under våra förhållanden ingå i den täflan Herrar frihandlare påyrka, då måste den åsigten göra sig gällande, att det är en oeftergiftig nödvändighet att icke underlåta något för att, så att säga, intellektuera arbetarne och industriidkarne. Äfven jag hyllar sparsamhetsprincipen, men jag vill icke att den skall tillämpas utan allt förstånd. När jag kan sätta ut något, för att vinna derpå, gör jag det utan tvekan. Vårt skolväsende är en åker, af hvilken man icke får begära skörd allt för snart. Vi måste dock beså den åkern, äfven om dess skördar icke mogna så fort som hvete- och rågrältets. Jag hade icke tänkt att längre fortsätta, men hvarje gång en kosmopolitisk åsigt vill göra sig

gällande och icke vill vänta de 4—500 år, som fordras till dess den blir i sin ordning, så ställer jag mig på nationel ståndpunkt. Bomullsindustrien i England bär sig, ehuru dess råämne importeras. Hvarföre skulle den icke kunna göra detsamma hos oss, om man genom lämpliga undervisningsanstalter sörjer för att våra arbetare kunna täfla i skicklighet med utländningen. Uppmuntran af husslöjdens alster är detsamma som uppsamlandet af de små kapitalerna i bankerna. Derföre, mine Herrar, skola vi vara skonsamme mot den lilla industrien. Herrarne skola tillåta att de långa mörka vinterdagarne de 12—14 timmarne vid ljuset eller torrvedsstickan få användas på ett nyttigt sätt, i stället för att soivas bort. Har detta arbete icke så stort värde genom de produkter det lemvar, så har det dock sitt värde i den flit och moralitet det fostrar. Derföre böra förädlingsanstalter för industrien på allt sätt uppmuntras. Jag kunde sluta, men tillåter mig att lägga Herrarne på hjertat en statistisk och ekonomisk sanning. En nu lefvande statsman svarade, då någon i Italien beklagade sig öfver de höjda skatterna: ja, ja, skatterna komma att fördubblas, ja tredubblas, ty ni bör veta att sjelfständigheten är dyr. I afseende på anslagen till våra tekniska skolor och undervisningsanstalter säger jag, med tillämpning af detta yttrande, *frihandeln* är dyr, och derför voterar jag för hvarje slöjdskola, den må ligga i Stockholm eller Borås.

Herr Sjöberg: Ehuru jag högst ogerna ökar längden af denna diskussion, anser jag dock skyldig att i denna fråga yttra några ord. Jag vill då till en början erinra derom, att sedan under förra riksdagen motion blifvit väckt, så väl i denna Kammare som i Första Kammaren, om anslag för tillvägabringande af en så kallad väfskola i Borås, yttrade det dåvarande Stats-Utskottet, att det, i anseende till det outhärliga skick, hvori frågan till Utskottet inkommit, ansåg sig icke kunna tillstyrka det begärda anslaget, hvilket också af Riksdagen afslogs. Under loppet af förlidna året inkom direktionen för tekniska elementarskolan i Borås till Kommers-kollegium med en ansökan i ämnet, hvilken innehöll en utförlig framställning om de efter denna styrelses uppfattning synnerligen stora fördelar, som kunde vara att hemta af en sådan skolas inrättande samt om den uppmuntran och lyftning, hon skulle gifva en sekels gammal industri. Jag vill nu icke trötta Herrarne med anförande af en mängd af direktionen gjorda beräkningar och i öfrigt lemnade detaljuppgifter, men, såsom ledamot af Öfverstyrelsen öfver landets handel och näringar, anser jag mig böra vitsorda den synnerliga förtjenst, direktionen ådagalade uti ärendets samvetsgranna och fullständiga utredning, och, sedan länsstyrelsen blifvit i ämnet hörd, fann Kommers-kollegium sig ega all anledning att hos Kongl. Maj:t förorda direktionens framställning. Någon uppmuntran från det allmännas sida kan väl en så idog befolkning som den här ifrågavarande förtjena. Under de sista ständsriksdagarne förstod man att genom ackorder mellan de olika ortintressena anställa en ordentlig kapploppning för upprättande af nya elementarläroverk i alla vinklar och vrår, eller för utvidgande af äldre sådana, och lyckades derigenom komma derhän, att Ecklesiastikministern sjelf nödgas erkänna, att denna utveckling gått alltför hastigt, ja så hastigt att man ännu icke på långt när hunnit

att förskaffa sig behörigt antal lärarekrafter för undervisningen i alla dessa läroverk. Under sådana förhållanden synes det väl obilligt att neka en rättvis uppmuntran åt en befolkning, hvars industri måste känna sig berörd ej mindre af de allmänna förhållanden, som nu en tid verkat förlamande på all affärsverksamhet, utan äfven af de särskilda omständigheter, hvilka öfvergången till en friare närings- och tull-lagstiftning måste medföra. Efter den oerhörda lyx, som icke sällan gjort sig gällande i andra anslagsfrågor, skulle man nästan känna sig frestad att tro, att det är summans litenhet, som här lägger hinder i vägen mot bifall. Några nol-lor till och saken skulle måhända gå lätt nog. Jag vågar emellertid på de skäl, som redan blifvit af föregående talare fullständigt anförda, anhålla om bifall till Utskottets Utlåtande.

Herr Hierta: Då jag är en af reservanterne mot Utskottets förslag i denna punkt, anser jag mig vara berättigad och pliktig att tillägga några ord, oaktadt den långvariga diskussionen.

Det är hufvudsakligen trenne omständigheter, som göra, att jag, som önskar att detta anslag må blifva afslaget, befarar, att det nu kan gå igenom, fastän det ej vann framgång vid förra riksdagen. Den första är, att, då Staten gjort så mycket för några näringar, hvarföre skulle icke Staten göra något äfven för andra. Detta anser jag såsom en allmän sats vara mycket billigt och skulle gälla äfven här, om ej anledning vore att tillse, huruvida Staten öfverhufvud bör understödja sådana enskilda anstalter, som äro inrättade för speciela fack.

Den andra omständigheten är, att tvänne talare yttrat sig för anslaget. Den ene är auktoritet i frågan eller den som inom Kommers-kollegium handlagt frågan och han har försäkrat, att den vore utredd. Men då några bevis icke blifvit af honom anförda, anser jag att man, icke blott derföre och på en enkel försäkran att frågan blifvit utredd, bör fatta ett bestämdt beslut.

Den andre talaren — och detta är den tredje omständigheten — är en man af facket, hvilken äfven uttalat sig för saken och som anført ett skäl, hvilket, om man ej närmare undersöker saken, kan göra sig i hög grad gällande hos hvar och en, som nitälskar för industriens utveckling och befordran; — och det göra vi ju alla i denna Kammare. Det är, att den ärade talaren tillämpat på frågan en grundsats, som äfven jag anser vara riktig och behjertansvärd och hvilken består deri, att man med hänsyn till frågan om tekniska läroverk icke bör skapa några lärdoms-proletärer, utan böra dessa läroverk egentligen tjena till handledning för sådana, som redan äro inne i yrkena och behöfva lära mera än hvad de kunnat inhämta med tillhjälp blott af den praktik, de förvärfvat, innan de besökt undervisningsanstalten. Vore nu detta ändamål tillämpligt på denna skola, tror jag, att en hvar skulle vilja instämma i bifall till det ifrågakommande förslaget.

Men för att afgöra, om detta är fallet, torde man först göra den frågan: Hvad är det, som de lära i Borås tekniska läroverk? Jo, först och främst att väfva. Då svarar jag — och jag tror, att hvar och en skall deri instämma — att det finnes ingen trakt i landet, hvarest befolkningen väfver så väl som der, så vidt det beror af blott handfärdighet.

Ett bevis härpå lemnar det kända förhållandet, att denna husslöjd i utsträckning gått så långt, att dess alster genom andra och tredje hand icke blott spridas kring landet, utan äfven till Norge. Detta måste bevisa, att väfnadskonsten i en viss riktning är utmärkt i denna trakt. Låt oss först taga fasta på detta.

Men, säger man, väfnadskonsten ligger i lägervall; den kan ej täfla med fabriksvarorna. Derfor är det nödvändigt, att de lära annat än de kunna. Och hvad? "De kunna för närvarande endast väfva släta väfnader, men de böra lära att väfva äfven fasonerade". Nu, mine Herrar, frågar jag: då en stor befolkning finnes, som har en så stor färdighet i handlaget mera än på andra ställen i landet och då den förut icke saknat tillgång till rika förläggare, om det icke då är sannolikt, att dessa förläggare skulle anskaffa jacquardmaskiner och sälja dem till sin egen fördel och sysselsätta befolkningen.

Hvad är då orsaken att de icke kunnat göra det? Jo, att genom fabriksindustrien i utlandet frambringas de slag af bomullsväfnader, som äro mera användbara och vackrare än de fasonerade, nemligen kattunerna, samt att dessa genom tullens nedsättning allt mera förts in i landet. De kunna icke täfla med kattunerna, emedan dessa väfnader stå sig billigare och taga sig bättre ut. Således måste de hålla sig vid de släta.

Nå väl, mine Herrar, nu kommer det tredje slaget af frågor: "Om de skola kunna täfla, måste de lära sig appretera". Nu frågar jag, då man tager i betraktande det här begärda anslaget 4,500 R:dr till maskiner, om man kan börja att sätta upp appreturen? Veta Herrarne, hvad en appreteringsmaskin kostar för en bomullsfabrik?! Detta anslag är blott en ringa skärf, en början blott till fortsättningen. Lemnas det, är det sedan för sent att draga sig undan. Då äro personer redan fästade vid saken och då komma de och säga: "Nu äro vi på god väg att kunna täfla med andra." Staten kan icke taga sin hand ifrån dem, sedan Staten lockat dem in i företaget. Man måste bevilja mera. Derföre anser jag, att man här bör följa den gamla grundsatsen: principii obsta. Detta är ock orsaken, hvarföre jag i Utskottet röstat *mot* anslaget och äfven här kommer att göra det.

Herr Chenon: Till uppmuntran af en konstskicklighet, som skall lemna oss vackra väfnader, och till inköp af dertill nödiga maskiner vill jag för min del gerna lemna grundplåten och sålunda göra den "början till fortsättningen", som den föregående talaren ansåg vara så olämplig. Jag tillstyrker alltså bifall till Utskottets förslag.

Herr Sven Nilsson: Det har icke varit utan mycken förvåning jag hört åtskilliga talare yttra sig för afslag å detta ringa anslag till upphjelpande af en näring, som behöfver uppmuntran, och hvilken icke någon vågat påstå vara skadlig för vårt land. Jag tror, att desse talare förut den ene plaiderat för anslag till ett bättre ordnande af jordbruket i Norrland, en annan för sjöfartens behof med flera dylika saker, som jag icke gifver mig tid att nämna, jag tror, säger jag, att samme talare böra sticka handen i sin egen barm och känna sin skyldighet att icke vägra anslag, då fråga är om en näring, hvilken, om den ock må vara liten för

närvarande, i framtiden kan i sin mån bidra till en förökad produktion i vårt land och till minskad import från andra länder. Derföre är jag för min del icke heller benägen att låta pruta med mig; jag är ingen Vestgöte; och således må ingen kunna säga, att jag talar för något ort-intresse, då jag nu tillstyrker bifall till Stats-Utskottets förslag.

Jag hade ämnat replikera åtskilliga yttranden, särdeles af mina läns-kamrater; men för att icke förlänga diskussionen afstår jag derifrån, ehuru de kunnat förtjena att besvaras.

Herr Pehr Nilsson från Malmöhus län: Jag får endast förklara, att jag i denna fråga tillhör dem, som yrka afslag å Betänkandet.

Herr von Troil: Jag anhåller att få förena mig med dem, som yrkat bifall till Stats-Utskottets förslag. Jag anser så många skäl i detta hänseende förefinnas, nyttan och behöfligheten af denna anstalt så tydligen ådagalagd, att detta för mig utgör förnämsta anledningen, hvarföre en sådan väfskola, enligt mitt förmenande, bör inrättas, som här blifvit föreslagen. Men jag har äfven ett annat skäl, som jag ber att få anföra, att nemligen detta är första gången, som Stats-Utskottet beträdat en bana, som är riktig och nyttig, och den jag hoppas att Stats-Utskottet skall följa vid en mängd andra sådana ärenden, som röra kommunen och kommunala angelägenheter; det är, att när Staten lemnar något bidrag, kommunen äfven bör gifva något för att göra sig förtjent af det allmännas understöd. För min del tror jag det vara en god princip, att det bör vara *kommunen*, som i detta fall gör början. Jag anhåller att härvid få fästa uppmärksamheten uppå, huru det plägar tillgå i Norge. Då Statens anslag erfordras i en kommunalfråga, brukar vanligen den mindre kommunen bidra med en tredjedel till det afsedda ändamålet, den större kommunen, amtsförmandskapet, äfven med en tredjedel och Staten lemnar det öfriga. Derigenom kan Staten göra sig förvissad, att både den större och mindre kommunen hysa det intresse för saken, att till dess understödjande ett bidrag från Statens sida kan vara lämpligt och lända till verkligt gagn. Stats-Utskottet har, som sagdt är, nu börjat att beträda denna bana, och jag tillåter mig framställa den anhållan, att det må fortgå på densamma; och detta utgör ytterligare en anledning för mig att bifalla den hemställan Utskottet gjort i den nu föredragna delen af Betänkandet.

Herr Johan Olsson: För att icke förlänga diskussionen, vill jag endast i korthet förklara, att jag instämmer med de talare, som yrkat afslag å Stats-Utskottets hemställan i denna punkt.

Öfverläggningen förklarades slutad. Å de yrkanden, som derunder förekommit, dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag derå, blefvo af Herr Talmannen propositioner framställda. Svar afgäfvos med såväl ja som nej, och då Herr Talmannen förklarade sig anse ja öfvervägande, begärdes votering, för hvars anställande nu uppsattes, justerades och anslogs denna proposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet under tvänne särskilda moment hemställt i sjuttonde punkten af dess Utlåtande N:o 30,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, äro Utskottets hemställanden i nämnda punkt afslagna. Omröstningen utföll med 83 ja mot 77 nej, hvadan Utskottets hemställan bifallits.

Punkten 18.

Herr von Troil: Jag måste beklaga, att Stats-Utskottet, som i allmänhet visat sig vilja understödja alla sådana företag, som afse näringsarnes utveckling och befordran, icke kunnat lemna sin tillstyrkan till antagande af hvad Kongl. Maj:t i afseende å utvidgning af tekniska skolan i Malmö täckts föreslå. Jag tror likväl, att i detta hänseende ganska talande skäl föreligga. Af det protokoll, som är bifogadt Kongl. Maj:ts Proposition, synes, att under sist förflutna läseår ej mindre än 21 ynglingar anmält sig till inträde i skolan utöfver det antal, som kunnat der emottagas; att största delen måst afvisas, men att styrelsen likväl gjort hvad möjligt varit för att låta de öfriga ynglingarne såsom extra elever taga del i undervisningen. Men skolans styrelse yttrar äfven, att antagas kunde, att vid nästa examen de inträdessökandes antal kommer att uppgå till 2 å 3 gånger det antal, som skolan egde eller vore i stånd att emottaga. Kommers-kollegium har äfven fullständigt utredt och vitsordat alla dessa förhållanden. Kommers-kollegium, som anser att under den nuvarande ställningen stort afseende måste fästas å Statens tillgångar, anser likväl nödvändigt att tillstyrka förhöjning i anslaget till tekniska skolan i Malmö. Kollegium yttrar i sådant hänseende, att "ett dylikt förhållande" — i tillväxt och antal — "visade sig i betänkligen mån vara för handen, hvad beträffade Malmö tekniska elementarskola, der sedan år 1864 det enligt stadgarne för skolan medgifna högsta antalet elever varit fylldt samt att för undervisnings åtnjutande årligen måst utestängas ett stigande antal inträdessökande."

Det är, mine Herrar, icke blott för Malmö och för Skåne, som jag i detta hänseende talar. Det är för hela det södra Sverige. Det är naturligt, att ett vida större antal lärjungar skall söka inträde i tekniska skolan i Malmö, än i de öfriga, synnerligast dertöfve, att det finnes en särskild slöjdskola i Stockholm samt att mellersta delen af Sverige har trenne tekniska skolor, i Norrköping, i Örebro och Borås. Deremot är hela södra delen af landet, hela Halland, hela Skåne, Blekinge samt södra delen af de Smäländska länen inskränkt till tekniska skolan i Malmö. Här af synes klart, att antalet inträdessökande der skall blifva större; hvilket äfven visar sig af de siffror, som Stats-Utskottet här meddelat, eller att antalet elever under sista läseåret utgjort i Norrköping 63, i Örebro 38 och i Borås 47. Utskottet yttrar vidare, att dessa skolor sedan flera år tillbaka varit ordnade på trenne afdelningar, utan att någon förhöjning af dessa skolors anslag, hvilka utgå med enahanda belopp som det till skolan i Malmö, varit ifrågasatt. Jag kan för min del icke bestämdt säga,

om Malmö tekniska skola skulle kunna ordnas på samma sätt. Likväl tror jag, att vid läroverk med ett stort antal elever, sådant som det ifrågavarande, en dylik åtgärd måste vara svårare att genomföra än vid tekniska skolor, som besökas af ett mindre antal lärjungar. Då jag sjelf är i tillfälle att vitsorda sanningen af här lemnade uppgifter, kan jag ej annat än beklaga, då i allmänhet man finner anledning, äfven när tillgångarne varit små, att göras hvad göras kan för undervisning och bildning, att man icke kunde fästa afseende å den af Kongl. Maj:t här gjorda framställning.

Skulle icke mitt yrkande om bifall dertill af någon annan understöddas, ämnar jag visserligen icke göra anhållan om proposition, emedan jag nogsamman finner, hvilket motstånd en sådan framställning har att vänta, då ingen af Stats-Utskottets ledamöter reserverat sig. Men jag har ansett det vara min pligt att meddela, hurudant förhållandet är, på det att ett annat år, då tillgångarne kunna vara större, den äskade förändringen måtte kunna åstadkommas.

Herr Friherre von Schulzenheim: Vi stå nu vid en fråga af lika beskaffenhet som den vi nyss afgjort och hvilken jag anser ega samma stora betydelse som hvarje annan i samma riktning; men huru gerna jag än följer den åsigt, som af den föregående talaren uttalades, finner jag dock, att vi visserligen söka samma mål, men att vi dock icke äro ense om sättet att uppnå detsamma, i det att jag härvid anser, att man på en annan väg bör komma till samma resultat.

Jag har vid genomgående af de Statsråds-protokoll, som återopas i denna fråga, funnit åtskilliga upplysningar för frågans utredning. Förhållandet är att i ordalydelsen ofta nog förekomma uttryck, hvilka innehålla motiver, men dessa motiver äro dock af den beskaffenhet att de upphäfvat det resultat, hvortill man sedan kommit. För att komma till det resultat, som Utskottet velat framställa, har Utskottet sökt att samla vissa motiver, som skulle kunna hänföra till detta resultat, men det är derföre icke gifvet att dessa motiver äro rigtige eller att de verkligen leda till den gifna konklusionen.

Utskottet har föreslagit att rättighet måtte meddelas att i läroverket emottaga så många elever som der söka inträde. Jag kan ingalunda finna att ett särskildt Riksdagens beslut skulle erfordras för att ett läroverk måtte få rättighet att emottaga så många elever som det kan. I fall denna rättighet att få undervisning begagnas i så hög grad att de resurser, som Staten erbjuder, icke räcka till, då är tiden inne att göra framställning om anslag för läroverkets utvidgande, för tillökning af lärarekrafterna, för inrättande af stipendier, på det alla samhällsklasser måtte få begagna en bildningsanstalt, hvilken är lika nödig som bildningen är det för medborgarne; men jag kan icke neka till, att det förekommer besynnerligt att, såsom här skett, begära särskildt medgifvande af rättighet att meddela undervisning åt alla dem, som befinnas läraktiga. Min innerliga önskan är, att hvar och en, som åstundar, äfven måtte erhålla fri undervisning; och jag går så långt, att jag äfven medgifver *tvång* i detta afseende. Mina åsikter i detta fall äro sedan tvänne föregående riksdagar

tillräckligt kända. Huru besynnerligt förefaller mig icke då denna begäran "att rättighet måtte meddelas?"

Då man fortsätter läsningen af Statsråds-protokollen, förekommer bland annat, att Kommers-kollegium i ämnet afgifvit yttrande, men jag får bekänna, att jag af dessa protokoll icke erhållit någon närmare kännedom om hvad Kommers-kollegium i ämnet yttrat. Jag är visserligen icke någon vän af en institution, som står närmare det förflutna, än det närvarande; men jag hemställer dock till den ledamot af Kommers-kollegium, som här finnes närvarande, huruvida han skulle vilja upplysa, hvad meningen egentligen kan vara med detta Kommers-kollegii vitsord. Jag lemnar emellertid den nu förevarande speciela frågan å sido, till dess jag erhåller den begärda upplysningen. Jag ber att få uttrycka den åsigten, att man först bör bevisa, att anslagsbristen för dessa läroverk är så stor, att något anslag verkligen behöves. Om det kan bevisas, att denna ort verkligen har behof af läroanstaltens utvidgning, då bör ock Riksdagen bevilja dertill erforderligt anslag, men icke i annat fall.

Det förefaller mig dock, att denna provins, i hvilken den ifrågavarande läroanstalten är belägen, vid så många tillfällen tillförene gynnats med anslag, att i detta speciela fall det behöfliga borde kunna genom enskilda åtgärder åstadkommas. Att så många och stora anslag beviljats södra Sverige kan icke annat än väcka förundran. Jag vill icke ingå i någon beräkning af röstförhållandet inom Kamrarna, men jag har dock funnit, att Skånska landet och städerna representeras i Kamrarna med tillsammans 46 röster. Jag tror derföre att Skånes intressen blifvit ganska fullständigt tillgodosedda och vill af detta skäl icke till denna skolas utvidgning bevilja något förhöjdt anslag, såvidt icke jag får bevis derom, att något allmänt intresse finnes i nu ifrågavarande fall. Jag har icke, af hvad den föregående talaren anfört, fått sådana bevis och jag röstar sålunda för bifall till Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr C. A. Larsson: Då denna fråga förevar i Utskottet, upplystes att bristen på möjlighet att kunna emottaga flera elever och utvidga skolan härledde sig från bristande anordningar inom skolan, icke af brist på medel. Man fann nemligen, att de tekniska skolorna i Norrköping, Örebro och Borås kunnat ordna sig på trenne afdelningar, utan att någon förhöjning af dessa skolors anslag varit ifrågasatt. Man ansåg af detta skäl att äfven Mahö tekniska skola borde utan särskildt bidrag kunna åvägbringa en sådan förändring.

Då icke den förste talaren kunnat ådagalägga att något sådant behof, som ifrågasatts, verkligen förefinnes, anser jag fortfarande att Utskottet haft skäl till sitt afstyrkande och röstar bifall till detta Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr Staaff: För min del måste jag anspråklöst erinra, att jag ingalunda kan instämna med den föregående talaren deri, att den nuvarande frågan skulle vara af lika beskaffenhet som den näst föregående. Tvärtom råder här ett annat förhållande. Då i förra punkten fråga var om inrättande af en *ny* väfskola i samband med den förut varande tek-

niska elementarskolan i Borås, så är här deremot fråga om *utvidgning* af den redan befintliga tekniska skolan i Malmö.

En sådan utvidgning af denna skola synes vara af behovet högeligen påkallad att döma af de Kongl. Maj:ts Proposition bifogade Statsrådsprotokoll, hvarest det heter, att de inträdessökandes antal efter all sannolikhet snart kommer att uppgå till två à tre gånger det antal, som skolan enligt stadgarne för densamma egde rätt och med sin nuvarande organisation vore i stånd att emottaga. Om man nu vidare söker att sätta sig in i frågan, så finner man att det nuvarande antalet lärjungar i denna skola är femtio och att sålunda snart nog antalet af inträdessökande kommer att stiga till 100 à 150. Under sådana förhållanden anser jag det skulle vara oklokt att motsätta sig en uppoffring för att bereda undervisning i dessa ämnen, som äro af så stor vikt för landets utveckling i tekniskt afseende; och jag kan icke finna något skäl, hvarför en föregående talare i sitt vidlyftiga föredrag sökt ådagalägga, att något behof här icke skulle förefinnas. Det bör ock beaktas att förut Rikets Ständer och äfven den sista Riksdagen sökt så mycket som möjligt bidraga till de tekniska läroverkens förkofran. Då här icke är ifrågasatt beviljandet af något högre anslagsbelopp än hvad Kongl. Maj:t begärt, kan jag icke finna något skäl, hvarför man icke skulle bifalla detsamma. Det synes mig, att döma af lärjungeantalet, som skulle det nu ifrågasatta ringa anslaget medföra betydligt större nytta än det under näst föregående punkt omnämnda. Jag anser mig derföre, utan att gå billiga anspråk och sparsamhet för nära, med lugnt samvete kunna rösta för afslag å Stats-Utskottets Utlåtande i denna punkt och bifall till det begärda anslaget. Jag tror att en snar framtid skall skänka en riklig valuta för detta anslag genom den tekniska skicklighet, som från den ifrågavarande läroanstalten af derifrån utgående lärjungar kommer att sprida ett välgörande inflytande kring skilda delar af landet.

Herr Hörnfeldt: Jag tror att behovet af en utvidgning af denna läroanstalt bör kunna åstadkommas utan statsanslag, om man här, likasom förut skett i Norrköping, Örebro och Borås, fördelade undervisningen på trenne afdelningar. Om man nu beviljade det ifrågavarande anslaget till denna skola, skulle man, när en begäran om dylik förhöjning af de öfriga tekniska läroverken framställdes, icke kunna annat än bifalla en sådan begäran, såvidt man icke ville göra sig skyldig till mannarnas för denna skola.

Jag yrkar således bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Sjöberg: Friherre von Schulzenheim hade redan börjat sitt föredrag, då jag inträdde i salen. Jag får sålunda anhålla om ursäkt, om jag icke riktigt uppfattat det hufvudsakliga af hans anförande, och om jag sålunda i mitt svar icke skulle på ett tillfredsställande sätt lemna de upplysningar, som äskats; men jag hoppas dock, att ett sådant miss-tag å min sida skall genom en ny interpellation från honom kunna rättas.

Så vidt jag nu eger förmåga att svara och att bedöma frågans beskaffenhet, synes som om den ärade interpellanten fäst sig vid det uttryck, som i Stats-Utskottets Utlåtande förekommer att "Kommers-kollegium

vitsordat behovet af en förändrad organisation af denna skola". Jag anser mig böra erinra, att i den ansökan i ämnet, som ursprungligen från skoldirektionen inlemnades till Kommers-kollegium, framställdes önskan, att den paragraf i nämnda skolas stadgar, hvilken förbjuder att i läroanstalten emottaga flera än femtio lärjungar, skulle upphävas; derjemte antyddes omdgängliga behovet af statsanslag för skolans utvidgning. Kommers-kollegium fann en ytterligare utredning af ämnet erforderlig, derest framställning af frågan till Kongl. Maj:t skulle kunna af Kommers-kollegium göras. Med anledning deraf fick Kommers-kollegium sedermera från skoldirektionen emottaga en på ett särdeles förtjenstfullt sätt affattad utredning af frågan, hvarigenom utreddes de förhållanden beträffande lärjungeantalet, hvilka under flera föregående år egt rum, och speciela uppgifter lemnades på det antal elever, som år efter år sökt inträde i skolan, men vägrats på grund af den förut omnämnda paragrafen i skolans stadgar. Derjemte afgafs en fullständig plan till skolans omorganisation, som, i jemförelse med det system för undervisningen, hvilket följes i andra tekniska skolor, syntes vara förtjent af synnerlig uppmärksamhet. Grundsatser uppgåfvos deri, hvilka tycktes böra återföra skolan till den bestämelse, från hvilken den i viss mån afvikit och som med så mycken klarhet blifvit påpekad genom en motion af en värd ledamot i denna Kammare.

Oafsedt det stora behovet af en förändrad undervisningsplan, är det gifvet, att man ändock i näringarnes och provinsens intresse måste tillstyrka ett större lärareantal för att åt ett större antal lärjungar kunna bereda undervisning i denna läroanstalt. Dertill kom, att det anslag, som för det ifrågavarande ändamålet afsågs, var så ringa, att äfven, med fullt uppskattande af den allmänna ekonomiska ställningens brydsamhet, man kunde anse sig ega fullt goda och tillräckliga skäl att understödja förslaget. Kommers-kollegium ingick derföre till Kongl. Maj:t med underdånig framställning, det Kongl. Maj:t på grund af den fullständiga — och, jag hoppas äfven för den värde interpellanten, fullt tillfredsställande — utredning af frågan, som egt rum, måtte af Riksdagen äska det nu begärda ökade anslaget till Malmö tekniska skola.

För min del ber jag att få påkalla Kammararens uppmärksamhet för bifall till det begärda anslaget. Frågan är förtjent af ett sådant bifall, och detta bifall skall ingalunda kunna hindra en förändrad organisation af tekniska skolorna i allmänhet.

Herr Friherre von Schulzenheim: Jag har, genom den framställning jag gjort, önskat erhålla upplysningar, som jag ansåg icke blifvit i tillräcklig grad lemnade af de handlingar, som i frågan föreligga, men som jag ansåg erfordras för att samvetsgrannt kunna afgifva ett votum. Ehuru jag finner mig fullt tillfredsställd med den framställning, som den ärade ledamoten af Kommers-kollegium nyss lemnat, får jag dock bekänna, att jag i afseende å sjelfva hufvudsaken likväl icke kommit till någon klarare åsigt än förut.

Jag har nemligen, speciellt i detta fall, fortfarande en åsigt, som må blifva föremål för anmärkning, men jag tror den dock gillas af mången

inom Kammaren, att nemligen undervisningen i Sverige varit alltför akademisk och att de som sökt bildning erhållit denna bildning i en alltför vetenskaplig form, så att de härigenom blifvit opraktiska medborgare i samhället. Det är således alltid af upprigtig sympathi, jag skulle vilja bidra till hvarje läroanstalt med en mera praktisk undervisning och praktiskt syfte.

Jag har dock ännu icke blifvit öfvertygad om behovet af utvidgning af Malmö tekniska skola, och då jag sett exempel derpå, att en skola i Sverige funnits med endast en lärjunge, har jag häraf blifvit försigtig i beviljande af anslag, innan bevisadt blifvit, att verkligen något behof förefinnes. Dessutom anser jag i sanning icke omöjligt att, om en utvidgning af denna skola verkligen är af behovet påkallad och då fördelarna af denna läroanstalt i första rummet tillkomma Malmö samhälle, inom hvilket finnes såväl rikedom som frisinnad välgörenhet, de erforderliga bidragen skulle kunna på privat väg åstadkommas.

Af dessa skäl och dem jag förut anfört finner jag mig föranlåten att fortfarande yrka bifall till Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr Friherre Fock: Denna fråga synes hafva blifvit så fullkomligt utredd, att den nu snart är nästan oförklarlig.

Jag ber att, med anledning af hvad en Stockholms representant yttrat, få tillägga några ord. Han har sagt att från direktionen för Malmö tekniska skola till Kommers-kollegium inkommit en ny plan för undervisningen i skolan, som vore förtjent af den största uppmärksamhet och hvarigenom denna skola skulle återföras till den bestämmelse, som, enligt den värde talarens åsigt, de tekniska skolorna borde hafva, men som de öfriga tekniska skolorna i vårt land, enligt samma åsigt, icke för närvarande skulle hafva.

Om så verkligen förhåller sig, om sålunda ett behof förefinnes att ordna den tekniska undervisningen i vårt land efter en förändrad plan, så anser jag det begärda anslaget till den tekniska skolan i Malmö icke böra röra lemnas, än denna förändrade organisation af tekniska undervisningen försiggått.

Herr Sjöberg: Friherre von Schulzenheims sednaste anförande, som jag från början till slut uppfattade, innebar så många klara sanningar, att jag ber att till alla delar deri få instämma. Då han emellertid ytterligare interPELLERAT mig, måste jag upprepa, hvad jag tror mig förut temligen tydligt hafva framställt, nemligen att den ifrågavarande skolan icke kan emottaga flera lärjungar, eller med andra ord att hon har för få lärare för att bereda eleverna den undervisning, som är af nöden. Men jag glömde, då jag sist hade ordet, att anföra en ytterligare omständighet, som här är att beakta: såvidt jag vet, eger Malmö tekniska skola ingen särskild donation. Det är visserligen icke omöjligt, men jag har mig åtminstone icke bekant tillvaron af någon sådan.

Hvad tekniska skolan i Borås beträffar, tror jag mig veta, att den eger en sådan förmån, och vidkommande den i Norrköping känner jag med säkerhet, att den har en donation — den så kallade "Ebersteinska fonden". Äfven från denna synpunkt synes mig skäl förefinnas, hvilka

tala för bifall till Kongl. Maj:ts Proposition; och jag finner mig befogad att derom anhålla, sedan jag nu, som jag tror, nöjaktigt besvarat Friherre von Schulzenheims yttranden i denna fråga.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de yrkanden, som derunder blifvit gjorda, framställde Herr Talmannen propositioner ej mindre på bifall till Utskottets förslag än jemväl på afslag derå och antagande af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i ämnet. Af dessa propositioner fann Herr Talmannen den förra besvarad med öfvervägande ja. Votering begärdes och försiggick enligt följande, behörigen justerade voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i adertonde punkten af dess Utlåtande N:o 30,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i ämnet.

Vid röstsedlarnes uppräknande funnos 108 ja och 26 nej, hvadan beslutet blifvit fattadt i öfverensstämmelse med Utskottets förslag.

Punkten 19.

Bifölls.

Punkten 20.

Herr Swanberg: Huru ringa förhoppning det än kan vara att, då Stats-Utskottet afstyrkt min motion i förevarande ämne, jag skulle kunna förmå Kammarens Herrar ledamöter att skänka någon uppmärksamhet åt densamma, anser jag mig dock skyldig ingå i någon närmare förklaring i frågan. Af Stats-Utskottets Utlåtande synes att ett årligt anslag af 6,000 R:dr finnes anvisadt till resestipendier åt sådane arbetare i de särskilda näringsyrkena, hvilka önska i främmande länder förvärfva sig ökad insigt och konstfärdighet. Med anordnandet af dessa medel tillgår nu så, att Kommers-kollegium föreslår de personer, hvilka böra komma i åtnjutande af resestipendium; Kollegii förslag inlemnas sedan till Kongl. Maj:t, som bestämmer såväl de särskilda beloppen som dem, hvilka de skola tillfalla. Det är satt utom allt tvifvel, att Kommers-kollegium efter bästa förmåga sökt uppfylla detta sitt åliggande; men två omständigheter måste härvid tagas i betraktande, den ena att Kollegiet består af, som jag tror, endast fyra ledamöter, och den andra, att dessa vid föresläendet af lämpliga personer uteslutande måste fästa afseende vid inlemnade betyg. Jag har i min motion föreslagit, att hälften af detta anslag, eller 3,000 R:dr, måtte få disponeras af Styrelsen för Stockholms handtverksförening. Denna styrelse består af 15 eller, med biträden, 30 personer tillhörande nästan alla olika yrken. Det är ganska naturligt, att dessa personer stå arbetaren mycket

mycket nära, de känna honom — några af dem åtminstone — personligen, och då det är föreskrivet, att icke allenast betyg utan uppvisade prof skola ådagalägga hans behörighet, så ligger deruti en garanti, att det ändamål, som med dessa medel måste afses, kan på denna väg säkrast vinnas, eller med andra ord, att denna styrelse skulle vara bäst i tillfälle att utvälja just de individer, som af ifrågavarande reseunderstöd kunde hafva den största fördelen, och utesluta sådana, som vore benägna att endast för en kort tid resa utomlands och begagna sin resa till förströelser.

Stats-Utskottet har i sin motivering för afslag å min motion anført, att, om Utskottet skänkt denna motion uppmärksamhet, skulle ett företräde tillkommit en viss kommun. Jag ber att med afseende härå få anmärka, att dessa arbetare, som anmäla sig till erhållande af sådana resestipendier, icke alla tillhöra Stockholms kommun, utan att tvärtom af de många hundrade, till hvilka af Stockholms handtverksförening betyg utdelas, icke ens en bland trettio tillhör detta samhälle. De äro från alla olika delar af landet och ett mycket vanligt förhållande är att, sedan de i Stockholm utvecklats till skicklighet i sitt yrke, de återvända till sin födelsebygd, för att der utöfva sin industri.

Jag tror således skäl vara för handen att bifalla, hvad jag i min motion föreslagit, och hemställer, huruvida icke Kammarens Herrar ledamöter skulle vilja taga detta i gunstigt öfvervägande.

Herr Sjöberg: Till den föregående talarens framställning ber jag att endast få toga några få upplysningar och lofvar att icke länge taga Kammarens tid i anspråk.

Redan då ett särskildt anslag af Rikets Ständer först beviljades till reseunderstöd åt yrkesidkare, för att sätta dem i tillfälle att i främmande länder utbilda sin konstfärdighet, bestämdes af Kongl. Maj:t att Kommerskollegium skulle mottaga de ansökningar om dylikt understöd, som komme att af vederbörande ingifvas, samt efter granskning af desamma föreslå de personer, som vid anslaget utdelande borde komma i åtanke. Det kan icke falla mig in att påstå, att det skulle hafva varit möjligt för Kommerskollegium att på ett så fullt tillfredsställande sätt fullgöra sitt uppdrag, att icke mer eller mindre befogade anmärkningar skulle kunna deremot framställas. Det ligger i sakens natur att i frågor, der så många personliga intressen förekomma, olika åsikter och deraf föranledda anmärkningar måste uppstå, och jag kan derföre endast påstå, att detta embetsverk i detta liksom alla andra ärenden försökt att efter bästa förmåga fullgöra sin skyldighet. Skulle jag finna någon särskild tröst för att det sätt, hvarpå embetsverket uti ifrågavarande fall uppfyllt sin embetspligt, icke varit så alldeles otillfredsställande, skulle den ligga i den omständigheten, att endast från en kommun — den nemligen för hvilken motionären i ämnet är representant — man ansett nödigt inkomma med framställning om, att en del af det ifrågavarande anslaget skulle förbehållas åt denna kommun. Det torde således äfven från Kammarens sida medgifvas, att uppdraget icke blifvit så illa utfördt, då det rättvisligen kommit medborgare från olika delar af riket till godo.

Så vidt endast fråga är om den större eller mindre ansvarighet, som detta uppdrag medför, är säkert, att Kommers-kollegium gerna skulle vilja lemna från sig bestyret att föreslå användandet icke allenast af en del af, utan af hela anslaget. Det är nemligen klart, mine Herrar, att en undersökning som denna är ganska grannliga. Under seduare tider hafva årligen inkommit 50 å 60 ansökningar; och då beloppet ej är högre än 6,000 R:dr och man bland de många sökande skall utvälja några få — ty medlen kunna ej mellan många fördelas — så är gifvet, att man med nöje afstår detta bestyr åt hvilken annan auktoritet som helst, hvilken bättre är i stånd uppfylla det med anslaget afsedda ändamål. En omständighet vill jag fästa motionärens uppmärksamhet på — och hvilken kan vara tillfredsställande för honom — att de betyg, Stockholms handverksförening afgifvit, varit ganska bestämmande vid anslagens beviljande. Men man har äfven ansett, att betyg från yrkesidkare i de större provinsstäderna, t. ex. Göteborg och Malmö, bort ega vitsord. Jag tror också, att man icke uteslutande får fästa sig vid inlemnade betyg, emedan då lätteligen skulle inträffa att endast en yrkesklass komme i fråga. Förhållandet är nemligen, att inom t. ex. det mekaniska yrket de betyg, som erhållas, äro af så framstående beskaffenhet, att, skulle man företrädesvis fästa afseende vid dessa betyg för sig, endast mekanici skulle röna någon uppmuntran. Detsamma gäller ock ornamentsbildhuggare, hvilka genomgått slöjdskolan i Stockholm och vanligen äro försedde med särdeles vackra betyg. Att Stockholms yrkesidkare skulle på något sätt blifvit förbisedde vid anslagens fördelning, tror jag icke motionären med fog kan påstå eller anföra såsom skäl för sin framställning. Jag vill med hänsyn härtill påminna mig, att juvelerare och guldsmeder med flere andra, hvilka arbetat å verkstäder i hufvudstaden, blifvit föreslagna till erhållande af reseunderstöd.

Något särskildt yrkande i ämnet har jag icke att framställa och skall för min del icke heller, ifall någon vill understödja motionärens förslag, äfven om det gällde hela anslaget öfverlemnande till Stockholms handverksförening, med min röst därför lägga något hinder i vägen.

Herr Friherre Alströmer: Jag missunnar ingalunda Stockholm alla de fördelar det kan bereda sig, utan anser det tvärtom såsom en pligt att vid flera tillfällen se hufvudstaden till godo. Men då här är fråga om ett ringa anslag, som har till ändamål att understödja näringsidkare, så att de må blifva i tillfälle utbilda sin tekniska färdighet, och då denna är utsträckt öfver hela landet, synes det något för långt gånget, att Stockholm skulle uppbära hälften af anslaget, liksom om det ensamt motsvarade halfva Sverige. Yrkena i Stockholm hafva — Stockholm till heder — vunnit en sådan utveckling, att arbetarne på dess verkstäder redan kunna inhemta så mycket, att understöd till resor utomlands icke företrädesvis bör komma dem till godo. Mera angeläget vore då, att i mindre städer, der man icke är i tillfälle inlära sitt yrke så grundligt och väl som i hufvudstaden, om några rika anlag framträdde, dessa komme i åtanke. Men jag hemställer, huruvida det kan vara rättvist att lägga en så stor del af ett litet anslag i händerna på Stockholm, för att frändragas

alla öfriga delar af landet. För min del anser jag detta olämpligt, hvarför jag ock anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Svanberg: Jag beklagar, att jag så illa framställt min förklaring, att den så kunnat misstydvas, då jag deremot tyckte mig säga, att jag med min motion ingalunda åsyftat någon särskild förmån för Stockholms kommun. Vanligtvis går det nemligen så till, att en arbetare, som lärt ett yrke i en mindre stad, till och med i sådana städer som Göteborg och Malmö, reser till Stockholm för att der inhemta ytterligare insigt och erfarenhet i sitt yrke. Oftast är naturligtvis detta fallet med arbetare från smärre städer. Följden häraf blir ock den, att, som jag förr redan nämnt, af de betyg, som Stockholms handverksförening utdelar, icke ens ett på trettio utdelas till personer, tillhörande Stockholms kommun. Det är således, såsom ofvan sagdt, icke för Stockholms skull jag anhållit, att dess handverksförenings styrelse skulle få disponera en del af anslaget; men man har trott sig finna, att, ehuru samvetsgrannt och noggrannt Kommers-kollegium utfört sitt svåra åliggande i detta fall, ofta nog de mera konstnärliga yrkena blifvit framhållna framför de mindre betydande — fastän man visserligen å andra sidan haft prof på att t. ex. en skomakare kunnat göra mera gagn än en ornamentsbildhuggare, ja till och med en mekanikus.

Herr C. A. Larsson: Då jag på den afdelning inom Utskottet, som handlagt denna motion, biträdt förevarande Betänkande, anser jag mig böra upplysa, att till Utskottet inga uppgifter inkommit, som kunnat gifva anledning till den förändring, som motionären föreslagit. Man hade eljest trott, att man skulle fått veta något egentligt motiv för motionen, t. ex. att Kommers-kollegium vid anslagets utdelande visat mannamån eller något dylikt, men ingenting sådant förspordes; hvadan man ock i motionen icke såg någonting annat än fåfånga af handverksföreningen i Stockholm, som trodde sig vara mera kompetent att bedöma yrkesidkares skicklighet m. m. Men man tog i betraktande att anslaget var statsmedel och handverksföreningens styrelse tillhörde en enskild kommun, under det att Kommers-kollegium var ett Statens embetsverk, och ansåg på grund deraf, att så länge medlen af Kollegium förvaltades, man hade bättre garanti för att de skulle komma arbetare från alla delar af riket till godo, hvilka voro förtjenta af understöd till resor utomlands för att utbilda sin konstfärdighet. Detta skäl och icke något annat föranledde ett afstyrkande af motionen. Motionären sjelf tyckes icke heller vilja förebrå Kommers-kollegium, att det på något sätt orätt förfarit — dock gaf han det en släng på slutet, då han talade om att skomakare blifvit satta tillbaka för ornamentsbildhuggare — och jag tror mig kunna försäkra honom, att om Stockholms handverksförening förordar en skomakare, ja till och med en skraddare, denne skall få resestipendium, så vidt det är i Kollegii magt att bevilja detsamma.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Vidare anfördes ej och punkten bifölls.

Punkterna 21—23.

Biföllos.

I anseende till den långt framskridna tiden afbröts här föredragningen för att åter fortsättas i morgon.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes Bevillnings-Utskottets nu inkomna Betänkande N:o 9, i anledning af väckt motion om särskild beskattning å tillverkning af maltdrycker för afsalu.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:
 Herr *Tranchell* under 10 dagar från den 12:te,
 Herr Friherre *von Schulzenheim* likaledes under 10 dagar från den 13:de,
 Herr *Wigardt* under 14 dagar från den 16:de, och
 Herr *Per Jonsson* under 14 dagar från den 17:de, allt innevarande månad.

Sammanträdet afslöts kl. 10 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Thorsdagen den 12 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Protokollsutdrag rörande de under gårdagens sammanträde fattade beslut upplästes och godkändes.

§ 2.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 30, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens *Sjette* Hufvudtitel.